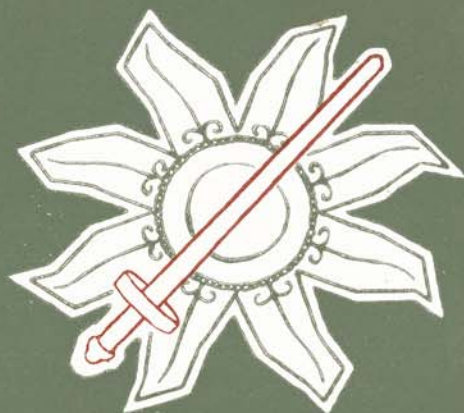

LATVIEŠU STRĒLNIEKI

LATVIEŠU

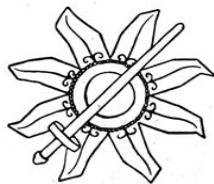
VECO STRĒLNIEKU

BIEDRĪBA

PIRMĀS BURTNĪCAS SATURS:

Ed. Virza, Astonas zvaigznes. Dzejolis	7
Al. Grīns, Latviešu tauta un viņas strēlnieki	8
Ģenerālis J. Kalniņš, 3. Kurzemes latviešu strēlnieku bataljona gaitas	11
Ģenerālis A. Auzāns, Latviešu strēlnieku 1916. g. vasaras kaujas	27
Strēlnieks Fr. Riekstiņš, Manas pagātnes atmiņas I. Bēgļu gaitās	45
1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bat-na kaujas žurnāla izraksti	56
2. Rīgas latviešu strēlnieku bat-na kaujas žurnāla izraksti	66
3. Kurzemes latviešu strēlnieku bat-na kaujas žurnāla izraksti	79
4. Vidzemes latviešu strēlnieku bat-na kaujas žurnāla izraksti	87
 Pielikumā: K. Baltgaiļa krāsainā gleznas reprodukcija, 4 kartes un 21 vienkrāsains attēls tekstā.	

Abonēšanas noteikumus skat. pēdējā lappusē.

K. Baltgallis

Atpūta ceļā

LATVIEŠU STRĒLNIEKI

**LATVIEŠU VECO STRĒLNIEKU VĒSTURISKO
DOKUMENTU UN ATMIŅU KRĀJUMS**

**PIRMAIS
SĒJUMS**

1935

**IZDEVUSI LATVIEŠU VECO STRĒLNIEKU BIEDRĪBA,
RĪGĀ**

**Iespiests F. Vituma grāmatu spiestuvē un cinkogrāfijā. Rīgā, Matīsa
ielā 57.**

Krājuma redaktori:

*ģen. A. Auzāns, ģen. K. Goppers,
plkv. K. Baltiņš, J. Lerche, J. Porietis,
P. Bērziņš un M. Rācenis*

*Mākslinieciskais redaktors:
mākslinieks Niklavs Strunke*

*Krājuma apgādātāji:
P. Dardzāns, V. Maizītis un
K. Leksis*

IESKAŅAI

ASTOŅAS ZVAIGZNES

Kad padzīti no Zemgales mēs bijām
Un neticējām vairāk it nekam,
Tad zvaigznāju. mēs spožu uzlecām
Pie latvju. debess pēkšņi ieraudzījām.

Pret arklu sadilušo šķēpu mijām,
Līdz beigu galam uzticīgi tam;
Nu tautas pieri vītu ieraugām
Ar ozollapu un ar rožu vijām.

Šī astoņzvaigžņu mirdza vēl šobrīd
Par pašu sauli žilbinošāk spīd.
Sauc dzīvajos, un beigtos ceļ no veļiem.

Šo zvaigžņu spožums, nenodzisdams trauks
Par laiku virsotnēm un latvjus sauks
Pa asiņainiem mūža slavas ceļiem.

Ed.- Virza.

Latviešu tauta un viņas strēlnieki

Visi jaunie vēstures laikmeti reiz noveco, un gadsimteņi viens pēc otra izgaist nebūtībā, nobeidzamiņš tāpat, kā beidzas visas tās lietas, kuru mūža beigums ir — iet, lai dotu vietu citām.

Šiem gāju putniem pie vēstures debesīm neaiziet pavisam līdz tikai cēlāko vīru vārdi, varonīgāko kauju lauki un lieli darbi, kas spēja aizgrābt art vēlāku mūžu dzīvotāju dvēseles. Slavenus sentēvus pieminot, pēcteču sirdis vienmēr paliek gaišas: ir tā, it kā tad tanīs kristu šo senču darbu slavas atspīdums.

Arī latviešu strēlnieku vārds iegājis vēsture, vaiņagots ar nemirstības vaiņagu. Viņš tur paliks, un mirdz gaišāk par daudziem citiem, jo latviešu tautas sirds un zeme ir pilna strēlnieku varonības spožuma. Gan metriem mērojot, augsts nāvi Ložmetēju kalns, tak tautas sirdī tas augstāks, par pašu Gaisiņu. Tik augsts, kā Ložmetēju kalna mestā ēna spēj aizsniegt visas latvju zemes malas, tur pamodinādama jauneklus un zēnos tādu pašu darbu alku, kā to, kuru sevī nesa vecie, zobeņa krustotās saules strēlnieki. — Liela nav arī Nāves sala, nav pat īsta sala, bet tautai viņa palikusi par svētvietu, par Miroņsalu, kur godbijībā atnāk veci un jauni, lai stiprinātos tēvzemes mīlestībā, kurai uzticīgi līdz nāvei, reiz Nāves salā aizstāvēja savas tautas zemi latviešu tautas pirmais karaspēks.

Tik liela joprojām ir tautas mīlestība viņas strēlniekiem, ka uz viņu var droši attiecināt zināmos Bībeles vārdus, kuri runā par mīlestību, kas nekad nebeidzas. Viņa nekad nebeigsies tāpēc, ka no šīs mīlestības un latviešu strēlnieku varoņdarbiem, kas veikti Rīgas purvos, pie Daugavas un Juglas, runā viena un tā pati tautas asiņu balss. Tā balss, kas savā laikā lika dzimtbūšanā nospiestam latvietim nekad neaizmirst, ka -- pēc Dieva un vēstures taisnības — viņš joprojām ir brīvs cilvēks, un ka latvietim, nevis ienācējiem svešiniekiem patiesībā pieder viņa tēvzemes tīrumi un sili. — Balss, kas lika mūsu senčiem celties

kājās zemnieku dumpjos, — no zemgaļu pēdējo brīvības cīņu laukiem caur daudziem gadsimtiem divdesmitā atnākusi latviešu asins naida balss.

Strēlnieki pirmie atsaucās šīs balss saucienam, kad sāka degt Kurzemes sētas, tin bēgļiem pieplūda pilni visi Vidzemes, un Latgales ceļi. No brīvas gribas, ne mobilizēti, bet savas asiņu balss modināti, pirmie strēlnieki cēlās cīņai par tautu, par savu tēvzemi. Tā bija tautas jaunatnes labākās daļas labāko izlase, jauni varoņi, kas prata smieties niknākajā granātu putenī, prata smaidot mirt, lai dzīvotu Latvijā tauta, lai dzīvotu Latvija. Un tāpēc tauta un Latvija viņus neaizmirsis, kamēr vien skanēs latvju mēle, kamēr latvju arājs dzīs vagu Latvijas laukos.

Asins balss var gan kļūdīties savu draugu izvēlē, kā tas savā laikā notika arī ar mūsu pirmā atmodas laikmeta vadoņiem. Tad savu ienaidnieku īstās sejas saskatīšanā tautas asins balss nekad nemaldās. To pierādīja latvju republikas karaspēka cīņas 1919. g. rudenī pie Rīgas un Daugavas. Cīņas ar to pašu ienaidnieku, pret kurti savā laikā strēlnieki bija divus gadus sargājuši savas tēvzemes galvas pilsētu un Latvijas likteņu upi. Un pār šiem abiem tautas kara, mūsu svētā kara posmiem mirdz vēstures debesīs nemirstības slavas atmirdzams. —

Ja reiz nāks šim karam trešais cēliens, — tauta viņu sagaidīs, stāvēdama tais pašos kauju laukos, kur sava laikā cīnījās par savu zemi vecie latviešu strēlnieki.

Saliekot kopā šos vārdus: "tauta" un "zeme" iznākums, kopsomma ir: "valsts" — Valsts vārds ir jau strēlnieku kauju laikos virzījies augšup no tautas asiņu dziļumiem. Strēlnieku panākumi, blakus krievu pulku zaudējumiem, jau toreiz novilka vēl neredzamu robežas grāvi starp mūsu zemi un krievu zemi. Jau tad, strēlnieku vakara jundā ik vakarus visos pulkos dziedāja

— Dievs, svētī Latviju.

Visu tautu ceļu Lēmējs ir uzklaušījis pirmo Latvijas karotāju lūgšanu, un Viņa svaru kausos tik smagi svērušas arī veco strēlnieku lietās asinis, ka latvju zeme, par kuru viņi cīnījās un krita, tagad ir latvju tautas valsts.

A. Grīns

LATVIEŠU STRĒLNIEKI

LATVIEŠU VECO STRĒLNIEKU VĒSTURISKO

DOKUMENTU UN ATMIŅU KRĀJUMS

No.1.

1935

Ģenerālis J. Kalniņš

3. Kurzemes latviešu strēlnieku bataljona gaitas

1915. g. 26. (13.) augusta Daugavgrīvas cietokšņa komandants ar pavēli Nr. 135. izsludināja 3. Kurzemes latviešu strēlnieku bat-na formēšanu. Bat-na pagaidu komandēšanu uzdeva cietokšņa štāba vecākam adjutantam, kapteinim Baltiņam, kas tai pašā laikā izpildīja arī 2. Rīgas latviešu strēlnieka bat-na pagaidu komandiera pienākumus.

Pirmā pavēle 3. Kurzemes latviešu strēlnieku bataljonam nāca 1915. g. 27. (14.) augustā. To parakstījis kapt. Baltiņš. Formēšanai piesūtītos brīvprātīgos ieskaitīja bat-na sarakstos un sadalīja četrās rotās.

Par pirmo pagaidu komandieri 1. rotai nozīmēja praporščiku Kaugaru. 2. rotai podpraporščiku Rījnietu, 3. rotai podpraporščiku Kalniņu un 4. rotai podpraporščiku Virzi. Citu, stātos paredzēto, vienību formēšanu pagaidām atlika komandējošā sastāva un instruktoru trūkuma dēļ.

Formēšanas sākumā bat-na bija tikai viens virsnieks praporščiks Kaugars viņam kopā ar rotas komandēšanu nācās arī izpildīt bat-na adjutanta pienākumus. Šinī amatā viņš palika līdz 1916. gada beigām.

Bataljons formējās Vec-Milgrāvi. Formējamās rotas novietoja Cīzes fabrikas telpās un bat-na štābu tās pašas fabrikas kantorī.

Tāpat kā pirmie divi, arī šis trešais bataljons komplektējās no latviešu jaunekļiem, brīvprātīgiem, kas nāca Daugavgrīvas cietokšņa rīcībā no organizācijas komitejas.

Pirmās brīvprātīgo partijas 3. bat-na formēšanai nosūtīja uz Milgrāvi jau 1915. gada 23.—25. (10.—12.) augustā.

Bez brīvprātīgiem -latviešiem bat-na ieplūda arīniecīgs procents vietējo svešautiešu, un proti: igauņi, lietuvieši, poļi, krievi, vācieši, visvairāk gan igauņi un lietuvieši. Tomēr daudz maz ievērojamāku procentu skaita ziņā viņi sasniedza tikai vēlākos mēnešos: tā 1916. gada rudenī igauņu bija vairāk, ka 100 cilvēku. Formēšanas laikā un, vispārīgi, pirmos mēnešos viņu skaits nepārsniedza dažus desmitus.

Vairums brīvprātīgo nāca no kurzemnieku bēgļu vidus, bet bija arī vidzemnieki, rīdžinieki un Rīgas nomaļnieki.

Brīvprātīgo jaunekļu starpā septembra mēnesī bat-nā ieradās arī viena jaunava- kurzemniece Līna Čanka. To ieskaitīja, ka strēlnieku Jāni Čanku, jo nekādu aizradījumu par brīvprātīgo sieviešu pieņemšanu nebija.

Bez brīvprātīgiem bat-na formēšanai piesūtīja neliela skaitā arī karavīrus -latviešus no krievu armijas. Viņi nāca, ka no frontes, tā arī no rezerves un aizmugures daļām. Visi tie bija izteikuši vēlēšanos pāriet latviešu strēlniekos, un attiecīga priekšniecība tiem bija devusi savu piekrišanu. Bet daudzos gadījumos šādu piekrišanu Liedza, sevišķi tas sakāms par virsniekiem un instruktoriem. Tādos gadījumos karavīri -latvieši paši uz savu roku, bez attiecīgas priekšniecības atļaujas, mēģināja nokļūt latviešu strēlnieku bataljonos, izmantodami pārbēgšanai šādus izdevīgus gadījumus: ka atvaļinājumus, evakuāciju slimības vai ievainojuma dēļ. No formālās puses šādas parādības bija nelikumīgas un radīja bat-na priekšniecībai diezgan kļūmīgu stāvokli. No vienas puses karavīriem -latviešiem ar augstākās varas rīkojumu bija tiesības pārcelties uz strēlnieku bataljoniem; no otras puses, daudzos gadījumos tuvākā priekšniecība šīs tiesības neatzina un uzlūkoja tādus "savvaļņiekus" vienkārši, ka dezertierus. Sākās sarakstīšanās, kas dažreiz vilkās mēnešiem ilgi. Gadījās pat tādas ačgārnības. Savvaļņieks, par kuru štābi uzcītīgi savā starpā veda sarakstīšanos, bija jau paguvī noliķt savu galvu kaujā uz dzimtenes ežiņas, bet bijušā priekšniecība vēl nerimās pieprasīt viņa nodošanu kara tiesai.

Kā katrai nelikumīgai parādībai, tā arī šai, bija vēl savas jaunās sekas. Daži strēlnieki, vērodami, ka patvaļīgos pārnācējus no citiem pulkiem priekšniecība lielāko tiesu bargi nesoda, bet mēģina visu nokārtot miera ceļā, sāka šo patvaļīgo pāriešanu uzlūķot gandrīz kā pilnīgi likumīgu parādību un mēģināja to pielietot arī pašos latviešu bataljonos. Nepatika vienā bataljonā, pārgāja uz otru, un bez kādiem sevišķiem, nopietnākiem iemesliem.

Ja pie pāriešanas no krievu karaspēka daļām uz strēlnieku bat-niem bija savi dibināti iemesli — vēlēšanās cīnīties kopā ar saviem tautiešiem par dzimto zemi, tā arī to vismaz latviešu priekšniecība saprata, tad pēdēja gadījumā, izņemot dažus atsevišķus faktus, bija ārkārtīgi grūti atrast daudz maz attaisnojošus

iemeslus. Šāda patvarīga staigāšana tikai grauza strēlnieku disciplīnu. Jāatzīstas, ar minēto parādību nācās diezgan grūti cīnīties un to novērst, jo nebija vienas, visus bat-nus apvienošanas, priekšnieka varas.

Kā jau minējām, daudzi krievu karaspēku daļu priekšnieki kavēja latviešu karavīru pārcelšanu uz latviešu strēlnieku bataljoniem, bet bija arī tādi, kas, tieši otrādi, šinī jautājumā izrādīja vislielāko pretimnākšanu un pat pārlietu deviņu roku. Līdz ar latviešiem sūtīja arī citus bijušo Baltijas guberņu iedzimtos. Daži gāja vēl tālāk, piemēram, 46. vai 49. divīzijas štābs atsūtīja veselu partiju karavīru, skaitā 28 cilvēkus, kur līdz ar latviešiem bija pārstāvjī gandrīz no visām plašās Krievijas tautībām: tatāri, čuvaši, kirgīzi, bazibuzuki, čigāni u. c., pie kam pavadrakstā bija teikts, ka tie visi esot latvieši un vēloties pāriet latviešu strēlnieku bataljonā. Sūtot viņus atpakaļ pēc piederības, bija jāpaskaidro, ka tie nav īsti latvieši, kaut viņu lielāka daļa neprot ne vārda krieviski.

Virsnieku jautājums formēšanas laikā arī bija visai sāpīgs. Piedzīvojušu, vecāku virsnieku, izņemot vienu otru, nebija, bet formēšanās un organizēšanās darbos bija nepieciešama veikla roka, piedzīvojumi un noteikta vadība. Vecākiem instruktoriem nācās izpildīt virsnieku pienākumus; instruktoru vietās bija jāieceļ vienkārši kareivji.

Pamazām sāka ierasties jaunie praporščiki. No 5 --- 7. septembrim, (27.— 29. aug.) bez jau minētā praporščika Kaugara, ieradās vēl četri: Leiškalns, Peize, Zīverts un Videnieks. Septembrī pienāca 12 virsnieki, starp tiem divi vecākie. 13. septembrī ieradās št. kapt. Gailītis, pirmais vecākais virsnieks, un stājās pie saimniecības priekšnieka pienākuma izpildīšanas. 28. (15.) septembrī ieradās un saskaņā ar Daugavgrīvas cietokšņa komandanta 1915. gada 28. septembra pavēli Nr. 163 bataljona komandēšanu pieņēma plkv.-ltn. (apakšpalkavnieks), Kalniņš.

Pakāpeniski, līdz ar savu ierašanos, virsnieki ieņēma attiecīgus amata posteņus un septembrī jau bija iespējams turpināt tālākos formēšanas darbus. No rotām izdalīja kadrus, lai formētu citas, štatos paredzētās, bataljona vienības: ložmetēju, izlūku, sakaru, jātnieku- spridzinātāju un saimniecības komandas, kā arī virsštata mācības (instruktoru) komandu instruktoru sagatavošanai.

Līdz 14. (1.) oktobrim visas, štatos paredzētās, bataljona vienības bija saformētas un papildinātas ar personālo sastāvu.

20. (7.) oktobrī līdz turpmākam rīkojumam bat-nām piekomandēja divas rezerves rotas ar praporščikiem Švēdi un Pētersonu priekšgalā. Šīs rotas bija paredzētas Latviešu rezerves bataljona formēšanai.

Oktobra sākumā jātnieku komandas priekšnieku Oskaru Kalniņu, līdz ar pavadoņiem, komandēja uz leķš Krieviju zirgu pie ņemšanai un pārvešanai bat-na vajadzībām.

22. (9.) oktobrī ieradās poručiks Klinsons; viņu nozīmēja par 2. rotas komandieri.

Līdz ar bat-na formēšanas darbiem sākās arī brīvprātīgo jaunkareivju apmācība.

b). Apmācība.

Augusta mēnesī, virsnieku un instruktoru trūkuma dēļ, apmācības nevarēja pienācīgi noorganizēt. Radās diezgan lielas grūtības, jo bat-na sastāvā bija 20% jaunekļu-brīvprātīgo; ar tiem kara mākslas piesavināšanās bija jāsāk no pašas ābece.

Bez minētiem rotu pagaidu komandieriem praporščika Kaugara un trīs podpraporščikiem, pirmā rota bija vēl virsseržants Arvīds Bergs; tas faktiski arī izpildīja savas rotas komandiera pienākumus, jo praporščiks Kaugars bija apkrauts ar darbiem kā adjutanta vietas izpildītājs. Uz šo četru vecāko karavīru pleciem tad nogūlās viss pirmmācību smagums un bez tam vēl formēšanas darbi, un rotu komandieru pienākumi.

Apmācība notika jauktā valodā: krievu un latviešu. Lielākā daļa brīvprātīgo samērā labi pārvaldīja krievu valodu, tomēr sīkākiem paskaidrojumiem un aizrādījumiem bija nepieciešama latviešu valoda.

Komandas un pavēles nāca krievu valodā, jo nebija attiecīga reglamenta tulkojuma latviešu valodā. Tulkoti bija tikai daži pirmmācības aizrādījumi, bet arī nepilnīgi un ne visai piemēroti.

Liels atvieglojums apmācībās bija visu brīvprātīgo karstā vēlēšanās un griba jo ātrāk piesavināt kara mākslu. Katrs jaunkareivis centās, cik spēja. Apmācības gaitu un disciplīnu traucēja dažbrīd tikai vienīgi tas, ka daži bija iedomājušies doties cīņā pret vāciešiem bez kādām iepriekšējām kara zināšanām.

Septembrī, līdz ar lielāku virsnieku un piedzīvojušu instruktoru pieplūdumu bataljonos, apmācības bija jau iespējams noorganizēt sistemātiskas, un visa viņu gaita pieņēma zināmu noteiktu virzienu.

Apmācības galveno vērību piegrieza kareiviskai disciplīnai, pašizliedzībai, apzinīgumam, pienākuma apzinās attīstībai un visam tam pārējam, kas tieši nepieciešams kaujas darbībai un bat-na tuvākiem uzdevumiem, ņemot vērā vietējos apstākļus un pretinieka īpašības.

Bez ierindas apmācībām jaunos strēlniekus iepazīstināja ar izlūkošanas darbību dažādos gadījumos un apjomos, un šauteņu un ložmetēju uguns īpašībām. Deva viņiem paskaidrojumus par rokas granātām, pielāgošanos apkārtnei, par nejaušību un neatlaidību sadursmēs un uzbrukumos, kā, arī par ciešu sakari uzturēšanu un pretinieka novērošanu.

3. Kurzemes bat-na parāde Esplanāde, tag. Vienības laukumā

Septembri sastādīja vispārīgo apmācības programmu; tā bija paredzētā 4—5 nedēļām, ņemot vērā to apstākli, ka pēc apbruņošanas un apgādes bataljonu varēja kuru katru brīdi izsaukt uz pozīcijām

Apmācības sarakstus izsludināja pavēlē parasti visai nedēļai, pie kam katrai atsevišķai apmācībai rotu komandieri un komandu priekšnieki jau iepriekš izstrādāja sīku apmācības projektu, kas bija saskaņā ar pavēlē dotiem aizrādījumiem Apmācības gaitu bataljonā, zināmā mērā, traucēja ieroču trūkums, apmācības ne varēja noorganizēt pilnā apmērā, bet tikai pa daļām Sākumā bataljonā bija tikai 20 šautenes katrā rotā Tāpat nebija arī ložmetēju un rokas granātu Tikai oktobra sākumā, pēc bataljona pilnīgas apbruņošanas, visas apmācības bija iespējams noorganizēt un izdarīt pilnā apmērā Apmācības notika turpat, Milgrāvja tuvākā apkārtnē, kas šim nolūkam bija ļoti labi piemērota un pamācoša Šauteņu piešaudi un pirmos praktiskos Šaušanas vingrinājumus izdarīja tuvākā apkārtnē, starp smilšu kāpām, bet tālākie kaujas šaušanas vingrinājumi notika jūrmalā pie Vecākiem (verstīs 6—7 no Milgrāvja) Līdz 20 okt. bataljona vienībās bija izdarīti 5—6 šaušanas vingrinājumi, piemērojoties dažādiem kaujas apstākļiem. Ar lielu sajūsmu jaunie strēlnieki nodevās šaušanas apmācībai, izveidojot to par sportu un sacīkstēm Šaušanas vingrinājumiem katrs gatavojās ar lielāko prieku un nepacietību. Vispārīgi šaušanas rezultāti bija pilnīgi apmierinoši un pa daļai, pat ļoti labi.

Kā jau agrāk minēts, septembra otrā pusē bataljons saformēja instruktoru, jeb, tā saucamo, mācības komandu. Tās pārzināšanu izticēja sakaru komandas priekšniekam, praporščikam Šteinhardtam. Komandā bez instruktoriem bija 40 strēlnieku, un tā skaitījās, ka vads. Apmācības programma bija sašaurināta, kurss bija paredzēts 2 mēnešiem.

Bez parastām kareivju apmācībām septembra otrā pusē bataljons rīkoja virsnieku un instruktoru mācības, pēc iespējas gandrīz katru vakaru. Mācības vadīja personīgi bataljona komandieris. Šo mācību mērķis bija — papildināt virsnieku un instruktoru zināšanas un sagatavot viņus nākošiem kaujas uzdevumiem. Pārrunas kārtībā atkārtoja un apgaismoja attiecīgos priekšnieku pienākumus, it sevišķi kaujas apstākļos, iztīrājot praktiskus piemērus un paņēmienus ar attiecīgiem paskaidrojumiem un aizrādījumiem.

Šādas kopējas mācības un pārrunas deva iespēju savā starpā tuvināt visu bat-na komandējošo sastāvu no vada līdz bat-na komandierim, ka arī izstrādāt vienādus ieskatus un principus dienesta pienākumu izpildīšanai un kaujas darbībai.

Nav jāaizmirst, ka rotu komandieri un jaunākie virsnieki bija tikko kā kara laika praporščiku skolu kursu beigušie un viena daļa instruktoru, vietu izpildītāju dižkareivji, vai arī vienkārši kareivji, no tikko pieņemtiem brīvprātīgiem. Praktiskas zināšanas un dažādo kauju paņēmienu pārvaldīšana viņiem visiem bija nepieciešamāka par dienišķo maizi. Tāpēc šīs mācības bija arī attiecīgi jānoorganizē, piemērojoties auditorijas sastāvam, zināšanām un praksei. Sarīkot atsevišķas mācības, katrai kategorijai par sevi, nebija iespējams.

Šais kopējās mācībās pārrunāja un apsprieda arī kārtējos dienas jautājumus, un deva aizrādījumus apmācību gaitai bat-na vienībās vispārīgi.

Mācības parasti beidzās ar instruktoru kopējām dziesmām. Tad arī parasti radās izdevība sniegt zināmus aizrādījumus dziesmu izvēlē, viņu izpildīšanā un, vispār, veicināt dziesmu sacensību bataljona vienībās.

9. oktobrī ģenerālis Gorbatovskis, XII. armijas komandieris, apmeklēja Mīlgrāvi, apskatīja 2. un 3. latviešu bataljonus un pārbaudīja viņa ierindas, un taktiskās apmācības. 2. bat-na komandiera prombūtnes gadījumā, abus bataljonus stādīja priekšā 3. bat-na komandieris.

2. bataljons bija jau apgērbts un apbruņots; 3. bat-nam divas rotas vēl bija bez ieročiem un viena no viņām pat privāta apgērbā.

Ar pabaudījuma rezultātiem armijas kom-ris bija ļoti apmierināts, ko arī apliecināja armijas pavēlē, pastrīpojot visu virsnieku apzinīgu un pašai izliedzīgu darbu un pūles strēlnieku apmācībai un sagatavošanai cīņām. Savukārt bat-na komandieris savā pavēle

**3. Kurzemes strēlnieku bat-na k-ris J. Kalniņš (vec.)
un rotas k-ris Klinsons, otra rindā, bat-na virsnieku vidū**

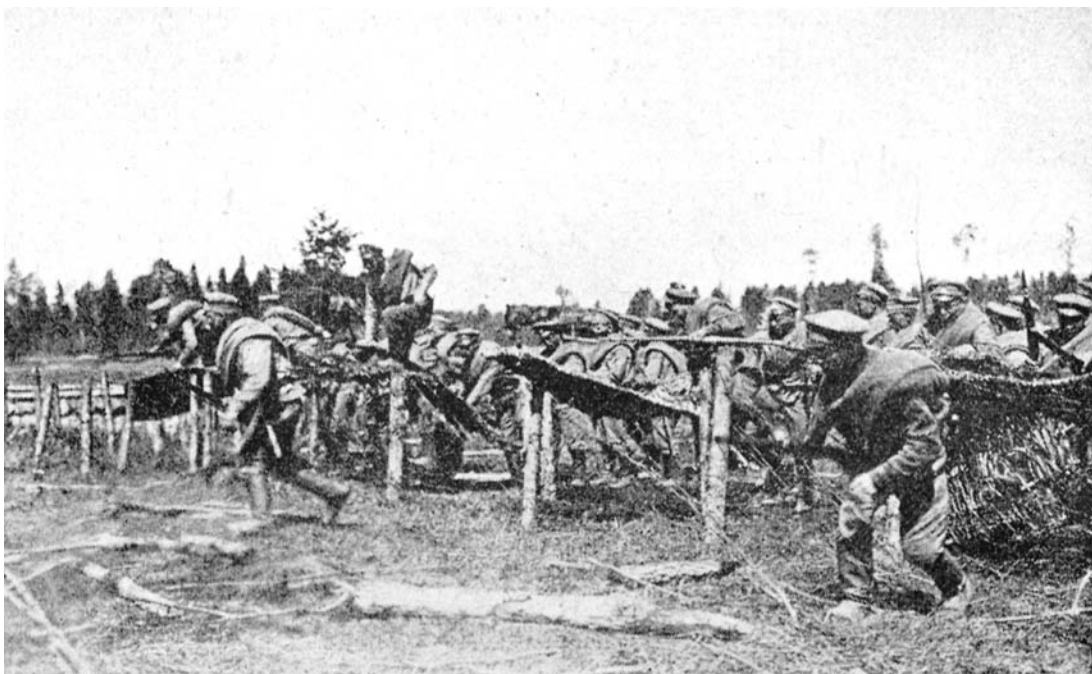
neaizmirsā arī instruktorus, kas bija virsnieku tuvākie un tiešie palīgi šinī lietā, it īpaši vecākos no viņiem, kas tiesām bija daudz sirsnīgā darba veltījuši apmācībām.

Oktobra sākumā bat-nā ieradās poručiks Klinsons, kas jau 38 Sibir. krievu pulkā par varonību un kaujas nopelniem bija apbalvots ar Sv. Jura ordeni. Viņš: pieņēma praporšč. Videnieka 2 rotu, un, kā vecākais ierindas virsnieks, kļuva līdz ar to bat-na kom-ra tuvākais palīgs ierindas ziņā, jo otrs bat-na vecākais virsnieks, št. kapt Gailītis, ka saimniecības priekšnieks, bija aizņemts savos tiešos pienākumos un pārejos ārrindas darbos.

Bataljona apmācības ar katru dienu kļuva sekmīgākas Jaunie zēni, kas vēl nesen bija ieradušies Mīlgrāvī raibā pūlī, tagad atstāja brašu, disciplinētu kareivju iespaidu un bija apzinīgi un centīgi savā darbā un mācībās

Arī jaunie virsnieki, praporščiki, bija ļoti centīgi savu pienākumu izpildīšana, papildināja savas zināšanas grūtajam un atbildīgam darbam un ņēma vērā vecāko priekšnieku lietišķos un praktiskos aizrādījumus Viss labs tāpat sakāms par instruktoriem.

2. novembrī jaunie strēlnieki nodeva svinīgo solījumu Bataljons pilnā sastāvā sapulcējās pie bat-na štāba Bat-na kom-ris īsos vārdos aprādīja jauniem strēlniekiem solījuma nozīmi un

Latviešu strēlnieku mācās pārvarēt dzelzņzogu veida šķērsli

viņa svinīgumu; adjutants nolasīja, šim gadījumam paredzētus, attiecīgos likuma pantus.

Garīgo aktu izpildīja mācītājs E. Bergs, sirsnīgos vārdos aizrādīdams strēlniekiem, ka viņi ir tautas lepnums un cerība, un ka šī cerība tiem jāattaisno. Garīgo aktu noslēdza kopīgi no dziedāts korālis: Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils. Visa ceremonija nobeidzās ar valsts himnu un latvju tautas lūgšanu: —Dievs, svētī Latviju.

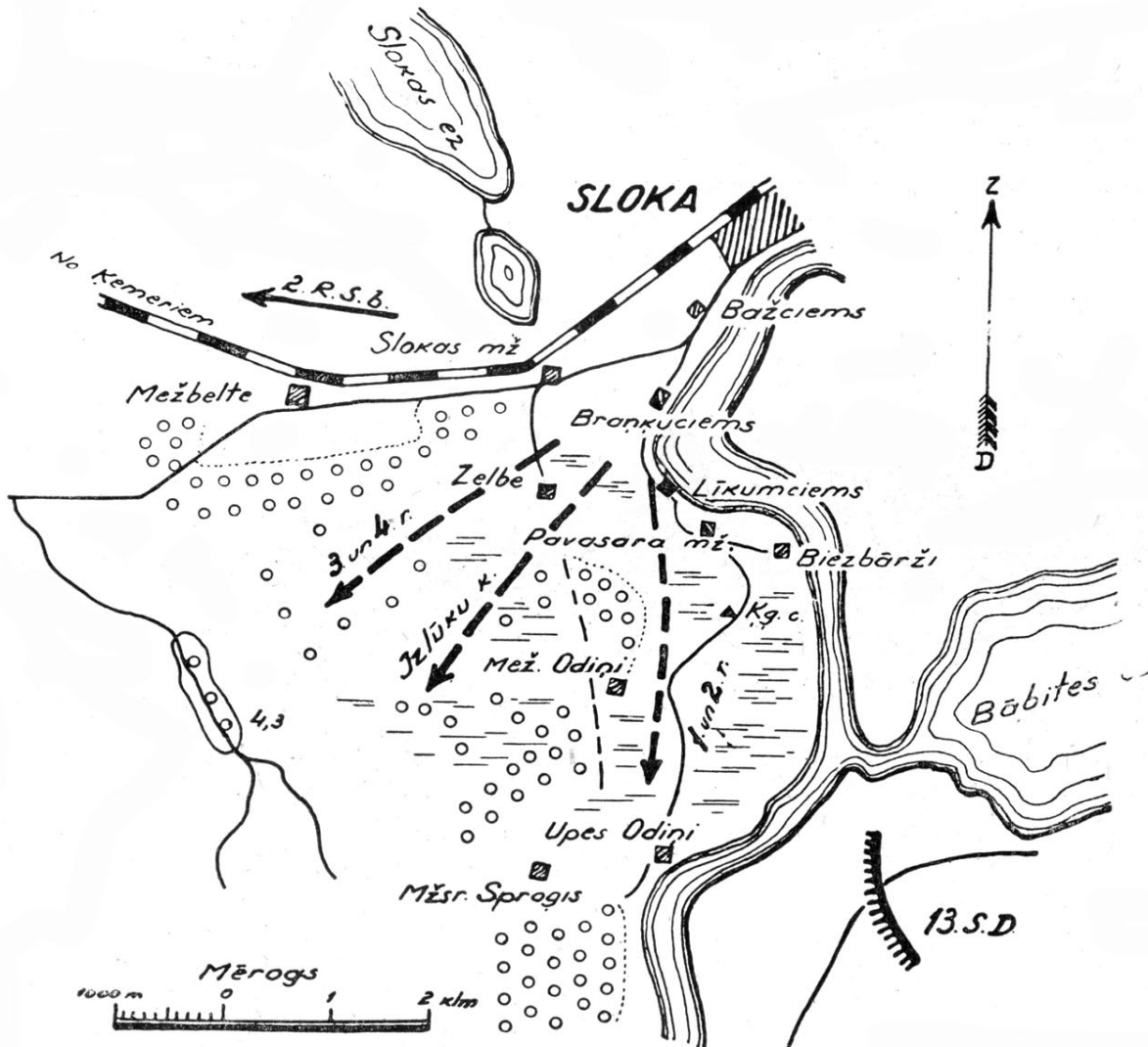
Līdz galīgai bat-na apmācībai vēl atlika daudz darba: bija jāpabeidz šaušanas vingrinājumi, jāturpina taktiskās un citas speciālas apmācības, jāsagatavo instruktoru kadri, bet visam tam 2. novembra vakars pārvilka strīpu: bataljonu aicināja parādīt savas zināšanas un izturēt attiecīgu pārbaudījumu kaujas laukā. Jāatstāj biju klusais Mīlgrāvis un otrā rītā jādodas uz pirmām kaujas kristībām Slokas un Smērdekļu purvājos.

11. periods. Kauja pie Slokas no 1915. gada 2. — 15. novembrim.

1. novembrī ap plkst. 23. vakarā bat-na štābs saņēma pa telegrāfu apmēram šāda satura Daugavgrīvas cietokšņa komandanta rīkojumu:

3. novembrī (27. okt.) plkst. 7 rītā bataljonam ierasties Mīlgrāvja dzelzceļa stacijā izbraukšanai uz pozīcijām Slokas ra-

jonā, ģenerāļa Kanšina rīcībā. Tuvākus aizrādījumus bataljonam ceļā uz Sloku sniegs 3. novembrī minētā ģenerāļa štābs Asaros. Rezerves rotas, kas atrodas pie bataljona, nosūtīt uz Tērbatu Rezerves bataljona komandiera rīcībā. Pēc pavēles saņemšanas bat-na štābā sapulcējās rotu komandieri, komandu priekšnieki un pārējās amata personas, tāpat arī rotu un komandu virsseržanti un mantziņi. Visiem tiem, turpat uz vietas, bat-na komandieris deva visus attiecīgus rīkojumus; no skaidroja un izšķīra visus sāpīgākos jautājumus. To bija ne-

1915. gada novembrā Slokas kauju karte

mazums, it īpaši saimnieciskā un piegādes ziņā Visu apgādi bataljons līdz šim saņēma no Daugavgrīvas cietokšņa, ar kuru uz priekšu uzturēt sakarus nebija viegla lieta, ņemot vērā apstākli, ka bataljonam nebija transporta līdzekļu, ne ratu, ne zirgu, izņemot bat-na komandiera jājamo Jātnieku komanda, kas bija nosūtīta uz ieks-Krieviju zirgu saņemšanai, nebija vēl atgriezusies Sakaru līdzekļi arī vēl nebija saņemti Bija jānokārto uztura jautājums, kā arī visas citas nepieciešamā piegādes, paredzot dažādas varbūtības Saimniecības daļu nolēma atstāt turpat formēšanas vietā Milgrāvī, un uzdeva viņai, ar cietokšņa intendantūras palīdzību, noorganizēt sakaru uzturēšanu un piegādi, rīkojoties pēc apstākļiem Mācības komandu izformēja pa rotām, atstājot tikai dažus kareivjus sakaru komandas priekšnieka rīcībā.

Rezerves rotas, saskaņā ar saņemto rīkojumu, praporščiku Švēdes un Pētersona vadībā, devās uz Tērbatu.

Bataljonā pirms došanās uz pozīcijām 1915. gada 3 (21 okt.) novembrī bija sekošas vienības ar komandējošu sastāvu

bat-na štābs pulkv. -ltņ. Kalniņš bat-na kom-ris; praporščiks Kaugars — bat-na adjutants; praporšč. Šteinhardt — sakaru kom. pr-ks.

1. rota praporšč. Meldriņš — rotas kom-ris, praporšč. Voldemārs Bergs — jaun. virsn. virsseržants Arvīds Bergs rotas virsserž.

2. rota poručiks Klinsons — rotas kom-ris; praporšč. Jurevics — jaun. virsn. podpraporšč. Rijnieks — rotas virsseržants.

3. rota podporučiks Elsis — rotas kom-ris; praporšč. Vittandts — jaun. virsn. praporščiks Timmermanis — jaun. virsn. Podpraporšč. Kalniņš — rotas virsserž.

4. rota praporščiks Zīverts — rotas kom-ris; praporščiks Saliņš — jaun. virsn. Podpraporšč. Virzis — rotas virsseržants.

ložmet. Kom. praporščiks Eiza — kom. pr-ks; praporšč. Šreibers — jaun. virsn.

izlūku komanda: praporščiks Videnieks kom. pr-ks; praporščiks Leiškalns — jaun. virsn.

jātnieku komanda: praporščiks Kalniņš (Oskars) —kom. pr-ks; seržants Krišjānis — kom. vecākais.

bat-na ambulance: ārsta v. izp. Rachmaņkovs —vec. ārsta v. i.

saimniecības daļa: št.-kapt. Gailītis — saimniec. pr-ks; praporšč. Peize — saimniec. kom. pr-ks; kara ier. v. izp. Bergmanis — bat-na kasieris un ekonoms; kara ier. V. izp. Skopāns —saimniec. daļas darbvede.; kara ier. V. izp. Josts — ieroču meistars; seržants Lindenberg — bat-na mantzinis.

Bataljonā bija pāri par 1200 strēlniekiem, durkļu skaits ap 1000

**Slokas frontes nocietinājumi,
N. Strunkes sēpija**

Saskaņā ar bat-na komandiera rīkojumu bat-ns pilnā sastāvā, līdz ar abām rezerves rotām, kuras bija jānosūta pēc piederības, sapulcējās 3. novembrī plkst. 6 rītā pie bat-na štāba. Ieradās bat-na kom-ris, apstaigāja strēlnieku rindas un sasveicinājās ar katru vienību atsevišķi, apsveica ar kauju gaitām un novēlēja izturību nākošām cīņām.

Klusu stāvēja strēlnieku rindas miglainā rudens rīta krēslā. Varēja nojaust, ka šī nejaušā nakts trauksme, lai gan jau katru dienu gaidīta, bija atstājusi redzamu iespaidu uz jauniem strēlniekiem. Visu sejas bija nopietnas un pilnas pacilātas drudzainības un satraukuma. Redzams, katrs apzinājās brīža nopietnību un svinīgumu. Bija pienākusi stunda, kas ievadīja jaunu dzīves posmu.

Bataljona komandieris paskaidroja saņemto pavēli, īsos vārdos atgādināja karavīra galvenos pienākumus, aizrādīja uz nākošo kaujas darbību un viņas lielo nozīmi. Sekoja lūgšana, korālis —Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils —, tad — Dievs, svētī Latviju, un bataljons devās ceļā uz staciju.

Noteiktā laikā bat-ons ieradās stacijā, bet izrādījās, ka va-

goni vēl nebija sakārtoti, un līdz aizbraukšanai atlikās dažas stundas. Ausa diena, un līdz ar to pagaisa arī pirmais uzbudinājums. Drīz vien te vienā, te otrā strēlnieku grupā atskanēja jautras dziesmas.

Priekšniecība aizkavējumu izmantoja tādējādi, ka nokārtoja atlikušos, Steidzamos jautājumus un darījumus.

Rūpīgais bat-na mantzinis Lindenbergs ieradās ar papildu krājumiem — konserviem, maizi, sviestu, papirosiem un citām mantām, derīgai strēlnieku ceļa kulei. Drīz pienāca arī silta zupa. Starp strēlnieku rindām, šur tur, paspīdēja flintmeistara Josta uzpleči lieliem zeltītiem bataljona iniciāļiem. Viņš kopā ar savu palīgu, ieroču mantzini, seržantu Eglīti, kuru strēlnieki dēvēja par — garo Zaulu — viņa garā auguma dēļ dalīja strēlniekiem vēl dažus šauteņu piederumus un tīrīšanas līdzekļus; starp citu tas bija atvedis arī beidzamo ciema kukuli — Fričiem visu savu nelielo patronu un rokas granātu krājumu.

Ap plkst. 10. vilciens, beidzot, bija sakārtots un devās ceļā, aizvedot 3. bat-nu no viņa dzimšanas un pirmo dzīves gaitu vietām pretī nezināmai nākotnei.

Stacijā Rīgā 11. (bij. Tukuma) strēlniekus sagaidīja organizācijas komitejas locekļi ar Ķempeli priekšgalā un milzums ļaužu. Pēc beidzamām ardievām un velējumiem bat-ons ar skaļam un jautrām dziesmām devās tālāk.

Bat-na 2. rota poručika, Jura ordeņa kavaliera, Klinsona vadībā, palika uz dažām stundām Rīgā, piedalīties parāde, ko rīkoja Rīgas apcietinātā rajona štābs. Bija ieradies ģenerālis Radko-Dmitrijevs, toreiz 7. Sibīrijas korpusa komris un apcietinātā rajona priekšnieks, lai pieņemtu parādi un starp citiem apbalvotu ar Jura krustiem arī pirmos latviešu strēlniekus no 1. Daugavgrīvas bataljona, kas sadursmes ar vāciešiem Olaines Misas rajonā 29. (16.) oktobrī, poručika Brieža vadībā, bija parādījuši izcilus varonību.

Tālākā ceļā, Asaru stacijā, bat-ns saņēma Slokas grupas priekšnieka, ģenerāļa Kanšina, rīkojumu, turpināt ceļu līdz Slokai, Slokas iecirkņa pr-ka, pulkveža firsta Meļikova, 20. Somijas drag. pulka k-ra, rīcībā.

3. novembra vakarā bat-ns ieradās Slokā. Bija jau bieza krēsla. Nāca rīkojums pagaidām novietoties privātos dzīvokļos tirgus laukuma apkārtnē.

Sloka strēlniekus uzņēma ne visai laipni. Nāca sniegs kopā ar lietu. Dubļi bija līdz ceļiem, un vakars briesmīgi satumsa. Tādos apstākļos, protams, pagāja labs laiks, kamēr bat-na vienības sameklēja naktsmājas. Par bat-na nevietošanu nevienam laikus nebija nācis prātā parūpēties. Drīz no Rīgas ieradās arī tur aizturētā 2. rota.

Plkst. 9. vakarā nāca rīkojums visiem atsevišķu daļu kom-riem un attiecīgiem priekšniekiem nekavējoši ierasties Slokas iecirkņa pr-ka firsta Meļikova štābā kaujas uzdevumu saņemšanai. Pēc kādas pusstundas tur arī visi sapulcējās.

Šeit jāpaskaidro, ka Slokas grupa bija padota kavalērijas ģenerālim Kanšinam, un viņā ietilpa visas tās karaspēka daļas, kas operēja rajonā no Ragaciema, pie jūras, līdz Pavasaru muižai pie Lielupes. Visi šie spēki bija sadalīti divos iecirkņos: jūrmalas, jeb Ragaciema-Ķemeru, un Slokas, plkv. firsta Meļikova vadībā. Slokas iecirknis, savukārt, dalījās divos kaujas sektoros: labajā — starp Sloku un jūrmalu — sakaru uzturēšanai ar jūrmalas, Ragaciema-Ķemeru, iecirkni un kreisajā sektorā, jeb kaujas iecirknī, — no Slokas-Tukuma dzelzceļa līnijas līdz Lielupei, kas atradās zemessargu brigādes k-ra pulkveža Žikuļina vadībā.

Kad visi aicinātie priekšnieki bija sapulcējušies, plkv. Meļikovs nolasīja augstākās priekšniecības rīkojumu, kurā bija pavēlēts tūlīt pēc 3. Kurzemes bat-na ierašanās un ne vēlāk, kā plkst. 8 vakarā, Slokas iecirkņa karaspēkam pāriet uzbrukumā, atsviest ienaidnieku un atjaunot iepriekšējās dienās zaudētās pozīcijas. Bet ņemot vērā 3. Kurzemes bat-na vēlo ierašanos, uzbrukuma sākumu pēc vietējās priekšniecības, ģen. Kanšina, ieskatiem drīkstēja atlikt uz dažām stundām.

Sadalīja kaujas uzdevumus: 3. Kurzemes bat-ns, ar viņam padotiem 20. dragūna pulka 2 eskadroniem un 92., 95. un 96. Zemessargu (opolčenci) draugiem, izveidoja Slokas iecirkņa, kņ. Meļikova, kreisā sektora, plkv. Žikuļina, kreiso kaujas iecirkni, kurā ietilpa rajons: Slokas muiža — Zelbe — Likumciems — Pavasaru muiža — Lielupe, vairāk kā 2 verstis platumā. Kaujas uzdevums: atsviest pretinieku un, virzoties uz priekšu, ieņemt līniju augstumu 4.3 (uz krievu 2. v. kartes 9.1) Degošais uzkalniņš — mežsargs Sproģis — Upes Odiņi (pie Lielupes).

Uzbrukuma fronte bat-nam bija ierādīta ļoti plaša, apmēram, verstis divas; pie virzīšanās uz priekšu uzbrukuma josla ar katru brīdi paplašinātos. Apvidus, kurā vajadzēja noritēt uzbrukumam, bija purvains, vietām pat grūti pārejams, lielāko daļu mežiem apsegts, kur jau pat dienas laikā, bez iepriekšējas izlūkošanas un iepazīšanās, bija grūti orientēties.

3. Kurzemes bat-na kom-ris aizrādīja, ka lietas labā būtu vēlams uzbrukumu uz vienu dienu atlikt. Vispirms, tas dotu strēlniekiem iespēju drusku atpūsties un sagatavoties nākošai kaujas darbībai. Otrkārt, strēlnieki kaut maz iepazītos ar vietējiem apstākļiem, izdarītu izlūkošanu un paveiktu citus nepieciešamos priekšdarbus uzbrukumam. Bat-na kom-ris aizrādīja arī uz to, ka bat-na saimniecības daļai nepieciešams nokārtot strēlnieku uzturas jautājums, jo bat-ns bija pašlaik apgādāts tikai ar to, kas atradās katram strēlniekam viņa somā.

Arī daži citi priekšnieki izteicās par uzbrukšanas atlikšanu uz vienu dienu, jo, cik pēc apspriedes gaitas varēja nojaust, nekādas daudz maz noteiktas ziņas par pretinieku viņa darbību, grupēšanos un spēkiem, nevienam nebija. No iepriekšējo kauju dalībnieku nostāstiem varēja noskārst tikai to, ka bārdainie zemessargi — onkuļi — nebija varējuši izturēt pretinieka spiedienu un steidzīgi atkāpušies uz aizmugures apcietinātām pozīcijām aiz Slokas, līnijā — Bražciems — Braņkuciems (Frankendorfs). Arī kavalērijai nebija nekādu ziņu par pretinieku.

Firsts Meļikovs savukārt aizrādīja, ka uzbrukumu atlikt uz vienu dienu nav iespējams, jo dota kategoriska pavēle iesākt to katrā ziņā naktī no 3. uz 4. novembri (no 21. uz 22. okt.).

Šo kategorisko pavēli, liekās, bija izsaukuši uztraucošie ziņo jumi no pozīcijām par vāciešu neatlaidīgo uzbrukumu, un nepārtrauktie palīgspēku pieprasījumi.

Augstākā priekšniecība bija izšķīrusies par tūlītējo uzbrukumu, lai atvairītu spiedienu Slokas nocietinātām pozīcijām. Šo pozīciju krišanas gadījumā visa apkārtējā situācija varētu krasi mainīties un kļūt tāda, ka varbūt būtu jāspriež par Rīgas tālāko likteni.

Beidzot nolēma, ka 4. novembrī plkst. 4 rītā visām, uzbrukumam nozīmētām, daļām jāsapulcējas izejas vietās — ierakumos aiz Bažciema — Braņkuciema verstis trīs aiz pilsētas, un pēc attiecīgā rīkojuma izpildīšanas nekavējoši saskaņoti sākt uzbrukumu Slokas frontē.

Kā redzams, 3. Kurzemes latviešu strēlnieku bat-nam pirmās uguns kristības bija jāsaņem diezgan nelabvēlīgos un smagos apstākļos; bija jāiet pirmā kaujā pilnīgi aizsegtām acīm un uz labu laimi. Pie tam, strēlnieku bat-ni bija domāti, galvenā kārtā, partizāņu un izlūku darbībai plašākos apmēros, bet te viņus sūtīja darbā, kā vienkāršas kaujas vienības; visa lieta iznāca gluži otrāda, kā bija domāta.

Atgriezies ap plkst. 12 naktī štābā, bat-na kom-ris nekavējoši sapulcināja visus rotas komandierus, komandu priekšniekus jaunākos virsniekus un virsseržantus, paskaidroja tiem saņemto kaujas uzdevumu, iepazīstināja uz kartes, cik tas bija zināms un domājams, ar pretinieka stāvokli un sadalīja saņemto uzdevuma izpildīšanu bat-na vienību starpā sekosi:

a) ba-na kreisais kaujas iecirknis: 1. un 2. rotas ar 2 ložmetējiem, poručika Klinsona vadībā.

Virziens — Līkumciems (Liktinizeme) — Pavasaru muiža — Kaļķu ceplis — Meža Odiņi — Upes Odiņi un mšrg. Sproģis (mšrg. Zilberts), pa kreisi izvirzīties līdz Lielupei, pa labi — uzturēt sakarus ar vidējo grupu;

b) bat-na labais kaujas iecirknis: 3. un 4. rotas ar 2 ložmetējiem, podporučika Elstīša vadībā.

Virziens — Zelbe — Kūtnieki un tālāk — uz augstumu 4.3 un , Degoškalniņu; sakari: pa labi — ar 2. Rīgas latv. strēlnieku bat-nu, izvirzoties līdz Slokas muižai, pa kreisi — ar vidējo grupu;

c). vidējā grupa — izlūku komanda un 4. rotas viens vads, praporščika Saliņa vadībā pretinieka izlūkošanai un sakaru uzturēšanai starp abiem bat-na kaujas iecirkņiem;

Virziens — uz Degoškalniņu.

Bat-nam — no Slokas muižas — pa labi plkv. Žikuļina labais kaujas iecirknis: 2. Rīgas latviešu strēlnieku bataljons ar viņam padotām daļām, plkv.-ltn. Franča vadībā.

Pa kreisi aiz Lielupes, pie Babītes ezera — 13. Sib. divīzija ar 1. Daugavgrīvas latv. strēlnieku bat-na daļām.

Katra bat-na kaujas iecirkņa pr-ka rīcībā nāk viena zemessargu družīna; pēdējām jāpievienojas pārējām izejošām daļām ierakumos pie Braņkuciema.

Trešā družīna un 20. dragūnu pulka divi eskadroni paliek rezervē bat-na komandiera, kaujas iecirkņa pr-ka, rīcībā.

Aizmugures iestādes:

3 rekvizētie zemnieku pajūgi ar patronām ieroču meistara Josta vadībā un pārsienamais punkts ar vec. ārsta v. i. Rachmaņkovu priekšgalā.

Bataljonam sapulcēties plkst. 2.30 min. pie bat-na štāba ceļā uz uzbrukuma izejas vietu.

Šo kaujas pavēli (dispozīciju) bat-na kom-ris deva mutiski visiem attiecīgiem priekšniekiem un rīkojuma izpildītājiem turpat uz vietas.

Attiecībā uz strēlnieku apgādi ar uzturu nekādus noteiktākus rīkojumus nebija iespējams dot, jo bat-nam trūka kā uztura, tā arī transporta līdzekļu. Bija tikai jānolauž dažādas varbūtības un kombinācijas.

Lauku virtuvju vietā firsts Meļikovs apsolīja bat-nam izsniegt dažus katlus silta ēdiena gatavošanai un līdz ar to, cik iespējams, uztura līdzekļus. Viss tas bija labi domāts, bet pagaidāmi tikai solīts, tāpēc pašiem bija par to tuvāki jāparūpējas.

Uztura jautājuma galīgai atrisināšanai un piegādes organizēšanai pēc apstākļiem bat-na kom-ris nozīmēja 3. rotas virsseržantu podpraporščiku Kalniņu. Pēdējam , nekavējoši vajadzēja sazināties šinī lietā ar bat-na saimniecības daļu tin Daugavgrīvas cietokšņa intendantūru. Podpraporščika Kalniņa rīcībā nodeva nepieciešamu skaitu attiecīgu strēlnieku. Par transporta līdzekļiem viņam bija jāparūpējas pašam. Jāiegūst tos rekvizīcijas ceļā, vai citādi, un jādara tas saskaņā ar plkv. Meļikova štābu. Tāpat viņam bija jāparūpējas par to, lai transporta līdzekļi netrūktu,

kā ieroču meistaram Jostam, tā arī vecākam ārstam, patronu un ievainoto pārvadāšanai.

Tūlīt, pēc dispozīcijas izsniegšanas zemākiem priekšniekiem un pēc pārējo jautājumu nokārtošanas, bija jādodas ceļā uz uzbrukuma izejas vietu. Kaut gan pēdējā atradās tikai dažu kilometru attālumā, tomēr, ņemot vērā, biezo, smago tumsu un pielijušo ceļu, bija jāpasteidzas, lai noliktā laikā ierastos sapulcēšanās vietā.

Kad bat-na virsnieki pēc apspriedes ieradās savās vienībās, strēlnieki jau bija nomodā, jo — strēlnieku vēstnesis — bija tos jau paguvis informēt par gaidāmo uzbrukumu. Strēlniekos valdīja zināms uztraukums un drudžainība.

Plkst. 2.30 bat-na vienības klusi sarindojās pie bat-na štāba. Strēlnieku sejās bija jaušama nepacietība un pa daļai ziņkārtība: kas būs? Bat-na kom-ris, kopā ar adjutantu un sakaru komandas pr-ku, pārbaudīja visas bat-na vienības un viņa skaitlisko sastāvu; īsos vārdos paskaidroja strēlniekiem stāvokli frontē un saņemto kaujas uzdevumu, un aizrādīja, ka strēlniekiem kaujā jābūt apzinīgiem un drošiem, jo latviešu strēlniekiem jādod liecība par latvju tautu. Tad sekoja pavēle atsegt galvas un visiem vienoties kopējā lūgšanā; pēc vēl daži, beidzamie rīkojumi, un bat-ns devās uz sapulcēšanās vietu. Ceļā bat-nam pievienojās divi 20. Somijas dragūnu pulka eskadroni, un ieradās arī tā paša pulka štabs-rotmistrs Beļskis, kas bija nozīmēts bat-na kaujas iecirkņa štābam, ka pr-ks.

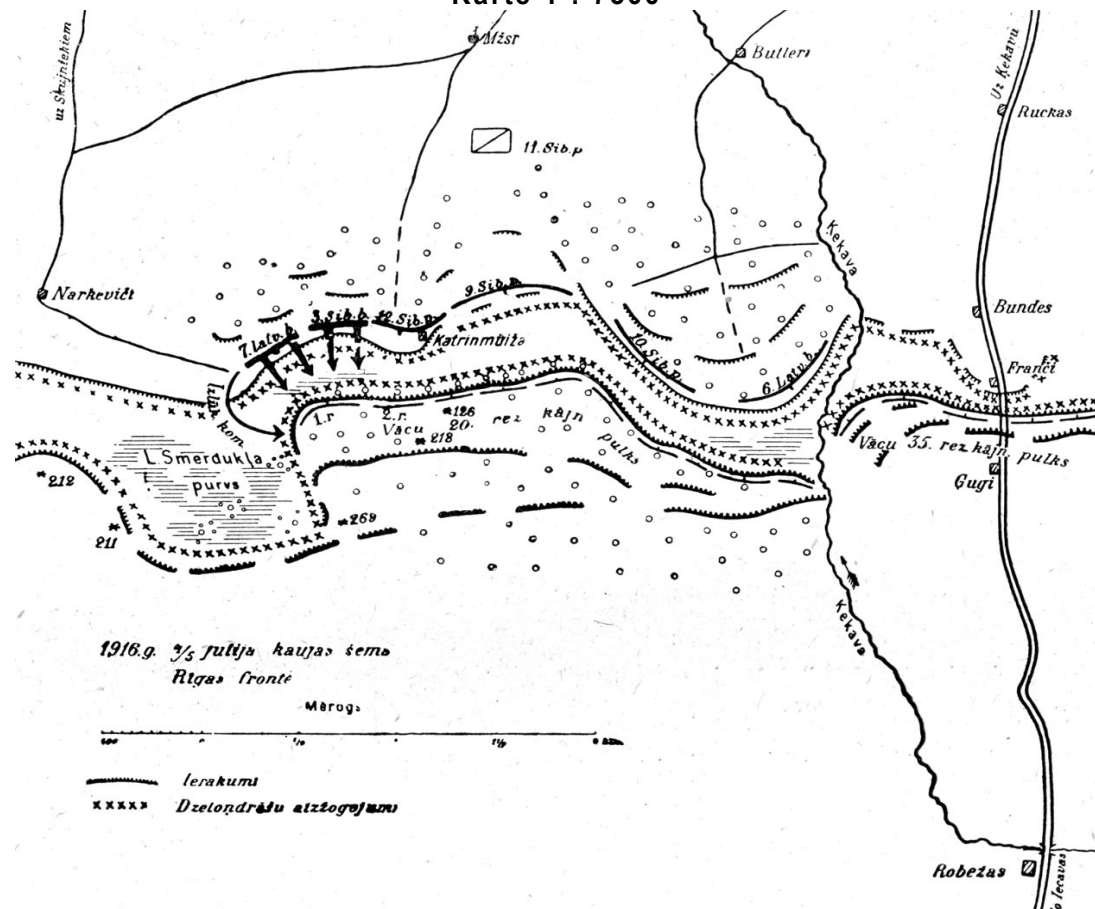
Bataljonam piekomandētās 92., 95. un 96. zemessargu družīnas atradās netālu no sapulcēšanās vietas: viena daļa ierakumos, otra — ierakumu aizmugurē — Braņkuciemā. Pēc bat-na ierašanās savāca kopā arī minētās vienības. Družīnu kom-riem kaujas uzdevums vēl nebija zināms, jo uz apspriedi Slokas rajonā štābā 3. novembra vakarā viņi nebija aicināti. Vel reiz nācās atkārtot visus rīkojumus, kas bija doti uzbrukuma veikšanai, pēc tam katru družīnu nodeva attiecīgā bat-na kaujas iecirkņa pr-ka rīcībā. Tur tie saņēma tālākos, beigu aizrādījumus.

Tuvāk iepazīties ar nākošiem kaujas biedriem, zemessargiem, neizdevās biezās tumsas un laika trūkuma dēļ. Tuvojās noliktā stunda. Plkst. 5 rītā bat-ns pārgāja uzbrukumā, izsūtīd izlūkus un patruļas. Tanī pašā laikā uzbrukums sakās arī pa labi 2. Rīgas strēlnieku bat-na, plkv.-ltn. Franča, iecirknī. Turpinājums sekos

Latviešu strēlnieku 1916. g. vasaras kaujas

Frontes vispārējais stāvoklis Krievu un vācu nolūki Pavasara (marta) kaujas Rosība Nāves salas rajonā — Jūlija kauju ievadījums

Karte 1 : 7500

1915. g. rudenī vācu armija Rīgas frontē stāvēja no Ragaciema jūrmalas līdz Daugavai pie Bērzmentes un tālāk uz augšu gar Daugavu. Kaujas, kas šeit 1915. g. beigās norisinājās, nekādas jūtamas pārmaiņas neradīja. Kaujas vienā otrā vietā, galvenā kārtā, notika tamdēļ, lai iegūtu izdevīgāku stāvokli, un tās lielākā daļā nāca par labu vāciešiem. Pēdējie parasti ieņēma punktus, kur izdevīgāki varēja nocietināties, un kur nebija jāmirst ūdenī. Krievu armija bija spiesta apmierināties ar mazāk izdevīgām pozīcijām, ja vien gribēja uzturēt tuvākus sakarus

nāves salas nocietinājumi 1916. g.

N. Strunkes sēpija

ar vāciešiem Tai bieži nācās novietoties purvainos muklajos un krūmājos

Abi pretinieki visu 1915 g rudeni un ziemu cītīgi strādāja, lai nocietinātu pozīcijas un ierīkotu zemnīcas sevišķi to darīja vācieši, kuri šai darbā diezgan plaši pielietoja pat dzelzsbetona būves Dzeloņu Stiepļu rindas abu pretinieku frontē auga ar katru dienu un 1916 g pavasarī radās jau vesela dzelzs siena, kas vilkās no jūras gar Kaņiera ezeru, dienvidu virzienā uz Tīreļa purvu, tad pāri Tīreļa purvam uz Vismaņu mājām — pie Babītes ezera dienvidrietumu stūra No Vismaņu mājām pozīcijas gāja dienvidu - austrumu virzienā uz Olaines staciju, un no turienes gar Misas upi līdz Plakaniešiem, no kurienes ņēma ziemeļu austrumu virzienu uz Bēržmenti, pie Daugavas, un tālāk gar Daugavu Tur vācieši bija ieņēmuši upes kreiso, krievi labo krastu Daugavas salas atradās krievu rokās, tāpat arī Ikšķiles tiltam nocietinājums Daugavas kreisā krastā, ko latviešu strēlnieki no sauca par Nāves salu Šis nosaukums ieies vēsturē uz visiem laikiem.

Kā vācu, tā krievu pusē bija divu un vairāku rindu nocietināti ierakumi Vāciešu ierakumi parasti vilkās lokveidīgi, lai viegli varētu flankēt ar artilērijas un ložmetēju uguni pieejas kaimiņu iecirkņiem Krievu pozīcijām piemīta vairāk gadījuma raksturs Parasti krievi nemēdza atdot kaut soli no ieņemtā apvidus Kur apstājās, tur palika, ierakās un nocietinājās.

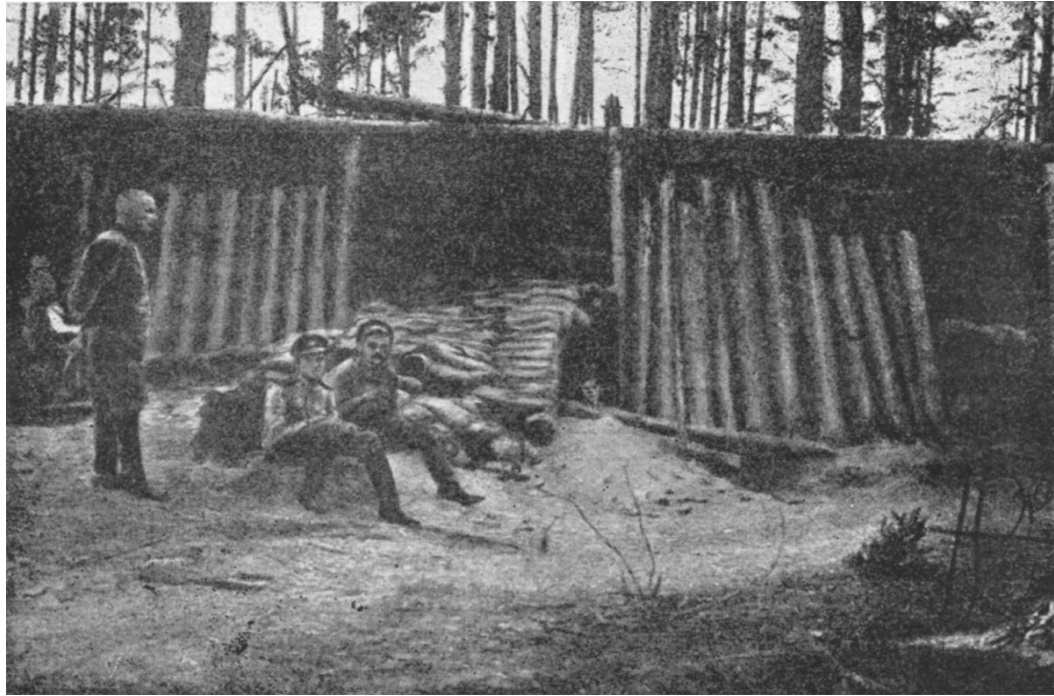
Vācieši, turpretim, pēc ikviena iecirkņa ieņemšanas, vispirms to vispusīgi novērtēja, tad izstrādāja noteiktu nocietināšanās plānu, un kad nocietināšanas darbi bija veikti, tad, kur vajadzēja, priekšējās daļas atvilka atpakaļ, lai tas neciestu liekus upurus.

Purvainos rajonos, rietumos no Ķemeriem un Tīreļa purva apkārtnē, pretinieku pirmās ierakumu līnijas atradās viena no otras dažus kilometrus, tur pretim uz paaugstinājumiem, kā Ložmetēju kalnā, Mangaļu, Olaines, Katrīnmuižas, Ķekavas - Bauskas šosejas, Staķu un Bēržmentes māju un Nāves salas rajonos, atstatums starp vācu un krievu ierakumiem bija tikai dažī simti un pat dažī desmiti soļu.

Par krievu armijas tuvāko mērķi varēja uzskatīt Jelgavas un Bauskas ieņemšanu, lai ar to piespiestu vāciešus atiet no Daugavas Vāciešu tuvākais mērķis bija Rīgas ieņemšana, forsējot pie Ikšķiles, vai citā vietā, Daugavu un, aizejot Rīgai aizmugurē, tanī pašā laikā izdarīt uzbrukumu Rīgai no Olaines un Ķekavas puses Uzbrukumu gar jūrmalu varēja vismazāk gaidīt To izdarīt vāci varēja vienīgi tai nolūkā, lai ieņemtu Sloku un

Kaujas gatavībā

blindāžas Kalnciema rajonā

daļu no Rīgas jūrmalas un tā saīsinātu fronti, bet frontes saīsināšana nāktu par labu arī krievu armijai.

Plašākas operācijas 1916. gada pavasarī Rīgas frontē nebija sagaidāmas. Kā vienā, tā otrā pusē pretinieka spēki šim nolūkam bija par vājiem. Tāds bija stāvoklis pie Rīgas, kad 1916. gada pavasarī frontē parādījās visi astoņi latviešu strēlnieku bataljoni.

1. Daugavgrīvas, 2. Rīgas un 3. Kurzemes latv. str. bataljoni atradās frontē jau no 1915. g. novembra. Viņi bija norūdināti kaujās pie Olaines, Mangaļiem, Slokas, Ķemeriem, Plakaniešiem un Veisu mājām uz Misas upes; viņiem bija arī liela prakse kaujas izlūkošanā.

4. Vidzemes latv. str. bat-ns bija tikko pabeidzis formēšanos un apmācības un 1916. g. 5. februārī ieradās no Tērbatas Rīgā, bet 11. februārī pārgāja uz Jaun-Dubultiem 43. arm. korpusa rezervē.

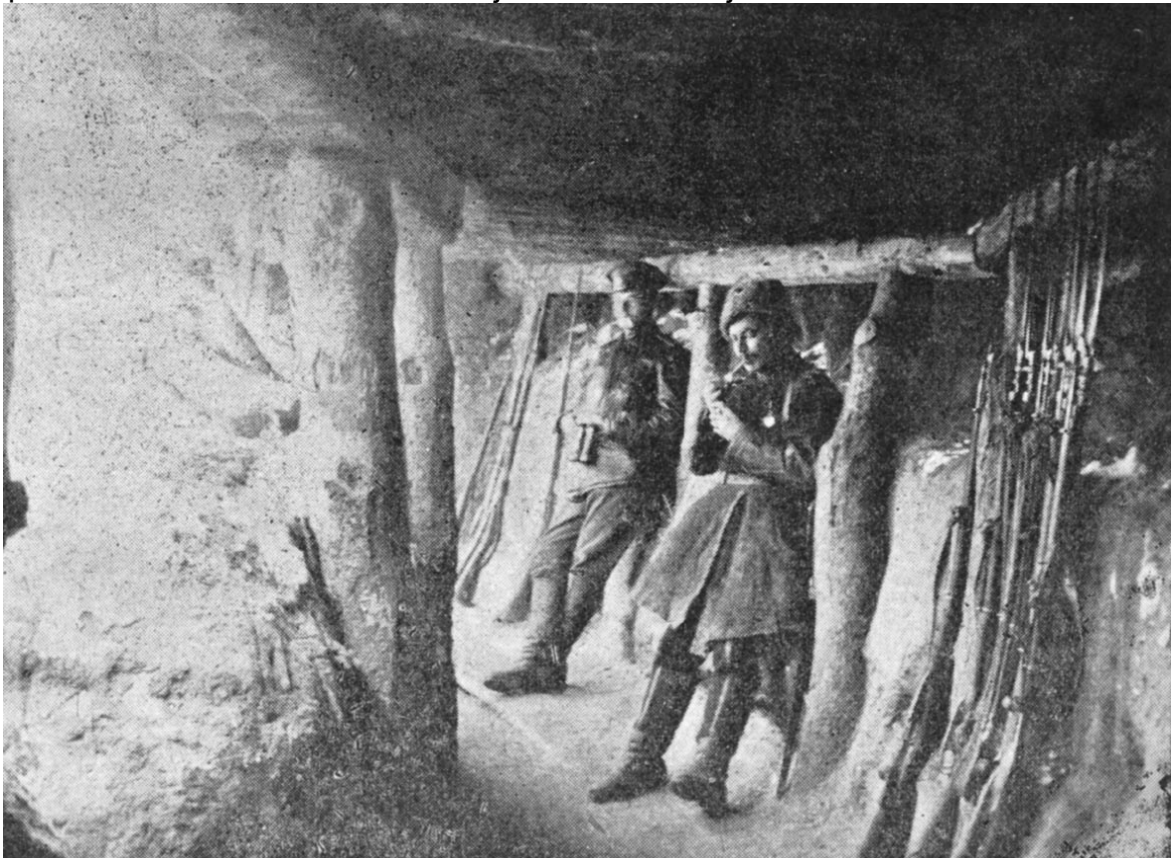
5. Zemgales, 6. Tukuma, 7. Bauskas un 8. Valmieras latviešu str. bataljoni pabeidza formēšanos un apmācības marta sākumā: 5. Zemg. Rīgā, Huzāru, tagadējās Vidzemes artilērijas, kazarmās, 6. bat. — Milgrāvī — Cīzes fabrikā, 7. bat. — Bolderājā un 8. bat. — Milgrāvī — Ziemeļblāzmā.

12. martā visu pēdējo četru bat-nu komandierus izsauca pie sevis Rīgas nocietinātā rajona priekšnieks ģenerālis Radko-Dinitrijevs. Viņš apjautājās, cik tālu bat-ni sagatavoti un kas vēl

trūkst iziešanai uz fronti. Kom-ri paskaidroja, ka bat-ni saformēti un apmācīti, bet trūkst tādi nepieciešami priekšmeti, kā lauku virtuves, katliņi, šķēres dzeloņstiepļu griešanai, zirgu sedli jātnieku -spridzinātāju komandām t. t. Rajona priekšnieks turpat uz vietas deva rīkojumu nekavējoši izsniegt vajadzīgos katliņus un paziņoja, ka bat-niem drīz vien nāksies ņemt dalību kaujās un ka pavēle par to jau sagaidāma tuvākās dienās.

Atgriežoties savos bat-nos, komandieri steidzoši izveda pēdējos sagatavošanās darbus. Jau 13. martā pienāca kareivju katliņi; bet lauku virtuvju trūkuma dēļ bat-nu komandām tos neizsniedza, un komandas joprojām ēdināja no rotu virtuvēm.

19. (3.) martā pienāca pavēle visiem četriem bataljoniem naktī no 16. uz 17. martu, 7. latv. bat-na komandiera pulkveža Auzāna vadībā, pilnīgā klusumā pāriet uz Rīgu, novietoties Pārdaugavā, Kuzņecova fabrikā un citās apkārtnē pieguļošās ēkās, un gaidīt tālākus rīkojumus iziešanai uz fronti. Ar nocietinātā rajona štāba priekšnieka pavēli visi četri bataljoni 17. un 18. martā izsūtīja Ķekavas virzienā izlūkus vairāku virsnieku vadībā, lai iepazītos ar ceļiem un pozīciju tuvāko apkārtni; pārējiem aizliedza rādīties Rīgas ielās, lai par spēku sagrupēšanu nenāktu zināms vietējiem iedzīvotājiem Blindāžā.

Katrā no astoņiem latv. strēlnieku bat-niem ietilpa 4 rotas un 5 komandas (kājnieku izlūku, ložmetēju, jātnieku spridzinātāju, sakaru un saimniecības), dažos bataljonos bija no organizētas nelielas apmācības komandas instruktoru sagatavo šinai un muzikantu komandas.

Pēc štatiem katrā bat-nā skaitījās 26 virsnieki, 6 ierēdņi (divus ārstus ieskaitot), 1246 instruktori un kareivji, 4 ložmetēji, 164 zirgi un 47 dažāda tipa rati. Pie iziešanas pozīcijās gandrīz visos bat-nos bija daļa virs štata virsnieku un kareivju, tā kā caurmērā bat-nā varēja skaitīt pie 1000 durkļu, vai visos 8 bat-nos pie 2000 durkļu.

Latviešu bat-nu apbruņojums amerikāņu Vinčestera šautenes ar ļoti delikātu mehānismu bija maz piemērotas mūsu klimatiskiem apstākļiem purvainiem, vai smilšainiem kauju laukiem.

Apģērbs bija apmierinošs, bet citādi saimnieciskā ziņā varēja daudz ko vēlēt. Nebija pietiekošā skaitā lauku virtuvju, iztrūka teltis, gāzu maskas un daži visnepieciešamākie rati. Toties garastāvoklis bija pacilāts — lielisks, kas dubulti atsvēra visus iztrūkumus.

Bataljonus komandēja 1. bat-nu Rapteinis, tagad ģenerālis, Bangerskis, 2. bat-nu — plkv. -ltņ., tagad ģenerālis, J. Francis, 3. bat-nu — plkv. Ltņ., tagad atvaļināts ģenerālis, Kalniņš, 4. bat-nu plkv. Ltņ., tagad atvaļināts pulkvedis, Zeltiņš, 5. bat-nu komandēja pulkv. Ltņ. Vācietis, vēlāk krievu sark. arm. virspavēlnieks, 6. bat-nu — plkv.-ltņ. Lielgalvis, miris 1919 Krievijā, 7. bat-nu ģenerālštāba pulkvedis, tagad ģenerālis, Auzāns, 8. bat-nu — kapt. Imaks, miris, 1916 g. aprīļa mēnesī. 8. bat-nu pārņēma plkv. -ltņ. tagad atvaļināts pulkvedis, Francis.

1916. gada kaujas Rīgas frontē ievadīja 13. Sib. str. divīzija, kopā ar latviešu strēlniekiem, 21 martā (8 martā pēc v. st.), ar uzbrukumu Kekavas-Bauskas virzienā. Šīs kaujas pazīstamas, ar nosaukumu marta kaujas.

Ar Rīgas nocietinātā rajona 18 (5) marta pavēli Nr. 63 —65, 5., 6., 7. un 8. latviešu bataljoni 19 (6) martā izgāja no Torņakalna pa Bauskas šoseju uz Kekavas rajonu 13. Sib. str. divīzijai komandiera rīcībā, pēdējā štābs atradās Pļavnieku skolā (12 km no Rīgas). Lai gan bat-ni virzījās pilnīgā klusībā, bez dziesmām un mūzikas, no pieguļošām ceļam mājām skrēja kareivjiem pretim latvju zeltenes un pasniedza puķes. Mums bija skaidrs, ka sagaidāma kauja, bet kur un kad, tieši nebija zināms. Vietējo iedzīvotāju jautājumam, uz kurieni strēlnieki dodas, Bauskas bat-na kareivji bija atbildējuši, ka uz Bausku. Ģenerālis Radko Dmitrijevs, dabūjis zināt par to, vēlāk pārmeta, ka latv. strēlnieki izpaužot noslēpumus. Uz to ģenerā-

lim tika paskaidrots, ka strēlniekiem atbildes došanas laikā par gaidāmām kaujām nekas nebija zināms, un tamdēļ par noslēpumu izpaušanu nevar būt runa ja bauskenieši jautājumiem atbildēja, ka viņi iet uz Bausku, tad tas pilnīgi dabīgi.

Nonākuši Ķekavas rajonā, 5.—8. latv. bat-ni novietojās Vāveru-Tīturgas (Pundiņu) māju apkārtnē daļa teltīs, daļa zemnīcās, bet galvenais vairums zem klajas debess; gandrīz visas ēkas šai bieži apdzīvotā rajonā bija nopostītas, bet palikušās aizņēma jau citas karaspēka daļas un iestādes. Labi ja varēja atrast vienu, otru tukšu šķūni. Tāda novietošanās nebija patīkama, jo laiks bija diezgan auksts un mitrs. Tanī pašā laikā dienvidos no Ķekavas bija sagrupēti 1. un 2. latv. bat-ni; latv. bat-ns palika Jaun-Dubultos, bet 3. latv. bat. atradās pie Ogres, uz kurieni to pārvietoja vēl 1916. g. janvārī. Tāds bija stāvoklis 19. marta vakarā No pavēlēm un dotiem norādījumiem, kā nocietinātā rajonā, tā 13. divīzijas štābā, bija zināms, ka sagaidāma kauja, bet nebija zināms kāds tieši būs 5., 6., 7. un 8. latv. bat-nu uzdevums.

Nakts pagāja mierīgi, pienāca 20. marts. 20. martā visus četrus bat-nus apmeklēja ģen. Radko-Dmitrijevs. Viņš griezās pie bat-nu karavīriem ar uzrunu, kurā izteica pārliecību, ka latviešu bat-ni pierādīs sevi par izcilus karaspēku, ka uz latviešiem viņš liek lielas cerības, lai ar tiem dotu ienaidniekam izšķirošu triecienu.

Tās pašas 20. marta dienas vēlā vakarā bat-ni saņēma kaujas uzdevumus. Uzbrukumam vajadzēja sākties otras dienas ausmā.

Marta kaujas norisinājās 5 kilometrus uz dienvidiem no Ķekavas. Galvenā trieciena rajons bija no Ķekavas upes līdz līnijai Liepas-Staķu augstums, dienvidu- austrumos no Staķiem. Pretinieka pozīcijas stiepās no Ķekavas upes uz Franču mājām, atstājot pēdējās pār simts soļu ziemeļos, tad tālāk gar Pulkartnes augstumu ziemeļu pakāju un tad gar ziemeļu mežmalu, kas ziemeļu austrumos no minētiem augstumiem, bet no turienes uz Staķu mājām.

Uzbrukumu izvest bija uzdots 13. Sib. str. divīzijai ar viņai piedalītiem sešiem latv. str. bataljoniem: 1., 2., 5., 6., 7., un 8.

Kaujas labajā iecirknī, no Ķekavas upes līdz līnijai — Sierūži-Riebuļi uzbrukumā gāja 51. Sib. strēlnieku pulks ar viņam padotiem 1. un 2. latviešu bataljoniem. Pēdējie divi kaujas laikā bija 2. latv. bat. komandiera plkv-ltn. Franča vadībā. 51. pulks uzbruka pa kreisi no Franču mājām, bet latvieši šo māju virzienā un pa labi līdz Ķekavas upei. Pēdējo uzdevums bija virzīties pakāpeniski aiz 51. pulka labā spārna, nodrošināt pēdējā flangu un aizmuguri. Kaujas kreisajā iecirknī, no Sierūžu— Riebuļu līnijas līdz Liepas-Staķu līnijai ieslēdzot, uzbrukumā gāja 50. Sib. str. pulks. Divīzijas rezerve, 49. un 52. Sib. str. pulki un 5., 6. un 8. latv. str. bataljoni, bija novietota trijās grupās:

49. pulks — Kuģu māju rajonā, 52. pulks — otrās līnijas ierakumos aiz 50. un 51. pulkiem, latviešu 5., 6. un 8. bat-ni Mašānu Kuģu (Mašīn-Kūti) rajonā. 7. latv. strēlnieku bataljons bija norīkots Staķu māju rajonā pirmās līnijas ierakumos; tur tas novietojās kopā ar 50. Sibīr. str. pulka IV. bat-na trim rotām; pēdējās ieņēma 13. Sibīr. divīzijas kreisā spārna iecirkni.

Šo abu bataljonu uzdevums bija, pēc artilērijas uguns pārņemšanas Staķu rajonā un īsas artilērijas sagatavošanās, pāriet uzbrukumā Staķu māju virzienā. 13. Sib. str. divīzijai pa labi, rietumos no Ķekavas upes, demonstratīva rakstura uzbrukumā vajadzēja doties 120. kājn. divīzijas daļām, kas ieņēma un aizstāvēja pozīcijās no Ķekavas upes līdz Plakāniešiem. 13. Sib. str. divīzijai pa kreisi bija paredzēta tikai pastiprināta izlūkošana.

Uzbrukumam vajadzēja sākties rīta ausmā, pēc īsas, bet spēcīgas artilērijas sagatavošanās. Šim nolūkam uzbrukuma rajonā bija sagrupēti 40 vieglie, 31 smagie lielgabali un 20 haubices.

21. marta naktī visas karaspēka daļas ieņēma izejas stāvokli.

2. Rīgas latv. str. bat-ns izvirzīja uz priekšu divas rotas ar diviem ložmetējiem un pusi no izlūku komandas Bauskas šosejai pa kreisi, bet 1. Daugavgrīvas latv. str. bataljons tai pašai šosejai pa labi, arī divas rotas ar ložmetējiem, bet vienu savu pus rotu pat līdz Franču māju drupām. Abu bataljonu rezerves palika Ručku rajonā. Latviešiem bija jāsāk uzbrukums vienā un tai pašā laikā ar 51. Sib. str. pulku, tūlī pēc artilērijas uguns pārņemšanas uz vācu 2. līniju un aizmuguri.

Pēc īsas artilērijas viesuļuguns, kas sākās plkst. 5.30 un bija tik intensīva, ka no pārskaršanas pārplīsa pat vairāki lielgabali, latviešu 1. un 2. str. bataljoni, līdz ar 51. Sibīr. str. pulku, plkst. 6. pārgāja straujā uzbrukumā un ielauzās pretinieka pozīcijās. Norisinājās nikna cīņa. Kad latviešu 1. un 2. bataljoniem atsūtīja vēl palīgā rezerves rotas, tie visus vācu pretuzbrukumus atsita un ieņēma visas trīs vācu ierakumu līnijas, aizvirzoties līdz Gūgu mājām. Šeit smagi ievainoja 1. latviešu bataljona 1. rotas komandieri, poručiku Briedi, kas līdz ar savu rotu gāja bataljona priekšgalā.

Ap plkst. 8. vācieši, savilkuši rezerves, pārgāja pretuzbrukumā, attīstot ļoti spēcīgu ložmetēju un šauteņu uguni. 51. Sib. str. pulks neizturēja un atgāja, līdz ar viņiem uz vācu 2. līniju bija spiesti atkāpties arī latvieši. Vāci savus pretuzbrukumus pastiprināja, attīstot arvien stiprāku ložmetēju un artilērijas uguni līdz apņēma latviešus no abām pusēm, un ap plkst. 17. sāka tos apstrādāt jau ar viesuļuguni.

Neskatoties uz lieliem zaudējumiem, latvieši noturējās pretinieka ierakumos līdz vakaram un atgāja tikai uz 51. Sib. str. pulka komandiera rīkojumu.

Bez panākumiem bija arī 50. Sibīr. str. pulka uzbrukums; viņš neizturēja pretinieka artilērijas uguni un, nerasniedzis pat vācu ierakumus, sāka nekārtībā atiet, ciešot pie tam lielus zaudējumus.

Tas pats sakāms par 50. Sib. pulka kreisā spārna IV. bat-nu Staķu rajonā. 7. latv. bat-ns nonāca tur pēc pusnakts un novietojās satiksmes ejās un zemnīcās aiz sibīriešiem. Šeit uzbrukumā bija jāiet 50. Sibīr. str. pulka IV. bat-na trim rotām, bet 7. latviešu bataljonam vajadzēja stāvēt rezervē un nodrošināt sibīriešu kreiso flangu.

Uzbrukumam Staķu māju frontē vajadzēja sākties pēc īsas artilērijas sagatavošanās, kuru izveda daļa sagrupētās artilērijas, pārnesot uguni uz šejieni no galvenā trieciena virziena, tikko tur kājnieki pāriet uzbrukumā. Tā kā gandrīz visu piegādāto artilērijas munīciju izlietoja uzbrukuma sagatavošanai galvenā trieciena virzienā, tad Staķu māju frontē artilērijas uguns bija tik niecīga, ka pretinieka ierakumi un dzeloņstiepļu aizžogojumi maz no tās cieta.

Pēc artilērijas uguns divas sibīriešu rotas devās uzbrukumā viņām sekoja sibīriešu trešā rota kreisā flangā, aiz tām pakāpeniski virzījās 7. Bauskas bat-na izlūki un 2. rota. Līdz ar sibīriešu izvirzīšanās uz priekšu latvieši ieņēma mūsu pirmās līnijas ierakumus. Uzbrukuma gaitu novērot bija diezgan grūti, jo apvidus starp mūsu un pretinieka ierakumiem bija mežu un krūmiem apaudzis.

Līdz ko uzbrucēju kolonnas ievirzījās mežā, vācieši atklāja stipru artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni. Varēja dzirdēt, ka darbojas pieci vācu ložmetēji. Iznīcinošā vācu viesuļuguns un lieli zaudējumi nespēja sibīriešus atturēt, tie izvirzījās līdz pretinieka dzeloņstiepļu aizžogojumiem. Tā kā tos mūsu artilērija nebija izpostījusi, tad zem uguns pāri tiem tikt uzbrucēji nespēja. Katrs mēģinājums piecelties, lai dotos uz priekšu, beidzās ar nāvi, labākā gadījumā ar ievainojumu; nogulās un ierakās pa kreisi. arī latvieši. Atiet savos ierakumos dienas laikā bez lieliem zaudējumiem nebija iespējams. Uzbrucēju kolonnas atvilka tikai tumsai iestājoties. Ar to beidzās uzbrukums 13. Sib. divīzijas kreisā spārnā, Staķu māju rajonā; pie kam 7. latv. bat-na uzbrukums šinī kaujā uzskatāms tikai kā pastiprināta izlūkošana.

Plkst. 14. kaujas rajonā ieradās armijas komandieris Radko-Dmitrijevs. Viņš gribēja sviest uzbrukumā arī 5. latv. str. bataljonu ar uzdevumu, pabalstīt 1. un 2. latv. bataljonus, bet drīz vien nāca pie pārliecības, ka tas novestu tikai pie liekiem upuriem; un no sava nodoma atsacījās. 5. bat-ns atbalstīja tikai savu kaujas dalībnieku atkāpšanos un ieņēma uz laiku viņu kaujas

iecirknī, lai nodrošinātu stāvokli, gadījumam, ja ienaidnieks uzsāktu uzbrukumu mūsu ierakumiem.

1. un 2. latv. bat-ni tumsā atgāja uz Butleru māju rajonu, lai sakārtotos un atpūstos. Naktī 5. latv. bat-nu nomainīja 49. Sibīrijas str. pulka daļas un Zemgales pulks, bet 6., 7. un 8. bat-ni atgāja uz Tīturgas rajonu. 6. un 8. latv. bataljoni kaujā dalību neņēma.

Tā izbeidzās marta kaujas, kurām vairāk bija demonstratīvs raksturs. Nopietnai operācijai tehnisko līdzekļu bija par maz.

Armijas komandieris uzbrukumu Ķekavas virzienā gribēja atkārtot un šinī nolūkā vairākas reizes no vienas vietas uz otru pārvietoja latv. bataljonus. Vairākas reizes bija dotas pat pavēles uzbrukuma sākšanai. Tā, 28. martā bija dota pavēle 484. kājn. pulkam ar diviem latviešu bataljoniem uzbrukt L. Smerdukļa purva rajonā, bet 29. martā bija dota pavēle 49. Sib. str. pulkam ar 5. un 6. latviešu bataljoniem uzbrukt marta kauju rajonā. Šos abus uzbrukumus atlika; labākā gadījumā notika tikai pastiprināta izlūkošana.

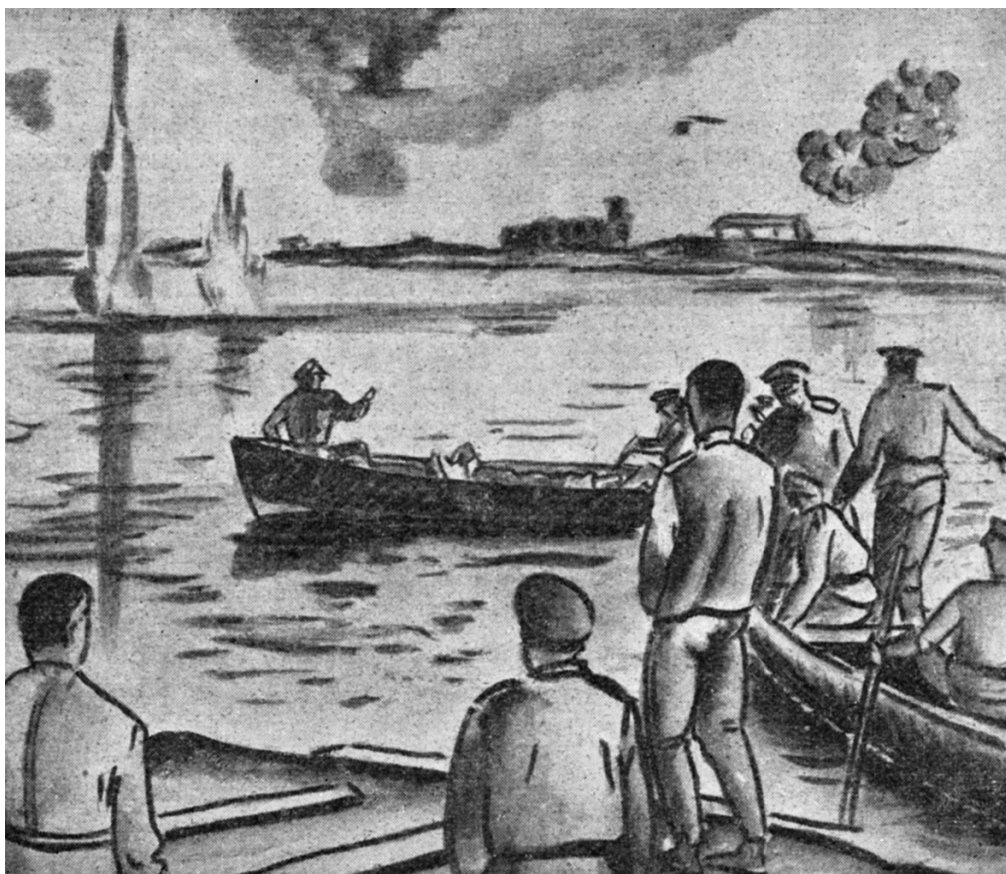
Visu to, kā redzams, armijas komandieris darīja demonstratīvos nolūkos, cerībā maldināt pretinieku. Viņš bija aizdomās, ka nodevēji sūta pretiniekam ziņas, un žēlojās, ka gandrīz pirms katras kaujas krievi izrādās 1 —2 pārbēdzēji.

Tā bija arī marta kauju laikā; tās bija noliktas uz 20. martu. Bet tā kā iepriekšējo nakti viens kareivis pārbēga pie vāciešiem, tad kaujas atlika uz 21. martu.

Ziņu par marta kauju zaudējumiem krievu 50. un 51. Sibir. str. pulkos trūkst, bet viņos var skaitīt kritušo un ievainoto ap 50% no durkļu skaita. Smagi zaudējumi bija arī latviešiem.

Lai gan marta kaujas beidzās ar lieliem zaudējumiem un bez panākumiem, viņām bija tā nozīmē, ka šie latvieši vēlreiz parādīja savu varonību. Armijas vadība redzēja, ka jaunradītie latviešu strēlnieku bataljoni kaujas ziņā stāv daudz augstāk par krievu armijas ziedu, cīņās norūdītiem sibīriešu strēlniekiem. Lai latviešu pozitīvās kauju īpašības uz priekšu izmantotu plašāki, drīz pēc marta kaujām nāca pavēle visos latv. str. bataljonos formēt sākumā 5. un tad 6. rotu. Tas bija pirmais solis pārejai no bataljoniem uz pulkiem.

Marta kaujas atdzīvināja Rīgas fronti. Abi pretinieki sāka izrādīt lielu rosību, sevišķi aktīvi kļuva vācieši Nāves salas rajonā. Tur viņi pastiprināja savus spēkus un uzsāka lkšķiles tiltam nocietinājumu sistemātisku apšaudīšanu mīnmetējiem, bumbu metējiem un dažāda kalibra lielgabaliem. Katru brīdi varēja gaidīt, ka viņi mūs mēģinās atsviest pāri Daugavai; pēc ledus iziešanas tas varēja beigties ar lielu katastrofu. Nāves,

**Smagi ievainotā 2. kom-ra Franča Celšana pāri Daugavai no Nāves salas
N. Strunkes sēpja**

salas rajons bija izdevīgs vācu spēku raidīšanai pār Daugavu, lai ejot Ropažu-Baltezera virzienā Rīgas fronteī aizmugurē, atgrieztu armijas atkāpšanas ceļus. Lai šo frontes daļu nodrošinātu, 12. arm. komandieris pārsveda uz turieni 2. un 3. latviešu bataljonus, piedalot tos 120. kājn. divīzijai.

15. aprīļa naktī 3. latv. str. bataljons, kas pienāca Ogrē no Grebzdē salas, nomainīja 12. Sib. str. pulka bataljonu un ieņēma Nāves salas pozīciju labo iecirkni. Kreiso iecirkni ieņēma 120. divīzijas bataljons. Rezervē uz labā Daugavas krasta novietojās 2. latviešu str. bataljons. Atkal zīmīgi — grūtāko, atbildīgāko iecirkni, kāds, bez šaubām, bija labais, bija pavēlēts ieņemt latviešiem, bet ne krieviem. Šeit latviešu 2. un 3. bataljoni, apmēram, ik pēc 3 nedēļām mainījās, pie kam pēc kārtas viens stāvēja pozīcijās, otrs uz Daugavas labā krasta rezervē. Dienests bija ļoti grūts un atbildīgs; arvien nācās ciest diezgan lielus zaudējumus; tāpēc šo vietu latvieši nosauca par Nāves salu.

Uz sava posteņa, pie Nāves salas aizstāvēšanas, 28. jūnijā 1916. g. smagi ievainoja 2. latv. str. bataljona komandieri

plkv.-ltn. Franci, kurš izpildīja arī Nāves salas komandanta pienākumus.

Aprīlī, maijā un jūnijā Rīgas fronte bija samērā mierīga. Latviešu 2. un 3. bataljoni visu laiku atradās Nāves salas rajonā; 1. latv. bat-ns Ķekavas rajonā; 4. bat-ns joprojām armijas rezervē, Jaun-Dubultos un atsevišķas viņa rotas un izlūku komanda veda izlūkošanu Ķemeru-Slokas rajonā. 5. latv. bat-nu 30. (17.) martā norīkoja uz Olaines pozīcijām 12. Sibīr. str. divīzijas iecirknī 6. un 7. bataljoni ieņēma no 31. (18.) marta pozīcijas starp Ķekavas upi un Katrinmuižu; pie tam pēc kārtas viens no pēdējiem diviem bat-niem ieņēma kaujas iecirkni un otrs novietojās rezervē pie Buteru-Kuģu mājām. 8. latv. bat. pēc marta kaujām kādu laiku palika Ķekavas rajonā, un pēc tam pārgāja armijas rezervē uz Rīgu, huzāru kazarmās. Tā tad latviešu bataljoni, kas durkļu skaita ziņā bija tikai Rīgas frontes spēku neliels procents, tika novietoti visos svarīgākajos virzienos, paturot vienīgi divus no viņiem armijas rezervē. Lielākais vairums no latv. bataljoniem pie tam bija novietoti aktīvākā frontes daļā —no Olaines līdz Nāves salai. Šeit 1916. g. pavasarī un vasarā latvieši ņēma lielu līdzdalību pozīciju aizsargāšanā un viņu nostiprināšanā, veda izlūkošanu un apmācīšanu, gatavojās priekšā stāvošām kaujām un skandināja dzimtenes mežos savas tautas dziesmas.

Kaujas varēja gaidīt kuru katru brīdi. Runāja par uzbrukumu jau aprīlī, maijā sāka viņām nopietni gatavoties.

Katrinmuižas-Bēržmentes pirmās līnijas ierakumos bieži ieradās korpusa un divīziju komandieri, vai viņu štābu priekšnieki, lai iepazītos ar apvidu un izvēlētos izdevīgu uzbrukuma virzienu.

Minēja uzbrukumam 6. un 7. latv. str. bat-nu iecirkni rietumos no Ķekavas upes; minētie bat-ni sāka nopietni gatavoties uzbrukumam, pastiprināja apmācības un placdarma sagatavošanās darbus. Tā tas turpinājās līdz 26. (13.) maijam.

Ar pavēli 13. Sibīr. str. divīzijai no 24. (11.) maija Nr. 38. 7. Bauskas latv. str. bataljonam bija pavēlēts naktī no 26. uz 27. maiju pāriet no iecirkņa rezerves pie Buteru mājām uz Klančukalna rajonu 13. Sibīr. divīzijas kreisā kaujas iecirkņa rezervē. 27. maijā rīta gaismā 7. latv. bat-ns novietojās 2. un 3. līnijas ierakumos starp Sauso Daugavu un Klančukalna mājām un bat-na komandieris pulkvedis Auzāns pārņēma kaujas iecirkņa komandēšanu ar štābu Jaunā muižā (Neihof). Kaujas iecirknis vilkās no Daugavas pie Bēržmentes līdz Staķu mājām, un pirmās līnijas ierakumus ieņēma 483. k. pulka daļas.

Īstie 7. latv. bat-na pārvietošanas iemesli nebija zināmi. Varbūt tas bija izdarīts nolūkā pamatīgāki nodrošināt Jaunās muižas virzienu, jo šeit naktī, īsi pirms latviešu ierašanās, vācieši bija atņēmuši krieviem kaujas iecirkņa laba spārna priekšā

vienu aizkārtni. Varbūt arī 7. latv. bat-nu pārvietoja tamdēļ, ka šeit bija nodomāts tuvākā laikā uzbrukums. Dažas dienas pēc 7. bat-na ierašanās pozīcijas apmeklēja ģenerālis Rādko Dmitrijevs un pēc tam savus apmeklējumus atkārtoja vairākas reizes., Viņš uzdeva latviešiem kopā ar krievu daļām izvest pamatīgu pretinieka pozīciju izlūkošanu un placdarma sagatavošanu uz brukumam Berzmentes-Staķu fronte. Sākās intensīvs darbs. Katru nakti latvieši kopā ar 483. kājn. pulka izlūkiem devās pretinieka un viņa pozīciju izlūkošanā, bet ar rezervēm cēla placdarmu, ņemot pie izbūves vērā franču armijas praksi rietumu fronte.

Apvidus no Kanģukalna gandrīz līdz pašai ierakumu pirmā līnijai, bet Daugavas tuvumā līdz pašiem pretinieka ierakumiem, bija atklāts, tāpēc darbu nācās veikt naktīs, izlūku un pirmās līnijas aizstāvju aizsegā. Caurām naktīm kareivji cēla vairākas rindas ierakumu, savienojot tos satiksmes ejām, iekārtoja pirmās līnijas tuvumā patversmes, lai tur varētu novietot uzbrucēju kolonnas artilērijas sagatavošanas laikā. Darbus strēlnieki izveda lielā steigā un ļoti centīgi, un apzinīgi, jo vairāk tamdēļ, ka armijas vadība izsacījās, ka placdarma sagatavotājiem pašiem tur būs jāiet uzbrukumā; tā tad strēlnieki paši bija ieinteresēti, lai kaujas laika nestu iespējami mazākus upurus.

31. (18.) maijā 7. korpusu. viņa pozīcijās no Daugavas līdz Plakāniešiem nomainīja 6. Sibīr. korpusu; 7. latviešu bat-ns pārgāja no 13 Sibīr. divīzijas 3. Sibīr. str. divīzijā un palika savā agrākā vietā, padots divīzijai kreisā iecirkņa priekšnieka, 3. Sibīr. divīzijas brigādes ģenerāļa, Ivaškeviča vadībai.

Izlūkošana un placdarma darbi turpinājās ar agrāko neatlaidību. Pavēli uzbrukumam varēja sagaidīt katru dienu, tas bija noprotams pēc tas lielās uzmanības, ko pievērsa šim rajonam augstākā priekšniecība. 3. jūnijā pozīcijas, kopā ar ģenerāli Radko Dmitrijevu, apmeklēja arī Ziemeļu frontes virspavēlnieks ģenerālis Kuropatkins.

Bet 7. latv. str. bataljonam nebija lemts savu kaujas laimi izmēģināt šinī virzienā. Nenācās arī par to nožēlot. Apvidus šē bija pilnīgi atklāts un pretiniekam labi pārredzams uzbrukumam, sevišķi dienas laikā, tas nebija piemērots. Arī placdarma sagatavošanas darbi nevarēja palikt pretiniekam nemanīti. Ar gaisa fotogrāfijas palīdzību viņš ierakumus un satiksmes ejas viegli varēja atzīmēt uz kartes un dabūt visus vajadzīgos datus precīzas uguns nostādnei. Vāci to arī plaši pielietoja. Tādu precīzi un glīti izstrādātu artilērijas plānu atrada vācu artilērijas novērošanas punktā pie Ložmetējam kalna ieņemšanas Ziemassvētku kaujās.

Nakti no 10. uz 11. jūniju ar 3. Sibīr. divīzijas štāba priekšnieka pulkveža Balķijska mutisku rīkojumu, 7. Bauskas latv. str. bat-nu Bērmentes-Staķu pozīcijās nomainīja 1. Dau-

gavgrīvas latv. str. bat-ns. 7. bat-ns pārgāja uz savu iepriekšējo rajonu, 6. latv. bat-na iecirkni un apmetās tur mežā teltīs dienvidrietumos no Butlera mājām. Tur bat-ns sabija līdz 19. jūnijam, pēc tam pārgāja uz Katrinmuižas pozīcijām un. novietojās 12. Sibir. str. pulka rezervē. Ķekavas upes un Katrinmuižas pozīciju aizstāvji arī gatavojās kaujām, un darbi norisinājās te tikpat intensīvi, kā Bērzmentes rajonā. Līdz ar citiem arī 7. latv. bat-ns ikdienas strādāja placdarma un pozīciju nocietināšanas un izveidošanas darbus.

Ķekavas-Katrīnmuižas pozīcijās bieži ieradās ģen. Radko Dmitrijevs, 6. Sibir. korpusa komandieris ģenerālis Vasiljevs, korpusa štāba priekšnieks ģenerālis Jeršovs un 3. Sibir. divīzijas komandieris ģen. Trikovskis. Viņi uzmanīgi pētīja pretinieka novietošanos un pieejas viņa pozīcijām, lai izvēlētos izdevīgāko virzienu nodomātam uzbrukumam. Naktī no 21. uz 22. jūniju 7. Bauskas bat-ns nomainīja 6. Tukuma bat-nu viņa pozīcijās un ieņēma iecirkni no Ķekavas upes līdz Pogu mājām. Drīz pēc pozīciju ieņemšanas bat-na štābā ieradās ģenerālis Trikovskis un paziņoja, ka tuvākās dienās frontē no Ķekavas upes līdz Smerdukļa purvam paredzēts 3. Sibir. str. divīzijas uzbrukums, kuram uzdevums pārraut pretinieka fronti un, virzoties tālāk uz Iecavu-Bausku, piespiest vāciešus atiet no Daugavas. Apstaigājot pozīcijas, ģenerālis tuvāki norādīja, ka gar Ķekavas upes kreiso krastu, 3. Sibir. divīzijas kreisā spārnā, uzbrukumam nozīmēts 7. latviešu bat-ns. Pēdējais stājās pie darba, lai uzbrukuma virzienu izpētītu visos sīkumos. Virziens uzbrukumam bija ļoti neizdevīgs un vēl vairāk tamdēļ, ka Ķekavas labā krastā, kaimiņu divīzijas iecirknī, gulēja viena, stipri uz priekšu izbīdīta un pamatīgi nocietināta, ložmetēju ligzda ar vairākiem ložmetējiem. Šie ložmetēji visas uzbrucēju kolonnas, kas virzītos gar upes kreiso krastu, varēja apšaudīt no sāniem un pat no aizmugures Spriežot pēc marta kauju piedzīvojumiem nebija cerība, ka jau uzbrukuma sākumā šo ligzdu izdosies iznīcināt, vai, ka to ieņems 12. Sibir. divīzija, kas darbosies pa kreisi. 7. latv. bataljons uzbrukuma rajonā izveda izlūkošanu visos sīkumos; pār runāja arī jautājumu vairākas reizes ar ģenerāli Trikovski, bet tas bažas par priekšā stāvošo kauju nemazināja. Pretinieks, manīdams mūsu sagatavošanas darbus, palika ar katru dienu nervozāks, un viņa artilērijas uguns arvienu vairāk skāra mūsu pozīcijas.

Arī mēs pretiniekam nedeīvām miera. Viņa ložmetēju un bumbu metēju pozīciju noskaidrošanai, mūsu bumbu metēji, mainīdami savas vietas, centās izsaukt vācu uguni. Šāda sacensības brīdī 28. (15.) jūnijā smagi ievainoja 7. latv. bat-na praporščiku Kersneri, kas uzkāpis kokā, koriģēja uguni. Kersners kokā noturējās Neskatoties uz visapkārt plīstošiem, pretinieka raidītiem lādi-

ņiem, strēlnieki Jansons un Vilks uzkāpa kokā un, riskējot ar savām dzīvībām, tomēr savu priekšnieku nonesa un tā glāba viņam dzīvību.

Pavisam negaidot, naktī no 1 uz 2 jūliju, ar ģenerāļa Trikovska rīkojumu, 7 Bauskas bat-nu nomainīja pozīcijās 6 Tukuma bat-ns, un pirmā bija pavēlēts pāriet uz Skujniekiem, divīzijas rezervē Pēc pāriešanas Skujniekos drīz vien noskaidrojās, ka 7. latviešu bataljonam jāizspēlē jūlija kauju ievadījums.

Jau 2. jūlijā ģenerālis Trikovskis izsauca pie sevis pulkvedi Auzānu un informēja to, ka 6. latv. bat-ns dosies uzbrukumā iecirknī gar Ķekavas upi, bet 7. latv. bat-nam būs jāiet uzbrukumā 3. Sibīr. diviz. labā spārnā, frontē Katrīnmuiža — L Smerdukļa purvs. Nāca pavēle tur steidzoši izvest izlūkošanu un sagatavošanas darbus.

Visi iepriekšējie rīkojumi, sagatavošanas darbi pie Bērzmentes, Ķekavas, Katrīnmuižas, tāpat spēku pravietošana pavedināja domām, ka priekšniecība itkā nevar izšķirties, kad un kur īsti dot galveno triecienu.

7 Bauskas bat-na viena daļa novietojās Skujeniekos teltīs, otra nelielās, no velēnām celtās un egļu mizām pārklātās, būdīgās Tās bija mantojums no krievu pulka, kas bija agrāk šeit stāvējis.

Naktī no 2. uz 3. jūliju uz nozīmēto kaujas rajonu izsūtīja izlūku komandu, izlūkus no visām rotām un darba komandu ar virsniekiem priekšgalā Viņiem bija uzdots ievākt ziņas par apvidu, pretinieku un viņa nocietinājumiem, izrakt dažas ejas un ierakumus rezervju novietošanai, ierīkot novērošanas punktus u.t.t.

Pretinieks, atrazdamies gandrīz veselu gadu vienās un tanīs pašās pozīcijās, bija pamatīgi nocietinājies un aizžogojies ar vairākām dzeloņstieplu rindām Atstatums starp mūsu un vācu pirmās līnijas ierakumiem vistuvākā vietā bija pie 350 metru Apvidus bija atklāts, pa daļai mūklains, un pretinieks to varēja apšaudīt ar flankējošus uguni no Kuģu māju rajona un ar baterijām, kas bija novietotas meža stūrī aiz Smerdukļa purva (mērķi 211, 212). Izlūkošana pirmā naktī iedeva apmierinošus rezultātus, tāpēc nākošā naktī to atkārtoja tieši paša bat-na komandiera vadībā Latviešiem pa kreisi izlūkošanu savā kaujas iecirknī veda 12. Sibīr. str. pulks izlūkošanas nolūks izpētīt pieejas pretinieka nocietinājumiem un noteikt viņu stiprumu.

7. Bauskas bat-na izlūki darbojās divās grupās Labā grupa praporšč. Stulpiņa vadībā, ar pus rota pastiprināta, izlūkoja L. Smerdukļa purvu un noskaidroja, ka pāri purvam uzbrukumā iet nav iespējams; runa var būt tikai par nocietinātā meža stūra apņemšanu caur purvu ar samērā nelieliem spēkiem

Kreisā grupa praporšč. Villerta vadībā, ar pus rota pastiprināta, izlūkoja meža stūri, kas atradās Smerdukļa purva ziemeļaustrumu malā, un arī pretinieka pozīcijas vairāk pa kreisi. Izlūki zem pretinieka uguns izvīrējās līdz pašiem vācu ierakumiem, izgrieza ejas vācu dzeloņstieplēs, izņemot pēdējo rindu, un izpētīja ienaidnieka nocietinājumu veidu. Kopā ar kreiso grupu virzījās arī 3. Sibir. artil. brig. 3. baterijas podporučiks Ungern-Sternbergs, lai izvēlētos vietu artilērijas novērošanas punktam. Purvainā apvidus dēļ tas viņam neizdevās, un novērošanas punkts bija jāierīko vienā augstā kuplā eglē mūsu pirmās līnijas tuvumā. Izlūkošanas laikā 7. latv. bat-nā krita 1, ievainoja 18, kontuzēja 3, bez vēsts pazuda 3.

Kopā ar izlūkošanu izveda arī artilērijas piešaudi. Piešaudes rezultātus labi varēja novērot no armijas komandiera novērošanas punkta, kas bija uzcelts pie Katrinmuižas, pirmās ierakumu līniju tuvumā, Uzbrukums bija paredzēts 3. jūnija dienā.

Izlūkošanas laikā noskaidrojās, ka pretinieks ļoti uzmanīgs, mazākai mūsu kustībai atbild ar stipru ložmetēju un artilērijas uguni. Kā redzams, mūsu marta uzbrukums, pastāvīgi izlūku gājieni, pēc tam placdarma sagatavošana. artilērijas piešaušana un enerģiskā darbība 1916. g. vasarā vācis bija padarījis ļoti nervozus un modrus. Nebija palikusi nemanīta arī armijas komandiera novērošanas punkta celšana. Dienu pirms noliktā uzbrukuma, kad mūsu artilērija atklāja uguni, lai iznīcinātu daļu no pretinieka dzeloņstieplēm, vācieši uz armijas komandiera novērošanas punktu atklāja tādu viesuļuguni, ka dažās minūtes punkta, kas ieņem pie 30 kv. metru, trāpīja 20 vieglie artilērijas šāviņi, no tiem divi šaurā skatu lodziņā. Armijas komandieris šo punktu kaujas laikā vairs neizlietoja.

Bija skaidrs, ka, izdarot uzbrukumu dienas laikā, būs jācieš lieli zaudējumi. Pēc pārrunām ar ģenerāli Trikovski uzbrukumu pārnesa nakti no 4. uz 5. jūliju.

Ar 3. jūlija pavēli Nr. 152. 3. Sibir. divīzijai uzbrukumu Katrinmuižas-Smerdukļa purva frontē bija uzdots izdarīt 7. Bauskas latv. str. bat-nam ar viņam piedalīto 12. Sibir. str. pulka 3. bataljonu.

Uzbrukuma mērķis: ieņemt pretinieka pozīcijas austrumos no L. Smerdukļa purva, saņemt gūstekņus un nostiprināties ieņemtās pozīcijās. Uzbrukumam bija jābūt pēc īsas artilērijas sagatavošanas 4. jūlijā plkst. 23. Artilērija jau 2. jūlijā uzsāk mākslīgo šķēršļu iznīcināšanu pretinieka pirmās līnijas priekšā, turpināja to vēl ar pārtraukumiem 3. jūlijā, bet tad līdz uzbrukuma brīdim uguni uzbrukuma vietā pilnīgi pārtrauca. 4. jūlija rītā viss 7. latv. bat. salasījās Skujniekos, lai pirms kaujas atpūstos, savestu kārtībā ieročus un stiprinātos morāliski.

Bija dots rīkojums sagatavoties un norindoties pilnā kaujas tērpā. Sekoja bataljona komandiera uzruna. Pēc tam atsegtām galvām un lielā sajūsmā nodziedāja — Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils un — Dievs svētī Latviju. Latvijas āres varbūt vēl nebija dzirdējušas, ka šo mūsu tautas lūgšanu dzied tādā sirsnībā, kādā tā atskanēja Skujenieku. šalcošās priedēs. Pēc tam viss bataljons nometās ceļos, noskaitīja — Mūsu tēvs debesīs — un devās ceļā. Sejas, kas norindošanās laikā bija kļuvušas stingras un nopietnas, gājienam sākoties, kad strēlnieki uzsāka tautas un kara dziesmas, kļuva atkal jautrākas.

Bataljons mūsu pozīciju 1. līnijas rajona nonāca krēslā; bija pienācis arī 12. Sib. str. pulka 3. bataljons. Nāca rīkojumi par izvēršanos un kaujas iecirkņu ieņemšanu.

Labā kaujas iecirknī, gar L. Smerdukļa purvu, bija nozīmēts 7. latv., bet kreisā 3. Sibīr. bataljons. 7. latv. bataljonā bija jau saformētas arī 5. un 6. rotas. Viņā tagad jau ietilpa 6. rotas, izlūku komanda, 4 ložmetēji un 3 pat šautenes; 12. Sibīr. str. pulka bataljonā bija 4 rotas ar 2 ložmetējiem un izlūku komanda. Visā kaujas grupā: 10 rotas, 2 izlūku komandas, 6 ložmetēji un 3 pat šautenes.

Uzbrukumam bija nozīmētas četras 7. latv. bat. rotas ar 3 ložmetējiem un visi sibīriešu bataljona spēki. Latviešu bataljona izlūku komandai, pat šautenēm bruņotai, bija uzdots nodrošināt grupas labo flangu no Smerdukļa purva puses, vedot uzbrukumu caur purvu un apņemot pretinieka kreiso spārnu. Sibīriešu izlūku komandai bija pavēlēts virzīties kreisā spārna un nodrošināt uzbrucēju kolonnu kreiso flangu. Grupas rezervē palika 7. latv. bataljona 5. un 6. rotas un viens ložmetējs.

Pretinieka pozīcijas no L. Smerdukļa purva līdz Daugavai aizstāvēja vācu 6. rezerv. kājn. divīzija. Kreiso iecirkni, apmēram no Misas upes līdz Ķekavas upei, ieņēma 20. rez. kājn. pulks; vidējo iecirkni, Ķekavas-Iecavas šosejas un Pulkātnes rajonā, 35. rez. kājn. pulks un labo iecirkni, Staķu-Bēržmentes rajonā, 24. rez. kājn. pulks. Noteiktu ziņu par pulku iecirkņu robežām nebija. Uzbrukuma rajonā vācu pozīcijas aizstāvēja 20. rez. kājn; pulka I. bat-ns, pie kam ierakumu pirmā līnijā, pie Smerdukļa purva, stāvēja bataljona 1. rota, bet pa labi no viņas 3. rota. Bataljona rezerves bija vācu 2. līnijas ierakumos, bet 4. rota nometnē, Robežu māju rajonā.

Vācu pozīcijas atradās mežā un bija mums maz pazīstamas. Tas, sevišķi nakts laikā; lielā mērā apgrūtināja kaujas vadību. Mūsu tuvākais uzdevums bija ieņemt vācu 1. un 3. rotas pozīcijas un nostiprināties viņās.

Lai maldinātu pretinieku un piespiestu viņa rezerves pavisam uz Daugavas pusi austrumos, krievu artilērija. 4. jūlijā plkst. 19 atklāja vieglā, vidējā un smagā kalibra lielgabalu

uguni, apšaudot vācu 24 rez. kājn. pulka pozīcijas, un 482 k pulks izdarīja demonstratīvu uzbrukumu. Pēc vācu ziņām, tur laikā no plkst. 19 līdz plkst. 21.30 Vienas pašas rotas iecirknī nokrita pie 1100—1200 krievu lādiņu, bet vācu zaudējumi bijuši niecīgi un arī rezervju pārvietošanās ziņā tiem nekādu panākumu nebijis.

Mūsu bataljoni plkst. 23.00 ieņēma izejas stāvokli. Plkst. 23.30 artilērija vērsa pret pretinieka pirmo līniju stipru uguni, līdz ar to abu bataljonu priekšējās rotas izgāja no mūsu ierakumiem, izklaidējās un sāka virzīties uz priekšu. Katrā bataljonā gāja divas rotas līdzās, izklaidētās ķēdēs, pa pus rotai viena aiz, otras. 7. latv. bat. priekšgalā pa kreisi gāja 1. rota, pa labi 3. rota. Netālu aiz pirmās rotas tādā pašā kārtībā sekoja 2. rota un aiz 3. rotas 4. Rotu priekšā virzījās rotu izlūki un sapieri- spridzinātāji. Tiklīdz bataljoni iesāka virzīšanos, pretinieks sāka nemitīgi laist raķetes gaisā, apgaismojot apvidu, un atklāja stipru ložmetēju, šauteņu un artilērijas uguni. Pretinieka šrapneļu uguns, kas nāca no 211. un 212. mērķu puses un sevišķi smagi skāra 7. latv. bat-na 3. un 4. rotas, tomēr nespēja abu bataljonu iesāktu uzbrukumu apturēt, tie bez apstāšanās izvirzījās līdz pretinieka dzeloņstieplu un tur no gūlās. Mūsu artilērijai nāca rīkojums pārnest savu uguni uz vācu otro līniju un aizmuguri. Pēc artilērijas uguns pārņemšanas abi bataljoni, kā iepriekš bija norunāts, strauji devās uz priekšu, pārvarēja dzeloņstieplu aizžogojumus un ielauzās pretinieka ierakumos. Daļa ierakumu aizstāvju krita durkļu cīņā, daļu saņēma gūstā, pārējie panikā bēga. Pēdējos vajādot, mūsējie sasniedza pat pretinieka otro līniju, bet ielauzties viņā nespēja un bija spiesti atvilkties atpakaļ, lai nocietinātos. Priekšējās rotas, izvirzītas pie 200 soļu uz priekšu no pretinieka pirmās līnijas, sāka ierakties, pakalējās rotas nogūlās aiz priekšējām un arī sāka ierakties. Vācieši visu laiku veda uguni uti darbus traucēja Uzbrukuma laikā, pārvarot nogāztos un dzeloņstieplēm appītos kokus un dzeloņstieplu pinumus, atsevišķu rotu kareivji bija sajukuši, savest tos kārtībā zem pretinieka uguns nebija iespējams. Bez tam dažās vietās strēlnieki grupējās par daudz biezi, turpretim dažās vietās par daudz maz. Abi bataljoni sāka lūgt palīdzību. Bet rezervē bija tikai divas rotas, un tās nedrīkstēja sūtīt, jo divīzijas komandieris pa telefonu paziņoja, ka uzbrukumu plašākā mērogā turpinās ar gaismas ausmu, un pa gaidām pavēlēja nocietināties un, katrā ziņā, ieņemtās pozīcijas noturēt. Viss tas bija abiem bataljoniem izdarāms pasu spēkiem, bez palīdzības, tikai attiecīgi sakārtojoties. Dots bija arī rīkojums ieņemt pretinieka ierakumu nocietināšanai nogādāt tur vajadzīgos instrumentus un materiālus, kā zāģus, cirvjus un dzeloņstieples u.t.t.

Turpinājums sekos

Manas pagātnes atmiņas

(Strēlnieka bēgļu un kara laiku atmiņas)

I. Bēgļu gaitās

No savas dzimtās sētas es, kopā ar saviem piederīgiem izbēgu 1915. gada 3. jūlijā, kaut gan bēgšanai vairākas reizes gatavojamies jau agrāk.

Mēs bijām sacēlušies spārnos, līdzīgi gāju putniem, kas, ziemei tuvojoties, dodas uz siltām zemēm. Gāju putnus trenc no viņu šūpuļa vietām, no viņu dzimtenes aukstums un bads, bet mūs dzina projām vēl kaut kas daudz briesmīgāks. Bija tā, it kā kaut kur degtu milzīgs ugunskurs, liels, kas apņēmu visu pasauli, un kura dūmus vējš nes uz mūsu pusi, smacē elpu un dedzina krūtis. Šie dūmi nāca asi un smagi kā pātagas cirtieni un tīri instinktīvi spieda mūs atstāt savu dzimtenes sētu un doties tālā, nezināmā svešumā.

Es vēl kā tagad atceros to dienu, kad izbēgu no savas dzīves vietas, vairīdamies kara un viņa nāvīgo ložu. Ar lielām pūlēm man izdevās paglābt arī savus piederīgos māti un brāli.

Pirmo reizi bēgļu gaitas mums draudēja jau tā paša gada aprīlī, tad vācieši bija panākušies gandrīz līdz pašai Jelgavai. Tikai mūsu karavīru straujais pretuzbrukums aizdzina tos. Domājām, ka varēsim dzīvot samērā mierīgi. Bet kur nu.

Pilsētā darbs vairs nebija. Es pārgāju strādāt uz laukiem. Darbs ritēja savādā satrauktībā, visi ik brīdī gaidīja, ko lielu un šausmīgu, kas visu mierīgumu un iesākto dzīvi sasitis smalkās drumstalās.

Starp citu, saņēmām vairākas, stingras pavēles, kurās bija teikts, ka, ienaidniekam tuvojoties, visi sējumi laukos galīgi jāiznīcina. Bet kā lai zemnieks iznīcina to, kas viņa tulznaino roku sastrādāts un rūpīgi kopts? Zemnieki apstaigāja laukus un sāpēs vēroja sava ilgā darba augļus. Neviens nemīlēja vācieti, bet arī sējumus iznīcināt nepacēlās roka. Tas bija it kā par daudz.

Gandrīz viss jūnija mēnesis pagāja smagās gaidās. Bija brīnišķīgs siena laiks. Tāds, kāds reti. Siens gandrīz viss jau bija nopļauts, vēl tikai, vāri smaržodams, gulēja pļavās nenovākts. Pati vasara mirdzēja jauka un auglīga. Viss bija tā noaudzis, ka prieks paskatīties. Laikam, Dievzemīte vēl pirms šķiršanās gribēja atvizēt saviem ļaudīm visā krāšņumā un auglībā, lai pēc tam jo ilgāki viņiem dzīvotu atmiņās, kad tie klīdīs svešās takās.

Jūnija beigās Ugāles pusē sāka dunēt liелgabali, pirmās dienās vāji, bet tad arvien stiprāk un stiprāk. Strādādams pie siena, es viņos klausījos un tomēr vēl nevarēju iedomāties, ka tie nāk no karalauka. Es vēl joprojām loloju cerības, ka varbūt briesmas paies garām un vācieti ar kaunu padzīs.

Karaspēka vajadzībām nācās atdot visus lopus, vienu pēc otra. Arī pārējo labumu izvāca. Bet zemnieki pacietīgi nesa savus grūtumus un nekurnēja; visi domāja, tas nepieciešams upuris tēvijai. Arī mūsu lopus aizveda uz Stendes staciju; mājās palika tikai viena vienīga slaucama gov. Lopus Stendē karaspēka vajadzībām nogādāju es. Stende izskatījās pēc liela lopu tirgus. Kustoņi māva un brēca, bet cilvēki uztraukti maisījās viņiem pa vidu un gaidīja savu rindu pieņemšanas komisijā, lai nodotu savu vedumu. Stendē es satiku daudzus savus radniekus, starp citu, vecmāmuļas brāli, visi taisījās uz bēgšanu.

Reiz man radās izdevība, kā pavadonim, aizvest lopus līdz Dukšas stacijai, kas atrodas kādu gabalu aiz Daugavpils. Atgriežoties mājup, atradu jau Stendē vairākus vilcienus ar karaspēku un kara mantām. Tad sapratu, ka vācieši vairs nav tālu. Kad pienāca vakars, atminos, krievu karavīri sēdēja pie uguns kuriem un dziedāja savas kara dziesmas, kas bija žēlas un skumīgas. Kas zina, vai viņi jau nākošā kaujā ar vāciešiem neatdeva savu dzīvību par mūsu Dievzemīti, Kurzemi?

Otrā dienā redzēju stacijā arī vairākus ievainotos; tie bija novietoti vietējā lauku lazaretē. Viņu izskats atstāja uz mani drūmu un dziļu iespaidu.

Mājās atgriezies, devos citiem līdz pļavā, bet darbi nevienam vairs neveicās; visi domāja par bēgšanu.

Drīz pēc tam kādā dienā mani sauca no pļavas mājās un paziņoja, ka nav vērts vairāk strādāt, lai labāk taisa ceļa somu bēgšanai. Mūs māja bija kā kājās sacelta; visi staigāja kravādamies un vienīgi domāja par bēgšanas stundu. Es tikai tagad pamodos, kā no grūta sapņa, un man šķita tik neiespējami atstāt ierastās mājas, mīļo apkārtni un dzimteni, un doties tālā, nezināmā un baigā svešumā.

Tanī pašā dienā saņēmām arī pagasta valdes rīkojumu, kurā bija teikts, ka visus vīriešus no 18—40. dzīvības gadam mobilizē un ieskaita darba komandās, un ka tiem otrā dienā jādodas uz Jelgavu. Šis rīkojums bija nācis tamdēļ, lai mūs visus aizvāktu prom un neatstātu vāciešiem.

Tanī pašā vakarā pie manis ieradās brālis no Talsu pilsētas. Viņš centās mani pierunāt bēgt kājām uz Tukumu kopā ar viņu un māti. Es ilgi nezināju ko darīt, beidzot tomēr nolēmu doties uz mobilizācijas punktu pagasta namā. Zināju, ka no pagasta nama braukšana iznāks caur Talsiem, tāpēc nolēmu paņemt sev līdzī brāli un māti, un arī tos aizvest.

Latviešu bēgli, K. Baltgaila zīmējums

Mana beidzamā nakts mājās bija nakts uz 3. jūliju. Miegs nenāca. Naktī redzējām pie debesīm vairākas sārtas, plīvojošas blāzmas, kas laikam cēlās no ugunsgrēkiem stacijā.

Otrā dienā man iedeva divus zirgus, jo nācās vest arī citus kājniekus. Ceļam uz pagastnamu paņēmu līdz tikai visnepieciešamāko. Biju arī tik satraukts, ka neapzinājos brīža baigumu. Izlikās, ka braucu tā, parastā ceļā; izbraukdams pat neatvadījos no mājiniekiem.

Uz lielceļa salasījāmies liela partijā un tad braucām cauri Sasmakai uz Talsiem. Savos ratos es pieņēmu trīs kājniekus ar visām mantām. Visi palicēji raudāja un vēdināja mums ar lakatiņiem. Tad arī man sametās baigi ap sirdi, un tā kā valgums sakāpa acu plakstos.

Talsos, man par lielu laimi, braucēju rinda apstājās pie pašas policijas valdes. Es varēju aizskriet pie mātes un brāļa. Tos, pakampis ar visām mantām, steidzīgi vedu uz apstāšanās vietu. Māte bija ļoti uztraukta un visu laiku raudāja, jo nebija sagatavojusies tik pēkšņi aizbraukšanai.

Tiešais Talsu-Tukuma lielceļš jau bija vāciešu aizsprostots, un tamdēļ bija jāuzņem cits ceļš caur Nurmuižu.

Reizē ar mums gan zirgos, gan kājām pilsētu atstāja arī daudzi iedzīvotāji. Kājnieki nesa savas paunas uz muguras un steidzās braucējiem līdz. Visi briesmīgi baidījās vāciešu, jo par tiem laikrakstos bija sarakstītas šausmu lietas. Tāpēc visi, lielā uztraukumā, pameta savas ligzdas un metās prom, nezināmam pretim. Mēs atstājām Talsus 3. jūlija pēcpusdienā, un jau pēc dažām stundām tur ienāca vācu karaspēks. Reizē ar mums pilsētu atstāja arī policija un pasta iestādes. Netālu no Talsiem vācieši uzbruka mūsu pavadoniem, žandarmiem. Izcēlās īsa, bet nikna sadursme. Daži cīņā krita. Uztraukums kļuva vēl lielāks un gandrīz pārvērtās panikā. Bēgļus, kas brauca mums aiz muguras, vācieši panāca, aizturēja un atgriezta Talsos. Mums tomēr vācieši pakaļ nedzinās, un tā mēs palikām sveikā.

Mūsu rajonā karaspēka bija ļoti maz. Krievu staigāja apkārtnē mazās patruļās. Arī vācieši, kas bija ieņēmuši Talsus, pēc sava skaita bija tikai patruļas.

Līdz Nurmuižai aizbraucām vienā laidienā. Tur sev priekšā atradām jau daudzus pazīstamus un radus, kas arī bija izbēguši. Lielā steigā devāmies tālāk. Vēlu naktī apstājamies atpūtai kādās mājās, netālu no Tukuma. Šīs mājas iedzīvotāji par bēgšanu vēl nedomāja, jo bija paliecināti, ka vācieši tik drīzi neieradīsies. Bet, ieraugot mūs, arī tie kļuva tramīgi, uzbudināti un sāka posties ceļam. Bija arī beidzamais laiks, jo patiesībā vācieši atradās ļoti tuvu un otrā, vai trešā diena bija jau gluži klāt.

Šinī paša māja bez mums tai naktī bija apstājusies arī Talsu policija. Ārā briesmīgi lija lietus. Kad es iegāju istabā sasildīties, policija sēdēja pie galda un dzēra karstu tēju. Es iemaldījos kādā tukšā istabā, apsēdos un iemigu. Arī pārējie bēgļi, lietus pārsteigti, bija ielīduši, kur kurais. Tieši manai mātei bija iznācis vienai stāvēt pie zirgiem.

Otrā dienā iebraucām Tukumā, tas bija bēgļu pilns. Tukumā es šķīros no mātes un brāļa. Viņi kāpa vilcienā, lai brauktu uz Rīgu; man nācās palikt pie zirgiem, un pie tam mani sūtīja uz citu pusi, uz Jelgavu. Es biju tā piesaistīts zirgiem, ka pat novārēju savus piederīgos pavadīt uz staciju un iesēdināt tos Rīgas vilcienā.

Šķiršanās brīdis bija ļoti grūts un sāpīgs. Māte raudāja rūktas asaras, kā jaunu nojauzdama. Sazināties norunājam ar tēva brāļa starpniecību. Īsi pirms šķiršanas brālis man parādīja viņa vēstuli, tur, likās, bija arī viņa jaunā adrese, bet es to vēlāk, šķiršanās brīdī, piemirsu pavaicāt.

Mani tuvinieki aizbrauca uz staciju, bet es paliku pie zirgiem. Drīz vien mūs Tukuma pārcēla uz citu vietu, Rīgas stacijas tuvumā. Uzzinājis, ka tuvumā atrodas stacija, kur vajadzēja būt maniem piederīgiem, es devos turp, lai, varbūt, tos tur atrastu.

Kurzemes Latviešu bēgļi

Lielā stacija bija bēgļiem kā piebāzta. Visi soli, visi galdi, grīda un ejas bija bēgļiem nosētas. Tāpat arī platformas bija viņu pilnas. Stacijas ēkā tikai ar lielām pūlēm varēja tikt iekšā. Mantas stāvēja visur kaudzēm. Stacijā pašlaik uz sliedēm atradās vilciens bēgļiem pārblīvēts.

Es vairākas reizes izlozēju visu staciju no viena gala līdz otram, bet savējos nekur neatradu. Gribēju arī vilcienu pārmeklēt, bet tur netiku iekšā. Viņš bija tik pilns, ka cilvēks stāvēja pie cilvēka. Sievietes klusi vaidēja, bērni raudāja.

Skumju prātu devos no stacijas atpakaļ pie saviem zirgiem. Par saviem tuviniekiem tagad biju pilnīgā neziņā un tas man ļoti māca sirdi.

Tukumā arī saņēmām ziņu, ka mūsu partijas vecākais, ārlavietis, netālu no Talsiem vāciešu nošauts. Tagad nebija vairs neviena zinātāja par mums.

Vēl drusku Tukumā atpūtušies, mēs devāmies ceļā uz Jelgavu. No Tukuma izbraucām 10 rītā. Mēs braucām steidzīgi, jo gribējām ātrāk nokļūt Jelgavā. Ceļā pabraucām garām daudziem bēgļu veltiem, kuri lēnām virzījās uz Jelgavas pusi. Starp citiem redzēju arī savas vecās mātes brāli, redzēju pēdējo reizi, jo tas vēlāk mira tālā svešumā, Ufas guberņā.

Visiem bēgļiem velti bija lieli, dažādām mantām un pārtikas vielām piekrauti, un tie, riteņiem čīkstot, smagi virzījās uz priekšu.

Bēgļi dzina arī savus lopus līdz un bieži ganīja tos ceļmalas labībā. Lopus bari virzījās ne pa ceļu, tas bija bēgļu veltiem

aizņemts. Lopu pulki gāja gar ceļu malu pāri tīrumiem un smalki nomīdīja visus apkārtējos laukus.

Arī mēs, kad zirgi bija izsalkuši, iebraucām tos vienkārši labības laukā, un tur tos paēdinājām. Par sējumiem neviens vairs nebēdāja, jo zināja, ka tie tā kā tā nāks vāciešiem rokās. Bez tam bija taču pavēle sējumus iznīcināt.

Tās pašas dienas vakarā, 4. jūlijā, mēs iebraucām Jelgavā, saule tikko grasījās norietēt. Mūsu vecākais bija kritis, un mēs nezinājām, kurp griezties un kur apstāties. Beidzot nolēmām apstāties pie gubernatora pils, kur, par laimi, bija arī aprīķa priekšnieks. Griezāmies pie tā, bet pēdējais negribēja ar mums saistīties un raidīja mūs projām. Beigās tomēr piekāpās un pierakstīja mūs, un tai pašā naktī nosūtīja uz Zaļo muižu.

Zaļā muiža atradās kādus 22 kilometrus no Jelgavas uz Dobeles pusi. Pirms izbraukšanas drusku atpūtāmies. Ēdamā gan nevarēja dabūt, sevišķi asi bija izjūtams maizes un cukura trūkums. Visi apkārtējie celi bija bēgļu un karaspēka pilni, tāpēc šos produktus nevarēja pilsētai pietiekošā daudzumā piegādāt.

Izbraucām mēs no Jelgavas vēl vakarā. Visos namos jau gulēja, kad braucām pilsētas ielām cauri. Braucēju bija ļoti gara rinda, jo mums piebiedrojās rati, kas nāca no rīta apgabaliem, un arī tika sūtīti kroņa darbos. Braucām visu nakti. Pie Zaļās muižas piebraucām agrā rītā, gaismaiņai austot. Visu laiku nāca pretim karaspēka daļas, kas atkāpās uz Jelgavas pusi. Sevišķi liels gājēju un braucēju sastrēgums bija pie pašas Zaļās muižas. Tikko spējām kustēties uz priekšu.

Kad beidzot iebraucām Zaļā muižā, pēkšņi izplatījās kārsta, neganta ziņa, ka vācieši no mums atrodas tikai dažu kilometru attālumā. Arī lielgabalu šāvieni tagad bija dzirdami gluži tuvu. Tas bija, kā zibeņu spēriens. Visus pārņēma bezgalīgs uztraukums. Daži braucēji turpat uz vietas apgriezta zirgus apkārt un metās atpakaļ. Bet bija arī tādi, kas vēl, centās braukt uz priekšu. Arī es vēl gribēju turpināt uz priekšu braukšanu, bet tas man neizdevās. Manos ratos sēdēja vēl trīs cilvēki. Tie bija galīgi pārbijušies un kļiedza, lai es uz vietas zirgu griežu apkārt. Tā kā es sākumā negribēju klausīt tad tikko neizcēlās kaušanās. Beidzot es padevos, jo redzēju, ka ar trim netikšu galā, un griezu zirgu uz Jelgavas pusi.

Pa ceļu tagad vairs nebija iespējams braukt: tas bija bezgalīgu bēgļu un kareivju rindu pilns; šīs masas kā vilņi lēni, bet neatvarami kustējās uz priekšu savā gaitā un plūdumā.

Mēs nogriezāmies no ceļa nost, tāpat, kā to darīja visi pārējie jātnieki un kazaki. Mūsu rati kā ārpātīgi joņoja pāri bedrēm, grāvjiem un laukiem, garam kustoņu pulkiem, kurus dzina bēgļi ar jātnieku un kazaku piepalīdzību.

Bēgļu atpūta ceļā

Kara dunoņa kļuva ar katru brīdi stiprāka. Tad arī es pats nācu pie slēdziena, ka labi darīju, pagriezdams zirgu uz Jelgavas pusi.

Jelgavā atgriezāmies 5. jūlija vēlā pēcpusdienā. Tā bija svētdiena. No visa mūsu braucēju pulka bija ieradušies tikai daži rati. Pārējo liktenis nebija zināms. Stāstīja vēlāk, ka daudzi no mūsu braucējiem, kas bijuši tūlītīgāki vai pārgalvīgāki, krituši vāciešu gūstā.

Nonākuši Jelgavā, pieteicāmies kara valdē, bet tur mums atmeta ar roku un teica, lai gādānot par sevi paši. Satikām arī inženieri, kas mums bija par priekšnieku ceļā uz Zaļo muižu. Tas bija izmisis un apjucis, gluži kā mēs, un teicās esam tāds pats bēglis, kā visi pārējie.

Tad nu nācu pilnīgi pie saprāta un redzēju, cik aplam biju darījis, atšķirdamies no saviem tuviniekiem un braukdams uz Jelgavu, ka bija pavēlēts. Tagad bija pārāk skaidrs, ka šīs pavēles bijušas bez kāda Spēka un jēgas.

Visi atbraucēji sanācām: kopa pūlī, apspriedāmies un nolēmām braukt uz Rīgu. Jelgava izskatījās pēc satraucēta skudru pūžņa. Ielas bija pilnas karaspēka, kas gāja Jelgavai cauri uz Rīgas pusi. Arī Jelgavas iedzīvotāji svieda savas mantas kopā un steidzās no pilsētas lauka. Bēgļu bijā tāds saplūdums, ka līdz stacijai vedēji par vienreizīgu braukumu ņēma 10 rubļus,

to laiku lielu naudu. Arī es varēju vest bēgļus uz staciju un tā krietni iedzīvoties, bet man tas riebās, un pie tam es nevarēju arī atrauties no saviem biedriem, ar kuriem kopā domāju doties uz Rīgu.

Pirms prombraukšanas man izdevās apmeklēt kādu katoļu baznīcu, kas atradās netālu no mūsu apmešanās vietas. Tai laikā, kad visa pilsēta bēga, un karaspēks atkāpās, šeit mierīgi noturēja dievkalpojumu, un baznīca bija pilna dievlūdzu. Viņā bija sapulcējušies tie, kas gaidīja vāciešus pilsētā ienākam, nekur nebrauca un nesteidzās prom, bet karsti lūdza savā sirdī Dievu, lai tas vāciešiem dotu uzvaru. Tādu vāciešu gaidītāju, kā vēlāk dabūju zināt, Jelgavā bijis liels daudzums.

Drīz pienāca arī Jelgavā ziņa, ka pie Zaļās muižas notikusi nikna kauja ar vāciešiem. Mūsējie tomēr varējuši vēl noturēties savās pozīcijās, bet ne ilgi, drīz arī Zaļo muižu ieņēmuši vācieši.

No Jelgavas mēs izbraucām ap launaga laiku. Diena bija ļoti skaista, silta, debesis dzidras, bez viena mākoņa. Mēs pārbraucām Lielupes tiltu un nokļuvām uz Rīgas šosejas, lai turpinātu ceļu uz Rīgu. Mēs paguvām nobraukt tikai mazu gabalu, kad jau pretim mums sajāja Kazāki un paziņoja, ka privātiem tālāk pa šoseju braukt aizliegts. Mums bija jāgriežas atpakaļ, uz Rīgu netikušiem.

Tad mēs nolēmām braukt pa Kreicburgas (Krustpils) ceļu uz Garozu, ko arī izdarījām. Vakaram uznākot, mēs apmetamies kādā brīnumjaukā pļavā naktsguļai. Pirmo reiz pēc divām negulētām naktīm mēs varējām atkal aizmigt. Ir zirgi, ir mēs paši bijām ārkārtīgi noguruši. Man, piemēram, no negulēšanas bija sākušas pat acis sāpēt. Bet arī ēst mums briesmīgi gribējās. Un izsalkums uz brīdi pārspēja miegu. Mēs palaidām zirgus pļavā, bet paši sakūrām milzīgu ugunsgrāvu un sākām gatavot sev vakariņas.

Mēs nebijām pļavā vienīgie. Viņa bija bēgļu pilna. Arī tie bija, tāpat kā mēs, iebraukuši savus vārumus pļavā, savus zirgus un citus mājlopus palaiduši turpat treknā zālē ganīties, bet paši sēdēja pie plīvo šiem, sārtiem ugunsgrāviem un vārīja sev ēsmu. Tas bija savāds, neredzēts skats. Likās, latvieši, kas tā mīlēja savu zemi un savu zemes darbu bija pēkšņi kļuvuši par staigālu un klejotāju tautu, līdzīgi čigāniem, kuriem visa manta vārumā un padoms vienai dienai.

Otrā rītā agri devāmies atkal tālāk. Sakumā bijām nodomājuši braukt uz Ikšķili, lai no turienes nokļūtu Rīgā, bet tad mani trīs līdzbraucēji, kuri vēl joprojām atradās manos ratos, pēkšņi sadomāja doties uz Bausku. Citi braucēji, ar kuriem mēs turējāmies kopā, pagriezās savus zirgus uz Ikšķiles pusi, arī es gribēju viņiem sekot, jo es ļoti velējos nokļūt Rīgā un tur sastapt savus piederīgos, bet galu galā tomēr padevos sa-

Bēgļu nometne tīrumā

viem līdz sēdētājiem ratos un pagriezu uz Bausku. Pa ceļam mēs iegriezāmies Baldonē un apstājamies tur kādā aptuvenā krogā. Viss, ko tur mēs pirkām, bija nežēlīgi dārgs.

Baldonē mēs satikām arī citus bēgļus, paziņas, un kopā ar tiem nospriedām uz Bausku vairs nebraukt, bet gan doties uz Jaunjelgavu, ko arī izdarījām. No Baldones mēs izbraucām pirmsdienas, 6. jūlija, vēlā vakarā.

Mūsu ceļu no visām pusēm ieslēdza bezgalīgi meži, ar kuriem bagāts Baldones apgabals. Braucām mēs ilgi, līdz beidzot uznāca stiprs lietus, un mēs krietni izmirkām. Tikai ar lielām pūlēm mēs sameklējām sev naktsmājas, jo tajā apkaimē, izrādījās, dzīvoja diezgan asi un skarbi cilvēki, kas savās mājās svešiniekus, kaut arī savus tautas brāļus, ielaist nemīlēja. Beidzot mēs piemetāmies kādā šķūnī uz pašas Daugavas krasta.

No šejienes mūsu ceļš līdz pašai Jaunjelgavai gāja gar Daugavas krastu, no kura atvērās brīnišķīgs, valdzinošs skats uz visu apkārtni. Laiks arī pēc lietus apmetās varens jauks, tā kā braukšana brīžiem likās tīri jauka. Vienīgi naudas rūpes sāka nomākt prātu. Man vēl drusku nauda turējās, bet maniem līdzbraucējiem nebija vairāk ne santīma. Labi, ka dažreiz ceļš ievijās mežos, kas bija bagāti ogām, sēnēm, tad mēs mēģinājām iztikt no tām.

Bēgļu kulbu

Beidzot nokļuvām Jaunjelgavā, tā stāvēja uz paša Daugavas krasta un skatījās pāri ūdeņiem uz pretējiem Skrīveriem, skaistu miestu.

Pati Jaunjelgava bija maza pilsētiņa, pēc savas dabas ļoti klusa un žīdiska. Apmeties Jaunjelgavā, saku tūlīt meklēt sev darbu, bet tas nekur nebija rodams. Tikai pēc kādas nedēļas, kad bija jau izsīcis beidzamais santīms, mani pieņēma ar visiem zirgiem kāds inženieris kroņa darbos pie ceļu labošanas un aizsūtīja darbā Taurkalnes stacijas apkārtnē, kas atradās kilometrus četrus uz Bauskas pusi, kreisā Daugavas krastā.

Savus zirgus es biju pārcēlis uz Daugavas labo krastu, jo šīs upes kreisā krasta pļavas un laukus bija galīgi nomīdījuši un noganījuši ar saviem lopiem bēgļi, kas te stāvēja veselām nometnēm. Viņi dzīvoja nelielos pulkos gar mežmalām pelēkās audekla un zaļās skuju būdās.

Tikai ar lielām pūlēm man izdevās pārcelt savus zirgus uz kreiso krastu un nokļūt darba vieta. No šejienes vācieši nebija vairs tālu.

Darbs bija grūts; nācās strādāt no agra rīta līdz vēlam vakaram. Es, ar saviem zirgiem, vedu granti un kokus tuvējam tiltam un kara ceļam, ko nostiprināja karaspēka vajadzībām.

Iztikt kaut kā varēja. Par zirgiem nebija nekādas rūpes tos tikai vakaros palaida kādā auzu laukā, lai labi krietni līdz rītam paēdas. Paši sev pārtiku varējām arī dabūt gandrīz par velti. Visa apkārtnē bija bēgļiem pieblīvēta; tiem visiem bija līdzī lopi un produkti. Vietējie zemnieki pašlaik lielā uztraukuma cēlās no savām ligzdām laukā, lai arī dotos citiem līdz. Tie, protams, deva visu par velti, jo viss jau tā turpat palika, ko gan varēja paņemt sev līdz. Sienu ņemt un saknes rakt varēja pilnīgi bez bažām.

Dienu no dienas apkārtnē kļuva baismīgāka; bēgļu pulki arvien pieauga; vietējie; steidzās pāri Daugavai, un drīz vien viss plašais apgabals kļuva par postažu. Lauki bija nopļauti un izmīdīti, pļavas noganītas, ceļi izbraukti, viņu grāvjos gulēja dažāda, bēgļu pamesta, manta un senā turība, nokusuši lopi, aitas, nosprāgusi zirgi, kas briesmīgi rēgojās pretim zilām, vieglām vasaras debesīm. Kādā vietā es atradu pat veselu, grāvī izgāztu, bibliotēku ar daudzām bagātām un smalkām grāmatām. Starp citu, rakņājoties viņās, es atradu arī sīku, skaistu Rīgas plānu, kas vēlāk man gaužam noderēja.

Posta ainas auga ik uz soļa. Visi ceļi vilnīja no neskaitāmiem bēgļu bariem; tie nāca arvien tuvāk. Pie Daugavas pārceltuves norisinājās satrīcinoši skati. Veselas ģimenes dienām gaidīja, lai tikai tiktu pāri. Sieviešu vaimanas, bērnu brēkšana, lopu māvieni un ratu čīkstī pildīja visu apkārtni un nesa posta vēsti pāri Daugavai uz ziemeļiem.

Vācieši arvien vairāk tuvojās mūsu lielākai upei. Tos latviešus, kas vel negribēja atstāt savas mājas viņas kreisajā krastā, kazaki dzina laukā pipkām. Drīz vien visa apkaime bija tīra, un tad nāca vācietis un ieņēma latviešu zemi līdz tautas likteņa upei — Daugavai.

Turpinājums sekos

1 Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona kaujas žurnāla izraksti

No 1915. gada 14. (1) augusta līdz 1916. gada 20 (7) februārim

1915. g.

14. (1.) augusts 1-mā Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona formēšanas sākums (ziem.-riet. frontes armiju virspavēlnieka slepenā pavēle ar Nr. 322.).

Ieradās, 99. Ivangorodas kājnieku pulka papildināšanai nozīmētais, poručīks Briedis un 208 brīvprātīgie, bet 15. (2.) augustā 234 brīvprātīgie.

16. (3.) aug. 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona komandiera pienākumus pagaidām uzņēmās kapteinis Baltiņš (komandanta adjutants). Kapteiņa v. i. Zumbergs uzņēmās pagaidām saimniecības daļas priekšnieka pienākumu izpildīšanu.

Rīkojums visus pienākušos virsniekus un kareivjus ieskaitīt 1. Daugavgrīvas strēlnieku bataljonā. Ieradās 359 brīvprātīgie un 80 no Daugavgrīvas cietokšņa bataljona strādnieku rotām.

17. (4.) aug. par 1. rotas komandieri iecēla 99. Ivangorodas pulka poručīku Briedi, par 4-tās rotas pagaidu komandieri —praporščika v. i. Blumbergu. Ieradās 334 brīvprātīgie un 23 kareivji no 2. Sibīriešu un 2. un 20. armijas korpusiem.

18. (5.) augustā ieradās 1. Daugavgrīvas cietokšņa zemes sargu bataljona praporščika v. i. Auziņš, to iecēla par 3-ās rotas pagaidu komandieri.

19. (6.) aug. pasludināja apmācību programmu.

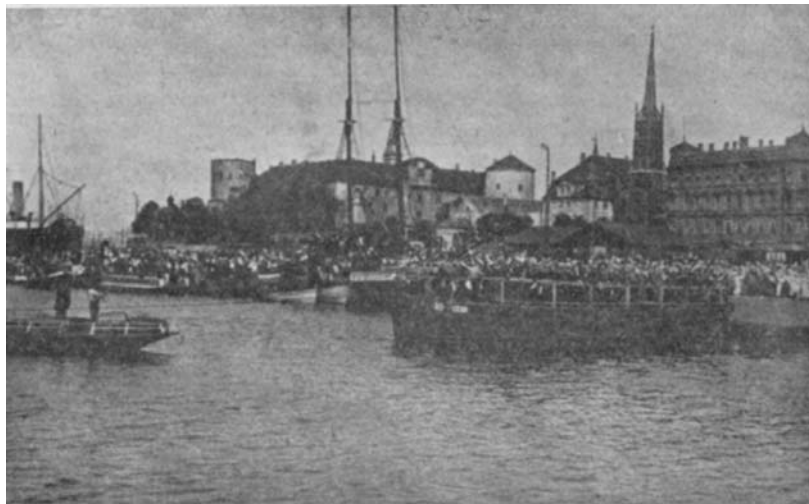
21. (8.) aug. ieradās 252 22. (9.) aug. 266 un 23. (10.) augustā 255 brīvprātīgie, pēdējā dienā bez tam 22 no 20. cietokšņa neapbruņotās strādnieku rotas.

25. (12.) aug. ieradās bataljonā Krievijas kara akadēmijas 3. kursa kursants, kapteinis Bangerskis; 26. (13.) .augustā to iecēla par 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona komandieri; pirms tam viņš bija izpildījis vec. adjutanta vietu 31. korpusa štābā (garnizona pavēle Nr. 135.).

27. (14.) aug. kapteinis Bangerskis uzņēmās bataljona komandēšanu.

28. (15.) aug. ap plkst. 11-iem vakarā bataljona kareivji, izskrēja no kazarmām un uzbudināti stāstīja, ka fabrikas skursteņa galā redzējuši daudzkrāsainas ugunis. Skursteni naktī apskatīja, bet nekā aizdomīga neatrada.

Otrā dienā kareivji mēģināja apskatīt fabriku, bet inženieris Ķivulis lūdza kareivjus fabrikā nelaist: pašreiz izņemot katlus un varot notikt nelaimes gadījumi. Vakārā atkal trauksme,

Pirmie latviešu brīvprātīgie uz Milgrāvi

jo atkal redzēta uguns skursteņa galā. Apskatot skursteni, atrada viņa apakšdaļā karstus pelnus; ieeja skurstenī no fabrikas caur apakšzemes eju.

Naktī uz 1. septembri gaisma skurstenī nav redzēta. 1. septembrī par notikumu fabrikas skurstenī iesniegts ziņojums cietokšņa komendantam ar lūgumu noņemt skursteņa ārējās un iekšējās kāpes, vai arī skursteni uzspriecināt. (ziņojums Nr. 54.).

2. septembrī iecelti: par bataljona vecākā ārsta vietas izpildītāju ārsts Gachovičs un par jaunākā ārsta vietas izpildītāju ārsta v. i. Kundziņš.

3. septembrī 1 rotā 48 nepilngadīgie apmainīti pret pilngadīgiem no 1. rezerves rotas.

4. sept. aizsūtīts uz cietokšņa štābu pēc patronām, lai ar dažām bataljonā rīcībā esošām šautenēm svētdien varētu izdarīt šaušanas demonstrējumus, lietojot vienu, divas patronas.

9. septembrī piekomandēja 30 brīvprātīgos cietokšņa artilērijai apmācīt rīkoties ar ložmetēju; tanī pašā dienā aizbrauca komandējumā pēc kara mantām poručiks Briedis, un ieradās 109. Volgas pulka podporučiks Ilziņš.

10. sept. saņemta partija šauteņu un ložmetēju. Podporučiku Ilziņu iecēla par 4. rotas komandieri, bet praporščika v. i. Birkmanim uzdeva pagaidām komandēt 2. rotu.

11. sept. izsniedza kareivjiem šautenes.

12. sept. plkst. 10.15 no rīta ienaidnieka aeroplāns, kas nāca no ziemeļvakariem, nosvieda kazarmu pagalmā 7 bumbas; No

tām trīs iekrita ūdenī, četras nokrita 80 soļu atstatumā no 3. bataljona kazarmām. No šīm četrām bumbām sprāga tikai divas, no pārējām viena iegrima smiltīs nesprāgstot, otra palika virs zemes nesprāgusi. Jau laikus brīdināti, cilvēki atradās kazarmās un neviens no tiem necieta.

14. (1.) sept. saņemti medicīniskie piederumi; tos pieņēma komisija ar vecāko ārstu Gachoviču kā priekšsēdi.

15. (2) sept. ieradās bataljona papildināšanai un ieskaitīti sarakstos 11, 16. (3.) sept. 12, bet 17. (4.) sept. 6 kadra kareivji.

18. (5.) sept. ieradās bataljonā un nozīmēts par 2. rotas komandieri 47. sibir. strēlnieku pulkā poručiks Buriņš; tanī pašā bataljona papildināšanai 3 un 19. (6.) septembrī 2 kadra kareivji.

20. (7.) sept. bataljonā ieradās. praporščiki: 4. Sibir. strēlnieku pulka — Lācis un 24. Simbirskas kājnieku pulka — Ķikulis Praporščiku Lāci iecēla par ložmetēju komandas priekšnieku. Tanī pašā dienā ieradās 8, bet 21. (8.) sept. 4 kadra kareivji; tos ieveda sarakstos.

22. (9.) sept. ieradās bataljonā un iecelts par saimnieciskās daļas pārzini kapteinis Lubānietis.

23. (10.) sept. ieradās 39 brīvprātīgie, tos ieveda sarakstos

24. (11.) sept. pēc apmācību beigšanas ar ložmetējiem, atgriezās bataljonā Daugavgrīvas cietokšņa ložmetēju komandai piekomandētie kareivji. Ieradās un ievesti sarakstos 30 brīvprātīgie, bet 25. (12.) sept. 20 kadra kareivji.

26. (13.) sept. komisija ar kapteini Lubānieti priekšgalā, pieņēma, bataljonam piesūtītās, 750 šautenes un 4 ložmetējus.

27. (14.) sept. bataljonā papildināšanai ieradās 179. kājnieku rezerves bataljona praporščiks Šepko un 176. rezerves bataljona praporščiks Savels. Praporščiku Saveli iecēla par jātnieku-spridzinātāju komandas priekšnieku. Apmācības komandas pārzināšanu uzdeva poručikam Briedim, un par viņa palīgu nozīmēja praporščiku Šepko.

28. (15.) sept. ieradās un ieskaitīti bat-na sarakstos 6 brīvprātīgie.

29. (16.) sept. saņemti apģērbi un citas bataljona mantas. Apģērbu komplektos trūka zābaki un bikses

30 (17) sept. bataljona komandieris aizbrauca dienesta komandējumā, pagaidu komandiera pienākumus uzņēmās kapteinis Lubānietis

1. okt. ieradās praporščiki: Šnuka, Maizītis, Opmanis un Menska Praporščiku Šnuku iecēla par 3 rotas pagaidu komandieri Bataljona vajadzībām saņemti 1000 pāri bikšu un 350 pāri zābaku.

2. okt. bataljonam pagaidām piekomandētie, praporščika v. i. Auziņš un Birkmanis atkomandēti savām daļām.

7. okt. ieradās bataljonā brīva līguma ieroču meistars Zvirbulis.

8. okt. kara ierēdņa v. i. Kļaviņu apstiprināja mantziņa kvartirmeistera amatā

9. okt. ieradās bataljona papildināšanai 160 rezerves bat-na praporščiks Dardzāns.

13. okt. bataljons pārgāja no Cīzes fabrikas, Milgrāvī, uz Rīgu, Irkutskas huzāru pulka kazarmās.

15. (2.) oktobrī ieradās bat-nā praporščiks Bolšteins un iecelts par bataljona adjutantu.

16. (3.) oktobrī atgriezās no dienesta komandējuma un uzņēmās bataljona komandēšanu kapteinis Bangerskis. Praporščiks Dardzāns pieņēma 3. rotas komandēšanu.

17. (4.) oktobrī no Gorodokas zirgu rezerves saņēma bataljonam 80 jājamu zirgu.

18. (5.) okt. plkst. 4.30 no rīta bat-ns saņēma šādu telefonogrammu:

Latviešu bataljoniem (Irkutskas kazarmās), Daugavgrīvas cietokšņa komandantam, 1. un 2. latviešu strēlnieku bataljona komandieriem; Noraksts, Ģenerālim Kolbē, ģenerālim Eggertam, pulkvedim Pavļičevam Rīgā 18. (5.) oktobrī 2.40 min. naktī.

Korpusa komandieris pavēlēja Carnikavas daļai atgriezties cietoksnī un nomainīt sardzē esošo družīnu, kā arī Daugavgrīvas bataljonu; šīs daļas, družīnu un Daugavgrīvas bataljonu, iesēdināt vilcienā un aizvest uz Torņkalna staciju, kur nodot tos, ar armijas komandiera piekrišanu, korpusa komandiera rīcībā. 1. un 2. latviešu bataljoniem nekavējoši doties ceļā. 1. bataljonam uz Flamenhofu (Pļavnieka skolu), kas atrodas 1¹/₂ kilometru no Ķekavasa, uz Bauskas ceļa, un kur novietots 13. Sibīrijas divīzijas stabs, 2. bat-nam uzturēties vagonos Torņkalna stacijā, vagonus neatstāt. Bat-nu komandieriem nekavējoši ierasties rajona štābā pēc pavēlēm un topogrāfiskām kartēm 407 Kalnickis —.

Tā kā bataljons vēl nebija sagatavots iziešanai, tad uz bataljona komandiera lūgumu korpusa komandieris šo pavēli atcēla.

19. (6.) oktobrī ieradās praporščiks Briedis; to iecēla par jaunāko virsnieku ložmetēju komandā. Uz laiku Daugavgrīvas lazaretei piekomandēja bataljona jaunāko ārstu Kundziņu.

21. (8.) oktobrī ieradās bataljona papildināšanai praporščiki Pīrāgs, Ezergailis, A. Lukss. Pīrāgu iecēla izlūku komandā pār jaunāko virsnieku; praporščiku Ezergaili par sakaru komandas priekšnieku, un praporščiku Mensku pravietoja kā jaunāko virsnieku uz 1. rotu. Vezumnieku komandai par priekšnieku iecēla praporščiku Luksu.

22. (9.) okt. izdalīja Jura krustus un medaļas bataljona kareivjiem, kas piešķirti ar 5 armijas pavēli Nr. 53.

Saņemts šāda satura telegrammas noraksts: Daugavgrīvas cietokšņa komandantam:

— Korpusa komandieris pavēlēja no Latviešu strēlnieku bataljona rotām, pēc Jūsu ieskata, sūtīt divas rotas uz mežniecību, kas atrodas dienvidos no Stūrīšu mājām, ģenerāla Eggerta rīcībā. Rotu iziešanas laiku un viņu nonākšanu nozīmētās vietās, paziņot korpusa štābam un minēto priekšnieku štābiem. 489 Kaļnickis.

Saskaņā ar korpusa komandiera pavēli plkst. 12. naktī divas rotas, kurās ietilpa 6 virsnieki un 410 kareivji, 2 ložmetēji un 17 zirgi, izgāja uz Dzilnām, palkavnieka Pavličeva rīcībā, otrās divas rotas, kurās bija 6 virsnieki un 409 kareivji, 2 ložmetēji un 23 zirgi, virzījās pa dzelzsceļu līdz stacijai Baloži (Rolbušs).

24. (11.) oktobra naktī 1. rota izdarīja izlūkošanu 12. Sibīrijas divīzijas frontē. Viena izlūku partija pārcēlās uz Misas kreiso krastu un atrada mežmalā, Veisu māju virzienā, ienaidnieka lauka sargpostējus. Otra partija izvirzījās uz dienvidiem no ceļa — Plakānieši Mellireja — un konstatēja, ka ienaidnieks nostiprina savas pozīcijas. Pie atgriešanās vienu izlūku ievainoja.

25. (12.) oktobrī 2. un 3. rotām, kas ieņēma Kraslovskas mājas, 3 reizes uzbruka. Visi trīs uzbrukumi atsisti. Vācieši atstāja kaujas laukā ievainotos un kritušos, starp pēdējiem vienu virsnieku. Mēs ieguvām šautenes un kaskas. Mūsu zaudējumi abās rotās: krituši 3, bez vēsts pazuduši — 3, ievainoti — 6.

26. (13.) oktobrī pirmā rota naktī izlūkoja pretinieka pozīcijas pie Plakaniešu mājām.

27. (14.) oktobri nodeva zvērestu pirmo četru rotu brīvprātīgie.

28. (15.) oktobri kaujā kritušo, brīvprātīgo Stūres, Gavenasa un Šimmas svinīga apbedīšana.

29. (16.) nodeva zvērestu 2. un 3. rotas.

Naktī uz 30. (17.) oktobri 1. rota, pēc rūpīgas sagatavošanās un pretinieka izlūkošanas, uzbruka vācu ierakumiem pie Plakaniešiem; ieņemot daļu vācu ierakumu, strēlnieki ar rokas granātām izsita vāciešus no viņu ierakumiem, ieņēma tos un apšaudīja bēgošo pretinieku ar šauteņu un ložmetēju uguni. Rota saņēma 28 gūstekņus un 35 šautenes. Mūsu zaudējumi: 4 krituši un 11 ievainoti.

3. novembri nodeva zvērestu mācības komanda un kazarmās palikušie brīvprātīgie. Pirmo pēc zvēresta nosūtīja uz pozīcijām, attiecīgo rotu papildināšanai 3. rota piedalījās uzbrukumā. Uzbrukums panākumus nedeja. Zaudējumi: ievainots rotas komandieris praporščiks Dardzāns, bez vēsts pazuda — 6 un ievainoti 18.

6. novembri 1. un 4. rotas, mācības komanda un ložmetēju komandas vads, poručika Brieža vadībā, kopā ar 48. kājn. pulku,

pieidalījās vispārējā uzbrukumā, nolūkā pie Olaines muižas atsviest vāciešus pāri Misai un arī uz vakariem no tās. Rotām vajadzēja uzbrukt mežmalai uz dienvidiem no Kūtniekiem, ļoti grūtos apstākļos, dienas laikā pa atklātu purvu Uzbrukumam sekmju nebija Mūsu zaudējumi 1 rotā 9 krituši, 29 ievainoti, 4 rotā — 10 krituši, 15 bez vēsts pazuduši, 35 ievainoti, mācības komandā — 2 krituši, 4 bez vēsts pazuduši.

8. novembrī praporščika Dardzāna vietā par 3 rotas komandieri iecēla praporščiku Kikuli.

12. novembrī Rīgā, ātrā nāvē ar sirds trieku, mira bataljona mantzinis kara ierēdņa v. i. Kļaviņš.

14. (1.) novembrī 1 rota, kurā ietilpa 2 virsnieki, 147 strēlnieki, 4 velosipēdisti, 2 ziņneši, pārvietojās uz 47. Sibīrijas strēlnieku pulku un apmetās minētā pulka rezervē 3. rotu pieskaitīja 48. sibir. Strēln. pulkam, pēdējā novietojās bat-na 4. rotas vietā, kas pārnāca pie bat-na štāba.

16. (3.) novembrī 4. rota no Baložu mežniecības pārvietojās uz 48. pulku. No Slokas grupas (mežniecības Nr. 1) divīzijas štābam pievienoja 2. rotu un ložmetēju vadu.

17. (4.) novembrī bat-na štābs un bat-na kanceleja pārgāja uz Baložu (Rolbušu) mežniecību.

21. (8.) novembrī 4. rota nakti izdarīja izlūkošanu frontē: Katriņmuiža-Smerdukļa purvs, kā arī uz dienvidiem no Plakaņiešiem. Izlūki piespieda ienaidnieka lauka sardzes atkāpties savos ierakumos.

22. (9.) novembra naktī 4. rota izdarīja izlūkošanu 45. pulka: kaujas iecirknī, 2. rota pārvietojās no bataljona štāba (Baložu mežniecībā) uz Lapsu mežniecību nomainīt 3. rotu. 3. rotas izlūki noskaidroja, ka vācieši 4. Sibīrijas strēlnieku pulka frontē starp šoseju un dzelzsceļu izdara savu pozīciju pastiprinātu nocietināšanu.

23. (10) novembra naktī 1. rota uzbruka ienaidnieka ierakumiem pie Veisa mājām Strēlnieki ar plostu pārcēlās pāri Misai, pārgrieza pretinieka drāšu aizžogojumus un slēpjoties aiz dūmu aizsega, uzbruka no abiem flankiem; pretinieka ierakumiem. Iegūts 1 ložmetējs, 11 gūstekņi, 11 šautenes. Mūsu zaudējumi 2 ievainoti.

24. (11.) novembrī 2. rota izdarīja izlūkošanu 48. pulka frontē. Novērots, ka ienaidnieks visā frontē izved nocietināšanas darbus pastiprinātā kārtā. Sapieru darbus apsargā lauku sardžu ķēdes. Ap Kutņikiem, dienvidvakaros no guberņas robežas, poručika Buriņa vadīto izlūku grupu apšaudīja ienaidnieks, pie kam viegli ievainoja poručiku Buriņu un nāvēgi 2. rotas feldfēbeli Muižnieku

25. (12.) novembri izlūku komanda uzturēja saistību ar 13. Sibīrijas strēlnieku divīziju un novēroja purvu ar augstuma atzīmi 6,3. Pretīm 48. Sibīrijas pulka labam spārnām pretinieks novietoja ierakumu priekšā drāšu aizžogojumu. Pretinieka stāvoklī pārmaiņas nav novērotas.

27. (14.) novembrī 1. rotas izlūki noskaidroja, ka pie Veisa mājām ienaidnieks no jauna ieņēmis ierakumu, no kura mūsu izlūki to izsita naktī uz 25. novembrī. Izlūku komanda novēroja arī pretinieka pozīciju nostiprināšanas darbus 48. Sib. Strēln. pulka frontē.

29. (16.) novembrī 48. sibir. pulka komandieris pavēlēja 2. rotai ieņemt pozīciju starp 48. pulku un 13. divīziju ar viņas štābu un nocietināt ieņemto pozīciju, ierīkojot tur ierakumus un drāšu aizžogojumus. Tad novērot meža stūri virzienā uz Jaunzemju mežniecību un neļaut vāciešiem nocietināties otrā pusē robežai.

30. (17.) novembrī 4. rotas izlūki Uzbruka ienaidnieka lauku sardzei, bet gūstekņus saņemt tiem neizdevās. Mežmalā, dienvidos no Katrīnmuīžas, novēroti galveno nocietinājumu priekšā atsevišķi ierakumi, dzeloņdrātīm apvīti, mežmalas vidū pamanīts ienaidnieka ložmetējs, kas apšaudījis mūsu izlūkus.

1. (18. nov.) decembrī mūsu izlūki ziņoja, ka vācieši mūsu pastāvīgo izlūku gājienu satraukti, sākuši sūtīt novērotājus purvā ar atzīmi 6,3. 20 cilvēku liela novērotāju grupa pamanīta ziemeļu rietumos no Kūtniekiem, naktī mežu apgaismoja raķetēm. Novērotas vāciešu daļas 48. Sibīrijas strēlnieku pulka 9. rotas un mūsu 2. rotas frontē. Pēc izlūku domām notikusi pretinieka daļu maiņa.

3. decembrī ap plkst. 10 rītā, izlūku komanda un 2. rotas vads, izdarot izlūku gājienu pierobežā, uzdūrās, rietumos no Kūtniekiem, mežmalas vakara daļā pretinieka aizkārtnei. Aizkārtnei izklīdināja, vācieši kaujas vietā atstāja dažus kritušus, bet ievainotos aiznesa līdz. Mūsu pusē viens kritis. Viena kritušā vācieša atrastie dokumenti rādīja, ka viņš bijis 10. landšturm pulkā.

4. decembrī izlūki ziņoja ka pēc uzbrukuma aizkārtnei vācieši izrādījuši naktī lielu uztraukumu 48. pulka frontē un apgaismojuši mežu raķetēm. Gar robežlīniju novērotas biezi nostādītas ienaidnieka sardzes, posteņi izlikti viens no otra 20 soļu attāluma.

5. decembrī 3. rotas izlūki apšaudījās ar vācu posteņiem, zaudējumu nebija.

6. decembrī ieradās bat-na 15. Sibīrijas rezerves bataljona praporščiks Jansons.

8. (25 nov.) dec. izlūkošana nedeļa nekā jauna 3 rotas komandieris ziņoja, ka pretinieks ļoti modrs un uz mazāko troksni atklāj uguni, pozīciju nostiprināšanas darbus pretinieks turpināja ar agrāko centību.

9. (26.) decembrī 4. rotas izlūki pārgrieza pretinieka nocietinājuma drātis mežmalā, kas dienvidos no Katrinmuižas, un arī ienaidnieka telefona kabeli, paņemot daļu no tā sev līdz. Kad mūsu izlūki tuvojās kādai vācu sardzei, pēdējā tos atklāja un vērta uz tiem stipru uguni, bet, pateicoties tumsai, izlūki atgāja bez zaudējumiem. Pirmā rota svinēja savus pirmos rotas svētkus.

10. decembrī 2. rotas novietošanas rajonu ienaidnieks stipri apšaudīja ar artilēriju; ievainoja vienu kareivi. Bataljona štābā novietnē ieradās no Rīgas jātnieku—spridzinātāju komanda.

12. decembrī 2. rotas novietni pretinieks atkal apšaudīja ar artilērijas uguni; ievainoja divus kareivjus. Rota strādāja pie Savas novietnes nocietināšanas.

13. (30. nov.) dec. nakti 2. rotas frontē parādījās ienaidnieka patruļa. 48. Sibīr. pulka komandieris pavēlēja uz visātrāko kaujas iecirkni nocietināt. Korpusa štāba aģentūras izlūkošanas rīcībā nosūtīja 14 kareivjus, kas labi pārzin ienaidnieka aizmuguri.

14. (1.) decembrī 1. rotas izlūki novēroja, ka aizsalušā un pārejamā Smerdukļa purvā vācieši izlikuši sardzi. 2. rotu Kūtnieku pozīcijās nomainīja 3. rota. 2. rota ieradās pie nocietinājuma Nr. 8.

17. (4.) decembrī 4. rotas izlūki mēģināja nocelt Katrinmuižas rajonā vāciešu posteņus, kas bija izstādīti purvā 20 soļus no mežmalas, bet gaišās nakts dēļ tas neizdevās.

18. (5.) decembrī bataljonā ieradās praporščiks Bulle.

19. (6.) decembrī 4. rotas izlūki Katrinmuižas rajonā pārgrieza vāciešu drāšu aizžogojumus un izsita ar rokas granātām vācu aizkārti no ierakumiem. Iegūtas trofejas: 8 balachoni, 2 bruņu aizsargi, bumbas, patronas. Mums trīs ievainoti.

20. (7.) decembrī ieradās bataljonā praporščiki Krūmiņš un Elmuts.

21. (8.) decembrī Katrinmuižas rajonā mūsu izlūki, pielienot vācu drāšu aizžogojumiem, iesvieda dažas bumbas ienaidnieka aizkārtē.

23. (10.) decembrī mūsu 4. rotas izlūki Katrinmuižas rajonā visu nakti apšaudījās ar vāciem. 2. rota pie Kūtniekiem nomainīja 3.

25. (12.) decembrī vāci stipri apšaudīja ar artilēriju 4. rotas ieņemtās zemnīcas; vienu strēlnieku ievainoja.

Nakti uz 26. (13.) decembrī 2. rotas izlūku partija, Katrinmuižas rajonā, nemanot piezagās vācu drāšu aizžogojumiem un sāka griezt tos, bet lielā salā drātis skanēja; izlūkus pretinieks ieraudzīja un vērta uz tiem stipru šauteņu un ložmetēju uguni. Izlūki atkāpās bez zaudējumiem.

27. (14) decembrī bataljonā ieradās praporščiks Zadegs, bet

28. (15.) decembrī praporščiki: Mālmanis, Graudums, Jenčs un Mērnies.

30. (17.) decembrī pirmā rota līdz ar bataljona štābu pārgāja uz mežniecību, kas dienvidos no Stūrīšu mājām.

31. (1 8.) decembrī 1. rotas izlūki izlūkoja mežmalu, kas vakaros no Kūtniekiem.

1916.g.

6. (24. dec.) janvārī bataljonā ieradās praporščiks Vildbergs.

10. (28. dec.) janvārī 3. rota nomainīja pie Kutniekiem 2. rotu, pēdējā ieradās bataljona štābā, mežniecībā dienvidos no Stūrīšiem; nākošā dienā štābā ieradās arī 1. rota.

14. (1.) janvārī plkst. 11 rītā divīzijas priekšnieka klātbūtnē notika parāde, kurā piedalījās visas rezervē esošās divīzijas daļas un 1. latviešu bat-na 1. un 2. rotas. Pēc pusdienas ieradās Alūksnes baznīcas mācītājs Jansona tēvs un noturēja aizlūgumu.

15. (2.) janvārī 2. rota no divīzijas rezerves pārgāja uz Mellireju, 47. Sib. strēln. pulka rajonā. Vakarā rota izsūtīja izlūkus praporščika Jenča vadībā.

20. (7.) janvārī bat-na 3. rotu, pie Kūtniekiem, nomainīja 50. Sib. strēln. pulka rota un pārgāja uz bataljona štābu. 2. rota atradās pulka rezervē pie Mellirejas; 4. rota 45. pulka rezervē pie Katrinmuižas. Rotas izveda nakts izlūkošanu un novēroja pretinieku. 19. (6.) janv. piešauti 2 saņemtie bumbu metēji.

21. (8.) janvārī 1. rota pārgāja uz Katrinmuižu (45. Sib., pulks) un nomainīja 4. rotu, tā atgāja rezervē pie bataljona štāba. Pirms aiziešanas 12. Sibīrijas strēlnieku divīzijas komandieris izdalīja 1. rotas kareivjiem Jura krustus un medaļas, kā atzinību par agrākiem izlūku gājieniem. Arī 2. rota ieradās rezervē pie divīzijas štāba.

22., 23. un 24. janvārī rezerves rotās notika apmācības. 1. un 3. rotas naktīs izsūtīja izlūkus un izpildīja sardzes dienestu.

25. (12.) janvārī saņēma jaunas "Vinčestera" sistēmas šautenes; notika 1. un 4. rotas jaunapbruņojums. Ieradās bataljona papildināšanai no Leibgvardijas Izmailova, Keksholmas un Maskavas pulku rezervēm 250 cilvēki.

No 25. janvāra līdz 3. febr. 2. un 4. rotas izdarīja apmācības un izveda šaušanas kursu ar jaunajām šautenēm.

1. un 3. rotas agrākās vietās izdarīja nepārtrauktus novērojumus un naktīs izsūtīja izlūku partijas. 28. (15.) janvārī, izlūkošanas laikā ievainoja ar sprāgstošām lodēm divus 3. rotas strēlniekus.

3. februārī izdalīja 3. rotas kareivjiem Jura krustus un medaļas. 2. rota nomainīja 3. rotu; tā ieradās divīzijas rezervē.

4. februārī 3. rotai izsniedza "Vinčestera" šautenes.

6. febr. 4. rota nomainīja 1.; pēdējā ieradās rezervē Baložu mežniecībā.

7. febr. naktī 4. rota izdarīja izlūkošanu Smerdukļa purvā nolūkā nocelt vācu posteņus; nodoms tomēr neizdevās, jo vācieši bija ļoti uzmanīgi. Vienu mūsu strēlnieku ievainoja.

1. Latviešu strēlnieku bat-na ceļā uz pozīcijām

8. febr. 3. rota aizgāja uz pozīcijām (47. Sib. str. pulka rajonā).

9. febr. 4. rota ieradās rezervē pie 12. Sib. str. divīzijas.

10., 11. un 12. febr. ņemot vērā 12. Sib. divīzijas kom-ra pavēli, bataljona rezerve pārgāja uz mežniecību, ziemeļos no Dambes. 1. un 4. rotas sāka celt jaunas zemnīcas.

14. (1.) febr. 1. un 4. rotu pus rotas gāja jaunu ierakumu būvdarbos mežā, ziemeļos no Dambes. 2. rota ieņēma apcietinājumu pie Švarcenhofas. 3. rota atradās bat-na rezervē pie 27. Sib. strēln. pulka izlūku komanda nesa sargdienestu 47. pulka rajonā. Ložmetēju vads agrākā vietā (47. Sib. str. pulka novietnē).

15. (2.) febr. 3. rota vakarā. ieņēma kaujas jūniju 14. grupā pretī Veisa mājām. 4. rotas komandieris, poručiks Ilziņš, aizgāja no bataljona par 12. Sib. str. divīzijas štāba komandantu.

16. (3.) febr. 1. un 4. rotas turpināja ierakumu darbus.

17. (4.) febr. bataljona štābs, 1. un 4. rotu pusrotas pārgāja mežniecībā, kas atradās ziemeļos no Dambes.

19. (6.) febr. 1. un 4. rotas galīgi pārgāja mežniecībā ziemeļos no Dambes un turpināja jaunu zemnīcu būvi.

21. (8.) febr. 2. rota ieņēma "Strīdus kalniņu" pie Kurzemes gub. robežā "Sarkanā" rajonā un sedza 45. Sib. str. pulka apcietināto pozīciju izbūves darbus.

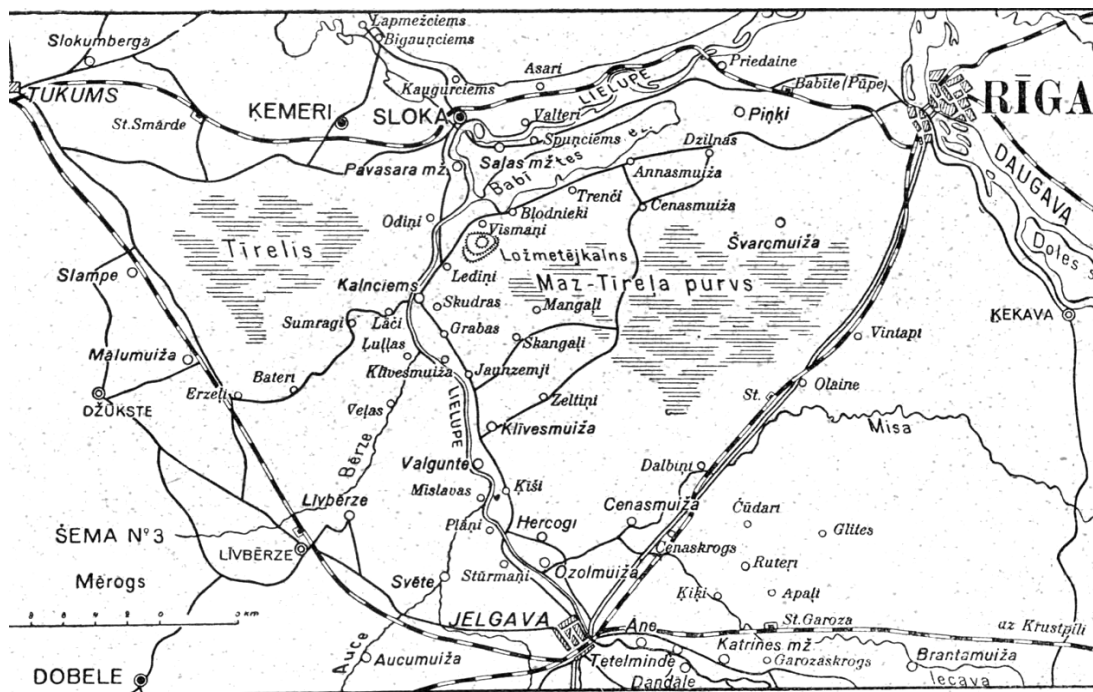
22. (9.) febr. 3. rota vakarā aizgāja 47. Sib. str. pulka rezervē.

27. (14.) febr. pēc izveseļošanās no ievainojuma atgriezās un 3. rotas komandēšanu pieņēma praporščiks Dardzāns.

Turpinājums sekos

2 Rīgas latviešu strēlnieku bataljona kaujas žurnāla izraksti

No 1915 gada 26 (13) oktobra — 1916 g 13 (30 jūn.) jūlijam¹⁾

Rīgas frontes karte

1915. g. 26. (13.) okt. ar VII Sibīrijas korpusa štāba pavēli plkst. 4 bat-na apbruņoto daļu (4 rotas, ložmetēju, kājnieku izlūku, ratnieku un telefonistu komandas, kā arī ambulances, kopā. 828 instr -kareivjus, 13 virsniekus un ārstu) novietoja huzāru kazarmu laukumā pie Rīgas. Pēc bataljona komandiera apskates un lūgšanas plkst. 5.30 bat-ns izgāja caur Dreiliņiem, Mazjumpravas muižu un Pļavniekiem. Plkst 12 sasniedza 13 Sib. Strēln. divīzijas štābu pie kroga, kas 2 verstis ziemeļos no Kekavas. Pārgājienā bija 27 verstis Bat-ns bija izgājis bez ierakumu rīkiem, lauku virtuvēm, vėzumiem, telefoniem, siltiem autiem un cimdiem.

-
- 1) Blakus skaitlis ir pēc veca stila. Operatīvo dokumentu norakstos, kas saņemti no Padomju Krievijas valsts arhīva, nav laikmeta no 1. augusta līdz 13. oktobrim. To solīja uzrakstīt ģen. Francis, kas bataljonu formēja.

Pēc divīzijas k-ra, ģenerālmajora Borka, apskates bat-nu nozīmēja 13. Sib strēln divīzijas rezervē un naktsguļā tas novietojās Titurgu un viensētās. Izlūku komanda izgāja dienā un arī naktī izpētīt aizklātās pieejas virzienā uz 51. un 52. Sib. Strēln. pulku priekšējiem ierakumiem 26. /13. oktobra uztura karavīriem vēl huzāru kazarmās izsniedza sausušus un konservus, bet naktī no 52. Sib str. pulka atveda arī siltu ēdienu.

Izejot bataljona sastāvs bija šāds:

bat-na k-ris — pulkv leitn. Francis,

bat-na adjutants — praporščiks Skrabe,

1. rotas k-ris praporščiks Liepiņš,

1. rotas jaunākais virsnieks — praporščiks Kalniņš,

2. rotas k-ris — poručiks Ozoliņš,

2. rotas jaunākais virsnieks — praporščiks Spolītis,

2. rotas jaunākais virsnieks — praporščiks Lecons,

3. rotas k-ra p v. i. praporščiks Jansons,

3. rotas jaunākais virsnieks — praporščiks Rubiss,

4. rotas k-ra p v i. — praporščiks Rožkalns,

4. rotas jaunākais virsnieks — praporščiks Vēdiņš,

izlūku k-das priekšnieks — praporščiks Jankovskis,

ložmetēju k-das priekšnieks — praporščiks Sukurs,

vecākā ārsta v. i. — ārsts Speranskis.

Bataljona k-ris iecēla praporščiku Rubisu par sakaru komandas priekšnieku, bet uz 3 rotu par jaunāko virsnieku pārvietoja praporščiku Leconu.

27. (14.) okt priekš un pēcpusdienā bat-ns izdarīja divpusīgās taktiskās apmācības Izlūku k-da turpināja pētīt divīzijas pozīcijas Karavīri dabūja siltas pusdienas un vakariņas. No vezumiem bat-ns atveda 524 pārus siltu autu, 20 lielās un 78 mazās lāpstas, kā arī nestuves ievainoto pārvietošanai. Vakarā no divīzijas atsūtīja arī mazās lāpstas un cirvīšus Naktsguļa tanī pašā vietā.

28. (15.) Priekšpusdienā bat-ns izdarīja divpusīgās taktiskās apmācības Korpusa k-ris, kājnieku ģenerālis Radko-Dimitrijevs, kas brauca garām, pateicās bat-nam par mācībām. Pēcpusdienā patruļnieku dienests. Šodien divas reizes silts ēdiens. No divīzijas vēl dabūja mazās lāpstas un cirvīšus. Naktsguļa agrākā vietā.

29. (16.) oktobrī Rītā viss bataljons izdarīja vienpusīgo taktisko apmācību. Ar 13. Sib. Div. vadības rīkojumu bat-ns plkst. 14 aizgāja korpusa rezervē un novietojās naktsguļā Rudzu muižā un Pļavniekos. Pārgājiens 5 verstes. Vel saņēma apbruņojumam 297 šautenes, tās aizsūtīja uz huzāru kazarmām.

30. (17.) oktobrī ap plkst. 3 saņēma no divīzijas štāba korpusa k-ra rīkojumu bataljonam, gaismai austot, iziet uz Dzil-

nām caur Torņakalnu, Šampeteri un Beberbeķu muižu. Bat-ns izgāja no sapulcēšanās vietas Krūzes krogā, plkst. 7 un apm. pulkst. 15 ieradās Dzilnās ģen. Kanšina rīcībā. Kopā ar bat-nu brauca arī 2 lauka virtuves, kuras iegūtas no sibīriešu strēln. pulkiem. Dzilnās bat-ns palika lielā atpūtā līdz plkst. 17, uzvārīja tēju un ieēda konservus. Pēc tam bataljons devās caur Beberbeķu muižu uz Pūpes (Babītes) staciju, lai pa dzelzceļu brauktu uz Sloku. Pūpe bataljons ieradās pēc plkst. 19. Pārgājiens visumā ap 33 verstīm. Pakalpalikuši maz un saslimušu nebija. Plkst. 23 bat-ns aizbrauca uz Sloku.

31. (18.) okt. Sk. Slokas rajona karti 69. lpp. Apm. plkst. 1 bat-ns ieradās Slokā un te novietojās naktsguļā. Bat-na štābs: Korsas ielā, Feizaķa namā. Ar ģen. Kanšina¹⁾ rīkojumu bat-ns pārgāja firsta pulkveža Meļikova²⁾ rīcībā. Ar tā rīkojumu ap plkst. 12 bat-ns izgāja no tirgus laukuma; pirmais pusbataljons, daļa izlūku un ložmetēju komandas uz Meža-Odiņiem palīgā rotmistra Malīgina kolonnai, kas tur darbojas. Pie Slokas grupas štāba korpusa k-ris, ģen. Radko-Dimitrijevs, garām ejošiem strēlniekiem, novēlēja panākumus. Bat-na k-ra vadībā rotas ap plkst. 14.30 sasniedza Meža-Odiņus. Bat-na k-ris, ka vecākais, uzņēmās kaujas iecirkņa vadību. Stāvoklis bija šāds: Upes-Odiņi, mežsarga Zilbera³⁾ mājas un augstums⁴⁾ (kalns) 9,1 atradās vāciešu rokās, bet rotmistra Malīgina kolonnas vienības atkāpās uz Meža-Odiņiem. Lai atjaunotu agrāko stāvokli un labāk noskaidrotu pašreizējo, izsūtīja izlūku komandu atsevišķās grupās uz Upes-Odiņiem un Zilbera mžsr. mājām; 1. rotas pusrotai, kopā ar kājniekoto dragūnu vadu, pavēlēja uzbrukt gar mežmalu un ieņemt Upes-Odiņus, 2. rotai, kopā ar kājniekoto 1. eskadronu, uzbrukt caur mežu un ieņemt Zilbera mājas, sedzot savu labo flangu ar kājniekoto 2. un 3. eskadroniem, bet 1. rotas pusrotai nocietināties Meža Odiņos. Pavirzījušās uz priekšu norādītos virzienos ap 12 versti, rotas iesāka apšaudīties ar pretinieka ķēdēm mežā. Uzbrukums auga visai lēni, jo purvainais mežs bija aizaudzis bieziem krūmiem. Ar pulkv. firsta Meļikova pavēli ap plkst. 16 uz Pavasara muižu izsūtīja iecirknim rezerve bataljona 3. un 4. rotas. Daugavgrīvas artilērijas pusbaterija nostājās pozīcijās pie kaļķu cepļa⁵⁾, un apšaudīja kā Upes-Odiņus, tā arī

¹⁾ Ģen. Kanšins komandēja 4. ats. kav. brigādi (20. Somijas dragūnu un virsnieku kavaler. skolas pulkus).

²⁾ Pulkvedis firsts Meļikovs komandēja 20. Som. dragūnu pulku

³⁾ Uz latviešu kartes Zilbera vietā ir Sproģis.

⁴⁾ Augstums 9,1 uz latviešu kartes nav, tas atrodas rietumos no Meža-Odiņiem, pie Tīreļa purva.

⁵⁾ Kaļķa cepelis atradās pusceļā starp Meža-Odiņiem un Kalniņiem.

Zilbera mājas, bet sevišķi stipri pretinieka atejošās ķēdes Lielupes labā krastā starp (Kanu) un Lediņu mājām. Ap plkst. 17 pulkv. Meļikovs pavēlēja grupai pārtraukt uzbrukumu un sapulcēties pie Pavasara muižas. To izpildīja ap plkst. 19.

Sekojošā rīkojumam bat-na k-ris iecirkņa vadību atdeva štāba rotmistram Baper-Fogtam, atstājot tā rīcībā lauka apsardzībai 1 un 3. rotas. Pēdējās ar nepārtrauktu posteņu ķēdi ieņēma līniju no Lielupes gar Pavasara muižu un tad caur mežu līdz augstumam

3,4¹ Bataljona 2 rota un ložmetēji aizgāja atpūtā uz Sloku, bet 4 rota pa Tukuma ceļu aizgāja pulkv Žikuļina²) labā iecirkņa rezerve Bat-na zaudējumi bija 1 — kritis, 3 — ievainoti 3 — saslimuši.

1. (19. okt.) novembrī pēc atiešanas pozīcijās pie Slokas, noņēma arī 1. un 3. rotu apsardzību no līnijas Pavasara muiža — augstums 3,4, un ap plkst. 12 tās novietojās agrākajos dzīvokļos. Ap to laiku atgriezās arī 4. rota. No izlūku komandas vakarā izsūtīja patruļas uz Meža-Odiņiem augstumu 3,4 un Slokas muižu³), kur atrada pretinieku. Pēcpusdienā rotas papildināja patronu krājumus.

2. (20. okt.) novembrī ar pulkv. Meļikova pavēli 2 rota aizbrauca pajūgos uz Jaun-Kemeriem pulkv. Maļinovska rīcībā. Kopā ar to aizbrauca arī 1. rotas pusrota praporščika Kalniņa vadībā. Pret vakaru 4. rotas pusrota aizgāja uz Salas muižu apsardzības dienestā. Lai izlūkotu rajonu: Pavasara muiža — mājas — Slokas muiža, tad, tumsai iestājoties, izsūtīja 3 izlūkošanas patruļas: pirmo patruļu, 1. rotas 1 vadu un 10 izlūkus, praporščika Liepiņa vadībā uz Pavasaru muižu; otro patruļu, 1. rotas 1 vadu un 10 izlūkus, prap. Kalniņa vadībā uz mājām; trešo patruļu, 3. rotas 1 vadu un 15 izlūkus, uz Slokas muižu. Izlūku patruļas atgriezās 3. (21.) plkst. 6 un ziņoja, ka visas minētās vietas pretinieka ieņemtas, ka tas tur ierokas un ierīko arī drāšu aizžogojumus. Pretinieks bijis visai modrs un pat atsevišķus izlūkus apšaudījis ar ložmetēju uguni.

3. (21.) novembrī 2. rotas pusrota, kopā ar 1 ložmetēju, darbojās pulkv. Maļinovska grupā Jaun-ķemeros Vakara bat-ns saņēma pavēli sagatavoties kaujai 22. oktobrī. Siltu ēdienu dabūja 2 reizes dienā.

4. (22.) novembrī ar pulkv. Meļikova pavēli bat-na k-ri iecēla par pulkv Žikuļina labā kaujas iecirkņa priekšnieku. Viņa rīcībā palika visas bat-na 4 rotas, izlūku k-da un ložmetēju k-da ar 4 ložmetējiem Viņa uzdevums bija uzbrukt pretiniekam un ieņemt Mežbeltes, tamdēļ nāca rīkojums 3. rotai ar 2 ložmetējiem iziet plkst. 3, bet pārējām rotām — plkst. 5. Plkst. 6 gar dzelzceļu iesāka uzbrukumu 4. rota, par-

¹) Uz latviešu kartes augstums 3,4 atradās Tīrela purva ziemeļaustrumu galā

²) Pulkv Žikulins komandēja zemessargu brigādi

³) Uz latviešu kartes (1:75, 000) Slokas muižas drupas atrodas dienvidos no Aklā ezera pie šosejas

porščika Kubiļunasa vadībā, virzienā uz Mežbeltēm un tālāk uz dzelzceļa sarga 2. būdu, nepārtraucot sakarus pa kreisi ar 3. rotu.

Praporščika Jansona vadībā 3. rotai ar 2 ložmetējiem pavēlēja iesākt uzbrukumu plkst. 4 gar šoseju virzienā uz Slokas muižu, Mežbeltēm un augstumu 3,4, nepārtraucot sakarus pa labi ar 4. rotu, cieši sasaistīties ar pretinieku un tad, nogaidot kaimiņu rotu uzbrukumu, kopā ar tām virzīties tālāk. Lai nodrošinātu uzbrūkošo vienību kreiso flangu, tad poručika Ozoliņa vadībā 1. rotas pus rotai pavēlēja plkst. 6.30 ieņemt Slokas muižu, no dibināt sakarus ar 3. Kurzemes latviešu strēlnieku bataljonu pa kreisi un, kauju ķēdēm pavirzoties uz priekšu, ieņemt mežā stigu krustojumu, kas 1½ verstīs dienvidos no šosejas. Uzbrūkošo vienību labā flanga nodrošināšanai nozīmēja 1. rotas 1. vadu; pēdējam virzīties pa purvu ezeru virzienā.

Bataljona pārējās vienības palika rezervē galvenos ierakumos.

Plkst. 5.30 Slokas muižu ieņēma 3. rota un ap plkst. 7 3. un 4. rotas sasniedza līniju 300 soļus austrumos no Mežbeltēm kur tās apturēja pretinieka artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguns. Noskaidroja, ka Mežbeltēs sēd 2—3 pretinieka rotas, kuras ieņēmušas pamatīgus ierakumus ar drāšu aizžogojumiem un aizcirtumiem. Neskatoties uz vāciešu stipro uguni, 3. rota devās triecienā. Tā, ka rotas k-ri. praporščiku Jansonu, nosita granāta, tad rota atkāpās 600—700 soļus no drāšu aizžogojumiem, te nogulās un ierakās. Tad nāca pavēle arī 4. rotai atiet vienā līnijā ar 3. rotu un ierakties. Pēc artilērijas sagatavošanas ap plkst. 12 atkal pavēlēja rotām uzbrukt, bet arī šoreiz nelaimejās, un tās bija spiestas ieņemt agrāko stāvokli.

Praporščikam Kalniņam pavēlēja uzņemties 3. rotas komandēšanu, un šo rotu pastiprināja ar 1. rotas 1 vadu. Ap plkst. 14 pavelēja rotām uzbrukumu pārtraukt, nocietināties un papildināt patronu krājumus. Ap plkst. 15 pretinieks pārgāja pretuzbrukumā no Mežbeltēm, bet ar ložmetēju un šauteņu uguni to atsita. Pēc augstākas vadības pavēles daļas, tumsai iestājoties, atkāpās galvenās pozīcijās, kur novietoja 2 ložmetējus un aiz ierakumiem 1. rotu ar 2 ložmetējiem, bet bataljona pārējās vienības atpūtā Slokā. Bat-na k-ris kļuva par iecirkņa priekšnieku un ar savu štābu pārgāja uz Bažciemu.

Šodien uzbrukums notika zemā slapjā purvā, kas bija apaudzis ar mežu un bieziem krūmiem. Karavīri sasalpinājās līdz jostas vietai.

4. (22. okt.) novembra kaujā krita praporščiks Jansons, kas komandēja 3. rotu, un 8 kareivji, bet ievainoja — 39 karavīrus.

Neskatoties uz grūto piegādi, tomēr pret vakaru pozīcijās dabūja pusdienas, bet vakar Slokā siltas vakariņas.

5. (23. okt.) novembrī ap plkst. 12 praporščika Ziediņa vadībā. 4. rotas pusrota ieņēma ierakumus starp Slokas un Aklā ezeriem. Tanī laikā arī 2. rota, poručika Ozoliņa vadībā, no mainīja 1. rotu labā kaujas iecirkņa galvenos ierakumos, no kurienes 2 ložmetējus pārvietoja uz Bažciemu. Izlūku komandas pusi izsūtīja izlūkošanā pozīciju priekšā. Labā iecirkņa frontē visumā kaujas darbība nenotika.

6. (24. okt.) novembrī ap plkst. 5. 2. rota izsūtīja divas izlūku patruļas; tās pretinieku atrada mežmalā aiz Līkuma purva¹⁾ un mājiņas, kas pa kreisi no Slokas muižas. Aizturētais vietējais iedzīvotājs, zemnieku zēns Jēkabs Zeidners, kas bija ceļa no Ķemeriem, sniedza ziņas par vāciešiem. Ap pusdienu 3. rota nomainīja 2. rotu un pēcpusdienā arī izsūtīja; izlūkus, kuri pretinieku mežmalā vairs neatrada. Pēc pulkv. Meļikova pavēles. 4. rotu praporščika Kubiļunasa vadībā aizsūtīja uz Bigauņciemu. Plkst. 16.30 rota iesāka uzbrukumu pa purvu, kas Bigauņciema-Ķemeru ceļam pa kreisi. Priekšā gāja rotas izlūki, tad 2 vadi ķēdē un aiz tiem 2 vadi rezervē. Pie tiltiņa, kas ceļam otrā līkumā, ieraudzīja vācu patruļu, tā atkāpās. Rota turpināja virzīties uz priekšu, un ap plkst. 2 naktī, 50. soļu attālumā no Ķemeru parka, pretinieks to sagaidīja ar stipru šauteņu un 3 ložmetēju uguni. Izlūkus vācieši bija izlaiduši caur savu, līniju.

Vācieši šāva arī no kokiem. Nakts bija ļoti tumša. Bez tam pretinieks, rotu apšaudīja arī ar smago artilēriju. Kad rota izšāva visas patronas, viņa bija spiesta atiet un uz pulkv. Maļinovska rīkojuma atgriezās Slokā plkst. 5.

7. (25. okt.) novembra kaujā rota zaudēja: 2 kritušos, 8 ievainotus, un 10 kareivji palika kaujas laukā.

Laikā no 22. līdz 24. okt. saslima 7 kareivji. Labā iecirknī bataljona komandiera vadībā nocietināja galveno pozīciju.

7. (25. okt.) novembrī no plkst. 5 izlūku komanda, podporučika Jankovska vadībā, izdarīja izlūkošanu joslā starp dzelzceļu un Tukuma ceļu līdz Mežbeltēm.

Ap plkst. 9 pienāca izlūku k-das priekšnieka ziņojums, ka ar komandas šauteņu uguni pretinieka posteņi un izlūki atspiesti un komanda ieņēmusi Mežbeltes. Pēc pavēles izlūki aizvirzījās līdz augstumam 3,4²⁾ un ceļu krustojumam, kur apstājās. Palīgā izlūkiem plkst. 9.30 izsūtīja 3. rotas 1 vadu, kas

¹⁾Līkuma purvs atradās starp Slokas ezeru un Mežbeltēm.

²⁾Uz latviešu kartes augstuma 3,4 ceļa tuvumā nav, bet ir 3,6.

Tas, laikam, arī būs minētais augstums, jo tālāk ir ceļu krustojums.

ieņēma Mežbeltes. Ap plkst. 14 aizsūtīja vēl 3. rotas 3 vadus, un novakarē 3. rotas pusrota ieņēma ceļu krustojumu.

Plkst. 18 Mežbeltēs ieradās 1. rota, kuras 1 vads, praporščika Ķenča vadībā, ieņēma augstumu 9,1; ap plkst. 21 Mežsarga. mājā saņēma gūstā 7 vāciešus, kurus caur štābu Mežbeltēs aizsūtīja uz Slokas grupas štābu.

Šīs dienas trofejas bija: 7 gūstekņi, 7 šautenes, 7 munīcijas komplekti, ap 100 šāviņu čaulas, vairāki tūkstoši šauteņu patronas un vedamie ierakumu instrumenti. Rotām izsniedza 2 reizes dienā siltu ēdienu.

8. (26. okt.) novembrī. Naktī uz 8. (26. okt.) novembri puse izlūku komandas izlūkoja Ķemeru un kroga 4,5¹) virzienos. Izlūkošana konstatēja, ka pretinieks ieņēmis stipri nocietinātas pozīcijas.

Dienā praporščika Liepiņa vadībā 1. rotas pusrota ar 2 ložmetējiem izdarīja pastiprinātu izlūkošanu Ķemeru virzienā, bet otrā pusrota — virzienā uz krogu 4,5.

Rotas flankēs nodrošināja izlūku komandas puse. Kaujas izlūkošana apstiprināja izlūku ziņojumus.

Šodien un vakar kopā: krituši 3 ievainoti 9 un saslimuši 5. Ar Slokas grupas priekšnieka pavēli izlasīja no rotām 35 kareivjus partizāņu nodaļām.

9. (27. okt.) novembrī. Naktī uz 9. (27. okt.) novembri izlūku k-da 3 grupās izdarīja izlūkošanu frontes priekšā.

Kā bija no kreisā kaujas iecirkņa priekšnieka pavēlēts, jau rītā viss bija sagatavots uzbrukumam 3 kolonnās un katru kolonnu pastiprināja ar vienu bat-na pusrotu: labo kolonnu ar 1. rotas pirmo pusrotu, vidējo kolonnu ar 1. rotas otro pusrotu un 3 ložmetējiem, bet kreiso kolonnu ar 4. rotas pusrotu.

Apturē uz augstumu 9,1 atradās 4. rotas IV. vads. Ceļu krustojumā apturē — 4. rotas III. vads.

Kopā ar uzbrūkošām kolonnām mūsu pusrotas nokļuva pretinieka stiprā ugunī. Dienā zaudēja: 2 kritušus, 7 ievainotus un 3 kareivji palika kaujas laukā. Patronu divriči un lazaretēs rati atradās Mežbeltēs. Karavīriem izsniedza 2 reizes siltu ēdienu.

10. (28. okt.) novembrī. Naktī uz 10. (28. okt.) novembri izlūki izlūkoja frontes priekšā. Nolēma uzbrukumam 3 kolonnās atjaunot gaismai austot, pastiprinot labo kolonnu ar 1. rotas pusrotu, vidējo ar 2. rotas pusrotu un kreiso ar 4. rotas pusrotu.

¹) Krogs atradās Tukuma un Ķemeru ceļa krustojumā; drusku tālāk uz dienvidiem Tīreļa purva tuvumā stāv mežsarga mājas Liepmeži.

Flangu nodrošināšanai 2. rotas pusrota novietojās apturē ceļu krustojumā, 4. rotas pusrota — apturē starp ceļu krustojumu un augstumu 9,1, bet 1. rotas pusrota palika rezerve Mežbeltēs. Uzbrukuma laikā pusrotas nokļuva stiprā ugunī un zaudēja: 1 kritušu, 13 ievainotus. 1 palika kaujas laukā.

Mežbeltēs ārsts Speranskis ierīkoja pārsienamo punktu, kur pārsēja arī daudz ievainotus zemessargus.

11. (29. okt.) novembrī ap plkst. 4 izlūkošanai frontes priekšā izsūtīja izlūku komandu divās grupās: virzienā uz Ķemeru staciju un krogu 4,5.

Labā grupa, podporučika Jankovska vadībā, ar 2. rotas 1 vadu pastiprināta, gaismai austot, ar uguni atspieda pretinieka posteņus un ieņēma Ķemeru staciju, kur saņēma gūstā 2 vāciešus.

Kreisā grupa ap plkst. 8 ieņēma krogu, kur sagūstīja 3. vāciešus. Pēc tam kolonnas ieņēma Ķemerus. Apsardzībā norīkoja 2. rotu poručika Ozoliņa vadībā. Ķemerus saņēma vairāk tūkstoš patronu, kā arī vairākus 6 collīgos lādiņus. Bija redzams, ka mūsu artilērijas uguns vāciešiem nodarījusi lielu postu. Ar pulkv. Žikuļina pavēli ap plkst. 17 bat-na k-ris kaujas iecirkņa vadību nodeva kapteinim Pugačevam un pats vakarā atgriezās Slokā, kur ieradās arī rotas. Uzbrukuma neveiksme izskaidrojama ar pretinieka pārspēku un labi nocietinātām pozīcijām. Domājams, ka pretinieks stipri cietis, kas izskaidrojams ar steidzīgo atkāpšanos.

12. (30. okt.) novembrī visas rotas un komandas atradās atpūtā Slokā. Paglabāja pēdējas kaujās kritušos un noturēja dievkalpojumu.

13. (31. okt.) novembrī rotas izdarīja mācības. Atsūtīja papachas un puskažociņus, ko sadalīja rotām. 2. rota aizgāja uz kaļķu cepli 93. zemessargu draugiņas k-ra rīcībā apsardzības dienestam.

14. (1.) novembrī. Pēc bataljona k-ra pavēles šodien. Asaros pārbaudīja mācības komandas zināšanas. Eksāmenu komisijā bija: bat-na k-riš, pulkv.-leitn. Francis, ka priekšsēdētājs un locekļi praporščiki Kubiļunass un Rubiss. Komisija atzina apmācību par labu.

Rītā 1. rotas izlūki sadūrās ar vācu posteņiem, pie Odiņiem; notika apšaudīšanas bez zaudējumiem mūsu pusē. Visa 2. rota atradās apsardzībā pie Zelbes mājām. Pārējās rotās un komandās notika mācības. Laiks bija lēns un skaidrs, rītā un vakarā sala.

15. (2.) novembrī no Asariem ieradās Slokā. mācības komanda un viņas karavīrus sadalīja rotās un komandās, bet poručiku Jurševski nozīmēja par 3. rotas k-ri.

Kritušo Strēlnieku apbedīšana

Pēcpusdienā pie Zelbes mājām 1. rotu nomainīja družīna un rota atgriezās Slokā. Pārējās rotas un komandās notika mācības slēgtā ierindā. Nāca rīkojums bat-nam sagatavoties zvērestam.

16. (3.) novembrī visas rotas un komandas līdz plkst. 11 izdarīja mācības, bet plkst. 15 viss bat-ns norindojās Slokas. tirgus laukumā zvērestam. Pareizticīgos un katoļus nozvērīnāja 20. dragūnu pulka mācītājs Pasītis, bet luterāņus —mācītājs Bergs. Pie 20. Som. dragūnu pulka karoga nozvērīnāja arī visus virsniekus un brīvprātīgos, kuri vel nebija zvērējuši.

Zvēresta laikā bija klāt grupas pr-ks plkv. Meļikovs, plkv. Žikuļinš un rotmistrs Maligins. Spēlēja 2. Rīgas latviešu strēlnieku bataljona orķestris.

Plkst. 21 izlūkošanā Smārdes un Odiņu virzienos izgāja 4. rotas 3 vadi praporščiku Kubiļunasa un Ziediņa vadībā. Atsūtītās kavalērijas parauga 3 lauka virtuves atdeva 2. un 4. rotām, un

ložmetēju k-dai, bet katlus, kuros līdz šim vārīja ēdienu, aizsūtīja uz huzāru kazarmām¹⁾). Laiks miglains un drēgns.

17. (4.) novembrī ar plkv. Meļikova pavēli 1. un 2. rotas aizgāja uz Jaun-Ķemeriem 16. zemessargu brigādes k-ra, plkv. Astafjeva rīcībā, kur ieradās plkst. 12 un novietojās dzīvokļos, bet 3. un 4. rotas Slokā priekšpusdienā izdarīja ierindas mācības. Pēcpusdienā 3. rota izsūtīja izlūkošanas nodaļas pa Tukuma ceļu; tās noskaidroja pretinieka stāvokli aiz Ķemeru upītes.

18. (5.) novembrī bat-na k-ri iecēla par Slokas grupas kreisā iecirkņa priekšnieku iecirkņa ziemeļu robeža sākās no tiltiņa, kas augstumam 3,4 dienvidos, tālāk gāja gar ceļu no kroga 4,5 uz augstumu 9,1; bet dienvidos robeža stiepās gar Lielupi uz Upes Odiņiem. Iecirkņa spēkiem no jauna pievienojās 92. Kalugas un 380. družīnas.

3. rotas un izlūku k-das izlūki sadūrās ar pretinieku posteņiem aiz upītes (laikam Ķemeru). Apšaudīšanās laikā izlūku k-dai 1 krita un 1 ievainoja. Jaun-Ķemeros 1. un 2. rotas saņēma plkv. Astafjeva pavēli izdarīt izlūkošanu katru dienu virzienos uz Ragaciemu, Klapkalnciemu, Dubļu krogu²⁾, Antiņciemu un mežsarga mājām³⁾ No katras rotas izsūtīja divas izlūku nodaļas, kas konstatēja pretinieka atrašanās vietas. Notika apšaudīšanās bez zaudējumiem mūsu pusē.

Ap plkst. 17 pretinieka smagā artilērija apšaudīja Upes-Odiņus un Zilberus, mums zaudējumu nebija.

Vakarā 4. rota izsūtīja izlūkošanas nodaļas.

19. (6.) novembrī. Rītā atgriezās 4. rotas izlūki un ziņoja, ka pie Pārupjiem viņi satikuši vācu apturi; notikusi apšaudīšanās, un vācieši aizdedzinājuši Pārupju mājas.

Dienā iecirkņa frontē bija mierīgi. Izveda nocietināšanas darbus un jaunu pozīciju izbūvi. Ierakumu trasēšana notika bataljona k-ra personīgā uzraudzībā, un darbi — 3. rotas k-ra, poručika Jurševska, vadībā.

Vakarā 3. rota izsūtīja izlūkus Roņu un Tukuma ceļu virzienā.

Jaun-Ķemeros 1. un 2. rotu izlūkošanas nodaļas izgāja uz Antiņciemu un Čaukciemu, kur notika apšaudīšanās, bet bez zaudējumiem mūsu pusē.

20. (7.) novembrī kreisā iecirkņa frontē viss bija mierīgi. Ierakumu darbi turpinājās. Vakarā 4. rota izsūtīja agrākos virzienos 3 izlūku nodaļas, kuras atrada pretinieku vecās vietās. Sa-

¹⁾ Tagad bijušās huzāru kazarmas Rīgā sauc par artilērijas mītnēm.

²⁾ krogs uz vācu kartes (1 :126,000) atrādās. apm. 21/2 km. d. r. no Klapkalnciema.

³⁾ Mežsarga māja uz vācu kartes atradās rietumos no Čaukciema, Socenes labā krastā.

Strēlnieki noklausās priekšnesumos

ņema un sadalīja starp rotām ķeizara dāvanas: 4 baķus veļas, 4000 papirosus, sērkociņus, ziepes, skārdu krūzītes un periskopus.

21. (8.) novembrī ar Slokas grupas pr-ka, ģen.-majora Kanšina, pavēli bat-na štābs no Slokas pārgāja uz Zelbes mājām (Mežakakts). Bez bat-na k-ra štābā vēl atradās: adjutants prap. Skrabe, izlūku k-das pr-ks prap. Jankovskis, sakaru k-das pr-ks prap. Rubiss un prap. Kalniņš, ratnieki un telefonisti.

1. un 2. rotas izsūtīja 5 izlūku nodaļas uz Klapkalnciemu, kur noskaidroja pretinieka atrašanās vietas un saņēma trofejas (telefona vadu, zāģus un t. t.).

Korpusa k-ris, kājn. ģenerālis Radko-Dimitrijevs¹⁾, izdarīja 3. un 4. rotām apskati un pateicās latviešu strēlniekiem par dienestu.

22. (9.) novembrī kreisā iecirkņa frontē bija mierīgi un bez pārmaiņām. Pastiprinātā kārtā nocietināja pozīcijas un bat-na k-ra vadībā ierīkoja ceļus aizmugures virzienā. Kreisā iecirknī mūsu ložmetēji bija novietoti: viens Zilbera mājās, viens "Izdegušos kalniņos", viens augstumā 9,1 un viens rezervē kaļķu ceplī. Lai iemidzinātu pretinieka modrību, tad turpmāk izlūkošanā neizsūtīja, bet izlika slēpņus.

1. rota izsūtīja izlūkus uz Klapkalnciemu, kur notika apšaudīšanās bez zaudējumiem mūsu pusē.

¹⁾ Ģen. Radko-Dimitrijevs komandēja VII Sib. korpusu tin bija Rīgas nocietinātā rajona priekšnieks.

Ar Slokas grupas pr-ka pavēli 2. un 4. rotas pārgāja 13. Sib. strēlnieku divīzijas k-ra tiešā rīcībā. Naktī rotas Slokā iesēdās vilcienā un plkst. 2 naktī ieradās Pūpē, no kurienes izgāja caur Dzilnām uz Cenas pusmuižu. 2. rota, 150 durkļi un 15 ārrindnieki, bija poručika Ozoliņa vadībā, bet 4. rota, 116 durkļi un 20 ārrindnieki, bija praporčika Kubiļunasa vadība.

23. (10.) novembrī kreisā iecirknī viss bija mierīgi un bez pārmaiņām. Pēc aģentu ziņām vāci gatavojās uzbrukt 12. novembrī, un tamdēļ nāca pavēle gaidīt kauju.

1. rota izlūkoja frontē: Ragaciems-Izkopi. Viens kareivis, pazuda. 3. rota nocietināja pozīcijas līnijā Zilberi — augstums 9,1. Pūpē ieradās 2. un 4. rotas, devās caur Dzilnām uz Lāčiem, kur atradās 1 3. Sib. str. divīzijas štābs, un pēc tam izpētīja ceļus.

24. (11.) novembrī kreisā kaujās iecirknī pa vecam viss bija mierīgi. Turpinājās pastiprinātā kārtā pozīciju nocietināšanas darbi, kas dažās vietās turpinājās: arī naktī.

Ar Slokas grupas pr-ka pavēli izlūku k-da izdarīja pastiprinātu izlūkošanu Izdegušo kalniņu¹⁾ rajonā. Piejūras rajonā izlūkošana nenotika. 2. un 4. rotas saņēma no 13. Sib. div. vadības izlūkošanas uzdevumus un novietoja izlūkošanas vadus: 2. rotas 1 vadu prap. Spolīša vadībā ²⁾ mājās, 2. rotas otro vadu mežsarga mājās (laikam pie krievu Ložmetēju kalna?), 4. rotas 1 vadu, prap. Ziediņa vadībā, Neimaņa³⁾ mājās un 4. rotas 1 vadu, prap. Kubiļunasa Vadībā, Rozena-Bekera⁴⁾ mājās. Izlūkošanai uzdevums apņēma fronti no Babītes ezera līdz Grēnamuižai. Dienā rotas iepazīnās ar apvidu pretinieka ierakumu priekša.

Turpinājums sekos

¹⁾ Izdegušie kalniņi atradās mežā apm, pusceļā starp Zilbera mājām un Tīreļa purvu.

²⁾ mājas uz krievu kartes (1 : 84,000) atradās pie Kalnciema ceļa Babītes ezera dienvidrietumu galā. Uz latviešu kartes tanī vietā atradās Plāderi.

³⁾ Neimaņa mājas uz krievu kartes atradās ziemeļaustrumos no Mangaļiem, drusku uz austrumiem no guberņu robežas.

⁴⁾ Rozena-Bekera mājas uz krievu kartes atradās apm.1 km uz dienvidrietumiem no mežsarga Puķes.

3. Kurzemes Latviešu strēlnieku bataljona. kaujas žurnāla izraksti

1915. gada 27. (14.) augustā nāca pirmā pavēle 3. Kurzemes latv. strēlnieku bat-nam.

Bat-na pagaidu komandēšanu uzņēmās, kapteinis Baltiņš, kas bija tai pašā laikā arī Daugavgrīvas cietokšņa komandanta adjutants. Ļaudis bat-na komplektēšanai sūtīja Latviešu strēlnieku bat-nu organizācijas komiteja, Rīgā, un aktīvās armijas rezerves bat-ni un pulki.

Organizācijas komitejā latvieši pierakstījās paši, brīvprātīgi, lai varētu cīnīties krievu armijas rindās, tas ir latviešu strēlnieku bat-nos.

Virsnieku un instruktoru kadrs komplektējās no tiem, kas pienāca latviešu bat-nos no aktīvās armijas. Visu cilvēku kopumu, kas ietilpa bataljonā, sadalīja četrās rotas, katru atsevišķo, rotu savukārt vadīs un nodaļās.

Par vadu un nodaļu priekšniekiem, nozīmēja instruktorus un vienkāršus ierindniekus, kas bijuši jau kādu laiku ierindā.

Virsnieku sastāva papildināšanai ieradās no aktīvās armijas 313. Balašona pulka praporščiks Kaugars.

Bat-ns formējās Milgrāvja, stacijā, pie kam divas viņa rotas novietojās — Ziemeļblāzmas biedrības telpās, bet pārējās divas Cīzes kuģu būvētavā.

28. (15.) augustā sākās brīvprātīgo apmācības no paša pirmsākuma.

Apmācāmie staigāja paši savās drēbēs un apavos, tāpēc ka attiecīga ietērpa un uzkabes vēl nebija. Pārtiku bat-nam izsniedza I. Daugavgrīvas latv. strēlnieku bat-ns, kas arī tai pašā laikā atradās vēl Milgrāvī un beidza savu formēšanos.

29. (16.) augustā bat-na papildināšanai ieradās 13 aktīvās armijas kareivji.

30. (17.) augustā ieradās podpraporščiks Virzis, divi instruktori un 11 kareivji.

31. (18.) augustā podpraporščiks Rijnieku, Kalniņu un Virzi, kas ieradās bat-nā, nozīmēja par rotu pagaidu komandieriem: Rijnieku 2., Kalniņu 3. un Virzi 4. rotai.

1. (19. aug.) septembrī brīvprātīgo Andersonu izslēdza no bat-na sarakstiem, pēdējais nevarēja uzrādīt vecāku atļauju iestāties bat-nā.

Bat-na papildināšanai no Daugavgrīvas cietokšņa ieradās 11 kareivji.

2. (20. aug.) septembrī visās rotās ievēlēja rotu saimniecisko apkalpi: artelščikus un viņu kandidātus, vadu dalītājus; rotām iecēla kapķenarmusus.

Bat-na papildināšanai no Daugavgrīvas cietokšņa štāba ieradās 6. kareivji, starp tiem trīs instruktori.

Tanī pašā dienā ieradās arī Kauņas cietokšņa astotā hospitāļa ordinators, ārsts Rachmaņkovs, ko iecēla par bat-na vecāko ārstu. Feldšeru bat-nā nebija; arī medikamenti nebija saņemti, tamdēļ ārsta palīdzība bija līdz šim noorganizēta pie 1. Daugavgrīvas latv. strēl. bat-na.

3. (21. aug.) septembrī no organizācijas komitejas bat-na papildināšanai ieradās 4 brīvprātīgie.

4. (22. aug.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 14 dažādu karaspēku daļu kareivji.

5. (23. aug.) septembrī. Attiecīgos apģērbus un apavus bataljons nav saņēmis. Daudzi brīvprātīgie, kam apavu nav bijis, vai, kas savus apavus jau nonēsājuši, staigā basām kājām. Tas gan nekādu sliktu iespaidu uz viņu veselību nav atstājis; laiks pieturas diezgan silts un apkārtnes zemes virsma smilšaina.

6. (24. aug.) septembrī no Daugavgrīvas cietokšņa štāba ieradās 3 kareivji bat-na papildināšanai. Vairāku brīvprātīgo uzvešanās pavedina domam, ka, starp citu, bat-nā iekļūst nevēlami elementi, pat tādi, kas ienākuši nolūkā sagandēt bat-na labo slavu. Ņemot vērā augšminēto, kapteinis Baltiņš uzdeva rotu kom-riem nekavējoši rotas no minētiem elementiem atbrīvot.

7. (25. aug.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 2 medicīnas feldšeri un 6 kareivji.

11. (29. aug.) septembrī bat-na virsnieku sastāva papildināšanai ieradās praporščiki: Zīverts un Videnieks; bez tam virsnieka vietas izpildītājs Leiškalns un kapteiņa vietas izpildītājs Peiza.

Par 4. rotas komandieri iecēla praporščiku Zīvertu, par 2. rotas — praporščiku Videnieku, par 3. rotas Leiškalnu, bet par saimnieciskas daļas priekšnieka v. i. kapteiņa v. i. Peizi.

12. (30. aug.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 12 kareivji. No 14. (1.) septembra ēdināšanu nolēma noorganizēt pie bat-na paša.

13. (31. aug.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās feldfēbelis Bergs un 5 kareivji. Bergu iecēla par feldfēbeli 1. rotai.

14. (1.) septembrī kareivjus apmācībās iepazīstināja ar šauteni un viņas iekārtojumu.

15. (2.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 1 instruktors.

Izdarīta medicīniska apskate 2. un 4. rotām. Vispārējais veselības stāvoklis labs.

16. (3.) septembrī bat-na virsnieku kadra papildināšanai ieradās podporučiks Elsis un viņu iecēla par 3. rotas komandieri.

17. (4.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 6 dažādu karaspēka daļu kareivji, bet no organizācijas komitejas 52 brīvprātīgie.

18. (5.) ,septembrī bat-na papildināšanai ieradās 32 dažādu karaspēka daļu kareivji. Plkst. 2 dienā, kad rotas izgāja apmācībā, ienaidnieka aeroplāns nosvieda vairākas bumbas; pēdējās tomēr nekāda posta nenodarīja.

Ienaidnieka aeroplāni parādās regulāri katru dienu. Apmācības pārnese uz apslēptu vietu — mežā, lai tādejādi noslēptu jaunu karaspēka daļu formēšanu.

19. (6.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 17 kareivji un 50 brīvprātīgie no organizācijas komitejas. No intendantūras saņemti zābaki un izdalīti rotām.

20. (7.) septembrī bat-na papildināšanai ieradās 7 dažādu karaspēka daļu kareivji.

21. (8.) septembrī bat-na pirsnieku kadra papildināšanai ieradās praporščiks Eiza, un ar pavēli iecelts par ložmetēju komandas priekšnieku.

22. (9.) septembrī ba-na papildināšanai ieradās 18. dažādu karaspēka daļu kareivji un 30 brīvprātīgi no organizācijas komitejas.

Praporščiks Leiškalns devās komandējumā pēc ieročiem.

23. (10.) septembrī bat-na virsnieku kadra papildināšanai ieradās praporščiks Kalniņš, un iecelts par priekšnieku jātnieku-spridzinātāju izlūku komandai.

24. (11.) septembrī bat-na papildināšanai no organizācijas komitejas ieradās 6 kareivji.

25. (11.) septembrī bat-na virsnieku kadra papildināšanai ieradās praporščiks Šteinhardtts un nozīmēts 1. rotā.

Bat-na papildināšanai ieradās 12 dažādu karaspēku daļu kareivji.

26. (13.) septembrī bat-na virsnieku kadra papildināšanai ieradās štāba kapteinis Gailītis; to iecēla par bat-na saimnieciskās daļas priekšnieku, bet šīs pašas daļas priekšnieka v. i. kapteiņa v. i. Peizi pārcēla ārrindas komandai par priekšnieku.

1. rotas kom-ris praporščiks Kaugars iecelts par bat-na adjutanta v. i. un sakaru priekšnieku.

Pēteri Jostu pieņēma par brīva līguma ieroču meistar un pārzini.

Aizsūtīti komandējumā pēc šatncinstrumenta praporščiks Kalniņš un virsnieka v. i. Virzis.

27. (14.) septembrī bat-na virsnieku kadra papildināšanai atsūtītos praporščikus: Vittandu iecēla par kājnieku izlūku komandas priekšnieka. v. i.; Šreiberu par jaunāko virsnieku ložmetēju rotā bet, Meldriņu par I. rotas komandieri.

Vecākos rakstvežus Skopānu un Bērgmani padēvēja kara ierēdņu v. i. un apstiprināja tos savos posteņos: Skopānu par saimniecības daļas darbvedi, bet Bergmani par kasieri un kvartirmeistaru.

Praporščiks Šreibers devās komandējumā pēc ložmetējiem.

Bat-na papildināšanai ieradās 6 kareivji.

Saskaņā ar bat-na štatiem no rotām izdalīja komandas ar attiecīgu kareivju, un virsnieku skaitu: izlūku; komandā 60 cilvēkus, jātnieku-spridzinātāju izlūku komandā — 33 cilvēkus, sakaru komandā — 26 cilvēkus, ārrindas komandā — 95 cilvēkus.

28 (15) septembrī plkst. 12 dienā virs bat-na nometnes parādījās ienaidnieka aeroplāns un nometa vairākas bumbas.

29. (16.) septembrī ar garnizona pavēli, bat-na papildināšanai atsūtītais, 237. Hraivaronas pulka pulkvedis-leitn. (podpolkovņiks) Kalniņš iecelts par bat-na komandieri un stājies pie savu pienākumu izpildīšanas.

1. (18. sept.) oktobrī; tā kā bat-na, attiecīgais virsnieku komplekts vēl nebija pilns, tad par jaunāko virsnieka v. i. iecēla virsnieku v. i. (podpraporščikus). Rijnieku, Kalniņu un Virzi.

4. (21. sept.) oktobrī uz kara skolām komandēja: brīvprātīgo Viespāli-Aleksandrovski, no 2. rotas Eltermāni, no 4. rotas Ozoliņu, Kesneri un Rutki-Pavlovski.

Ieradās bat-na papildināšanai 5 dažādu karaspēka daļu kareivji.

5. (22. sept.) oktobrī 4. Vidzemes; strēln. bat-na papildināšanai ieradās no Daugavgrīvas cietokšņa štāba 72 kareivji, kurus ieskaitīja kā piekomandētus bataljonam.

Katra rota izsniedza 10. kareivjus instruktoru komandai; tos apmācīs komandā pēc attiecīgi saīsinātas -programmas.

Par instruktoru komandas pr-ku iecēla praporščiku Šteinhardt.

Saņēma medikamentus bat-na pārsienamam punktam; punktu ierīkoja viena privātā namā netālu no bat-na apmešanās vietas.

6. (23. sept.) oktobrī Daugavgrīvas cietokšņa štāba atsūtītos 4. Vidzemes latviešu strēln. bat-na papildināšanai 14 kareivjus ieskaitīja bat-nā.

Podpraporščiku Rijnieku komandēja pēc štancinstrumenta.

7. (24. sept.) oktobrī, Daugavgrīvas cietokšņa štābs bat-na papildināšanai atsūtīja 2 kareivjus, bet 4. Vidzemes latv. strēln. bat-na. papildināšanai 13 kareivjus, kurus arī ieskaitīja bat-nā.

8. (25. sept.) oktobrī Varšavas artilērijas, noliktavas atsūtīja ložmetēju komandas vajadzībām 51 karabīni un 56 kinžalus.

9. (26. sept.) oktobrī bat-na papildināšanai Daugavgrīvas cietokšņa štābs atsūtīja 21 kareivi.

10. (27. sept.), oktobrī plkst. 3. pēc pusdienas bat-nu izveda un sakārtoja apskatei; bija ieradies XII armijas kom-ris, infantērijas ģenerālis Gorbatovskis. Bat-ns apskatē ieradās bez attiecīga. ietērpā un neapbruņots. Līdztekus armijas kom-ris apskatīja arī 1. Daugavgrīvas bat-nu, ka jau bija pilnā ietērpā ar attiecīgu uzskatu un apbruņojumu. Armijas kom-ris pārliecinājās par ierindas un, pēc izvēles, par vadu un taktisko apmācību sasniegumiem. Redzētais armijas kom-ri ļoti apmierināja un viņš pateicās kā virsniekiem, tā arī brīvprātīgiem.

Pēc apskates rotas un komandas defilēja armijas kom-rim garām, dziedot nacionālās dziesmas.

Katru vakaru bat-na kom-ris sasauca visus instruktorus pārrunām; pārrunās obligātoriski bija jāierādās arī virsniekiem.

11. (28. sept.) oktobrī no komandējuma pēc ieročiem atgriezās praporščiks Kalniņš un atveda 1 109 trīslīn. dragūnu tipa šautenes. No komandējuma atgriezās arī praporščiks Leiškalns; viņu iecēla par kājnieku. Izlūku kom-ri; praporščiku Vittandu pārcēla uz 3. rotu par jaunāko virsnieku.

Daugavgrīvas cietokšņa štāba atsūtītos 4. Vidzemes strēln. bat-na papildināšanai 130 kareivjus ieskaitīja bat-nā.

12. (29. sept.) oktobrī bat-na papildināšanai ieradās praporščiki: Saliņš, Jurevics un Bergs; tos ieskaitīja par jaunākiem virsniekiem: Saliņu 4. rotā, Jureviču 3. rotā un Bergu. 2. rotā.

Notika šauteņu apskate un izsniegšana.

13. (30. sept.) oktobrī 427 kareivjus, kurus atsūtīja 4. Vidz. strēlnieku bat-na papildināšanai 2. Rīgas latv. strēln. bat-ns, ieskaitīja bat-na uzturā.

No šiem, 4. Vidzem. latv. strēln. bat-na papildināšanai atsūtītiem kareivjiem, izveidoja divas rotas ar nosaukumu I. un VI. rezerves rotas.

14. (1.) oktobrī no komandējumā pēc ložmetējiem atgriezās praporščiks Šreibers.

15. (2.) oktobrī 4. Vidzem. latv. strēln. bat-na virsnieku kadra papildināšanai ieradās praporščiki; Timmermanis, Ezergailis un 25 kareivji; visus tos piekomandēja bat-nam.

Saņēma no Vjazmas artilērijas noliktavām 12, saimniecības divričus ar attiecīgo aizjūdzi. un 4 ložmetējus.

16. (3.) oktobrī nosūtīja 4. Vidzemes bat-na papildināšanai 83 kareivjus.

17. (4.) oktobrī latv. strēln. rezerv. bat-ns pārgāja 3. bat-na komandiera rīcībā; tas rezerves. bat-nu iedalīja 4 rotās.

Bat-na papildināšanai ieradās 69 dažādu karaspēka daļu kareivji.

Rezerves bat-na rotas novietojās turpat viena no Cīzes fabrikas ēkām, no 3. bat-na rotām atšķirti.

18. (5.) oktobrī rezerves bat-na papildināšanai ieradās 23 kareivji.

Rezerves bat-na papildināšanai ieradās sekoši praporščiki un tos iecēla: Pētersonu par 1. rotas komandieri, par tās pašas rotas jaunākiem virsniekiem Briedi un Grīnvaldu; Kaizeru par 2. rotas kom-ri, par tās pašas rotas jaunāk virsniekiem Jaunzemu un Luksu; Rubuli par 3. rotas kom-ri; par tās pašas rotas jaunākiem virsniekiem Timmermani, Raudziņu un Ūdentiņu; Ulmani par 4. rotas kom-ri; par tās pašas rotas jaun. virsniekiem Švēdi un Ezergaili.

19. (6.) oktobrī 1093 kareivjus, kas bija piekomandēti bataljonam 4. Vidzem. un rezerves bat-nu papildināšanai, no bat-na sarakstiem izslēdza kā nodotus pēc piederības.

Ieradās 54 kareivji rezerves bat-na papildināšanai.

20. (7.) oktobrī rezerves bat-na papildināšanai ieradās 22 kareivji.

Rezerves bat-na praporščikus: Bergu, Ezergaili un Luksu pārcēla uz 1. Daugavgrīvas bat-nu.

Latviešu strēln. rezerves bat-nu, kas formēšanas laikā bija piekomandēts 3. bat-nam un kurā ietilpa 4 rotas ar 1124 kareivjiem un 10 virsniekiem, ar cietokšņa komandanta rīkojumu plkst. 8 rītā nosūtīja uz Jaun-Milgrāvja staciju, kur to novietoja vilcienā, lai nosūtītu uz Tērbātu tālākai formēšanai.

22. (9.) oktobrī cietokšņa štābs paziņoja, ka formējamo latviešu strēln. bat-nu apskatei Milgrāvī ieradīsies Rīgas nocietinātā apgabala pr-ks, ģenerālis Radko-Dmitrijevs. Pārtrauca apmācības, bet pr-ks neieradās.

24. (11.) oktobrī bat-na papildināšanai ieradās poručiks Klinsons; to iecēla par 2. rotas komandieri. Poručiks Klinsons par agrākiem kaujas nopelniem 38. Sib. strēln. pulkā savā laikā apbalvots ar 4. pakāpes Sv. Jura krustu un kaujās smagi ievainots vēderā.

Praporščiks Videnieks nodeva poručikam Klinsonam 2. rotu un pats pārņēma no praporščika Leiškalna izlūku komandu; praporščiks Leiškalns palika tai pašā komandā kā jaunākais virsnieks.

Praporščiku Šteinhardtū iecēla par sakaru komandas pr-ku, atstājot to tāda pašā amatā arī instruktoru komandā.

**Strēlnieki mežā pie Slokas
N. Stunkes sēpija**

5. (21. okt.) novembrī plkst. 1 pusnaktī bat-ns saņēma Daugavgrīvas cietokšņa komandanta telefonogrammu, kurā bija pavēlēts bat-nam līdz rītam sagatavoties tā, lai tas varētu iziet un sēsties vilcienos ceļam uz Dubultiem ģenerāļa Kanšina rīcībā. Plkst. 4 pēc pusdienas bat-ns caur Rīgu nonāca Slokā un stājās Slokas iecirkņa plkv. firsta Meļikova rīcībā.

Tas pašas dienas vakarā bat-ns saņēma rīkojumu doties uz Slokas iecirkņa kreiso plkv. Žikuļina nodalījumu, lai pēc dispozīcijas 6. (22. okt.) novembra rītā pārietu uzbrukumā.

6. (22. okt.) novembra rītā plkst. $\frac{1}{2}$ 4 1. un 3. rotas, kā arī izlūku komanda, ieradās izejas punktā ierakumos dzeloņdrāšu aizžogojumu galā uz ceļa no mazās Slokas uz Meža Odiņiem.

Plkst. 4 rīta izlūku komanda un 1. un 3. rotas pusrotas devās ceļā.

1. rotas pusrota un izlūku komandas puse devās pa ceļu uz Līkumciema un Pavasaru mājām; izlūku komandas otrā puse un 3. rotas pusrota uz Zelbes mājām, lai izdarītu izlūkošanu un šos mērķus ieņemtu.

¹/₂ 7 rītā izejas punktā sapulcējās visa kolonna, pie kam 3. Kurzemes latv. streln. bat-na 1. un 2. rotas, ka arī 92. družīnas 1. rotu izsūtīja Līkumciema, Pavasaru virzienā; bet 3. Kurzemes strēln. bat-na 3 un 4 rotas, kā arī 92 družīnas pārējās rotas, Zelbes māju virzienā un arī tālāk.

Pirmā grupa gāja 3. Kurz. strēln. bat-na 2. rotas kom-ra poručika Klinsona vadībā, bet otra 92. družīnas: kom-ra pulkv. Mudrova vadībā.

20. Somu dragūnu pulka 1. eskadronu atstāja rezervē ierakumos viņam vēlāk pievienojās. 96. kājnieku družīna un arī iegūla ierakumos.

Ap 6. rītā, kad priekšējās daļas (izlūki un viņu pabalstītājas —pusrotas) tuvojās Zelbes un Līkumciema (Līkumzemes) mājām, ienaidnieks vērsa pret viņām šauteņu uguni.

Izlūki izdzina ienaidnieku no Zelbes mājām. un ieņēma tās kopā ar pusrota.

Pie Līkumzemes mājām ienaidnieks izvirzījās ķēdē un sāka apšaudīt mūsu priekšējās daļas, kas tuvojās šīm mērķim.

Izlūki, pusrotai piepalīdzot, pēc apšaudīšanas devās uzbrukumā un ienaidnieku piespieda atstāt Līkumzemes mājas un atkāpties uz Pavasaru pusi. Pēc tam mūsējie iegāja Līkumzemes mājās. Latviešu bat-na 1. rota izvirzīja ķēdi dienvidus apkaimē; 2. rota pa daļai mājās, kā arī aiz tam; družīnas rotu izsūtīja. labā flankā, lai aizsegtu mežu, kurā vēl atrādās ienaidnieks.

Turpinājums sekos

4. Vidzemes Latviešu strēlnieku bataljona kaujas žurnāla izraksti

4. Vidzemes strēlnieku bat-na formēšanas sākums

Plkv. leitn. E. Medņa. atmiņas

4. Vidzemes. strēlnieku bataljona šūpulis kārts Rīgas citadelē. Tur pirmo rotu karavīri pavadīja dažas dienas līdz tiem atbrīvoja telpas Milgrāvī. Pagaidu. mītnes citadelē bija ļoti šauras. Neērts un šaurs bija arī apmācību laukums Daugavmalā (iepretim pilij). Te varēja vingrināties tikai slēgtā ierindā, nevis izklaidētā. kaujas iekārtā.

Arī vidzemnieku krusttēvs, tāpat kā citiem bataljoniem, bija kapt. Baltiņš. Viņa pirmie krustdēli vidzemnieki, poručiks Arv. Skurbe, podporučiks E. Mednis, praporščiki Sockis, J. Bērziņš un . Palkavnieks. Kā vecākais no tiem bataljona pagaidu komandēšanu uzņēmās poručiks Skurbe, kas bija Jau piedzīvojis kaujas virsnieks.

Kad bataljons pagāja uz Milgrāvi, par viņa. karavīru mītni kļuva vēsturiskā Ziemeļblāzma. B-na vadību pieņēma kapt. Pauls. Tā laika galvenais uzdevums bija bat-nu saformēt un noorganizēt, un pēc tam to apmācīt. Pār saviem tuvākiem palīgiem kapt. Pauls izvēlējās divus no vecākiem virsniekiem. Atbildīgais saimniecības priekšnieka amats bija jāuzņemas poručikam Skurbem. Par b-na adjutantu nāca podporučiks E. Mednis. Darbs visiem virsniekiem sekmējās labi Enerģija, rosme, darba prieks palīdzēja pārvarēt dažu labu šķērslī.

Bataljona saformēšanas darbi bija labi paveikušies. Rosīgi noritēja arī kaujas apmācība. Bet pēc kāda laika b-nam. nācās atstāt savu mītni un doties uz Tērbatu (Mētraini). Frontē stāvoklis atkal bija kļuvis draudīgāks. Armijas virsvadība bija atkal nobažījies par Rīgas. likteni. Uz kaujas laukiem steidzīgi devās 1 un 2 latv. strēln. bataljoni Milgrāvī formēšanas apstākļi bija tomēr sarežģītāki, nekā tālā aizmugurē Lūk, iemesli, kāpēc jauno bataljonu iesēdināja ešelonos un aizveda uz Mētraini. Pirmās dienas nebija patīkamas. Nenācās viegli nokārtot telpu un apgādes jautājumus.

Kad pirmās grūtības bija pārvarētas atkal sākās karavīru audzināšana un apmācības darbi. Par rotu komandieriem iecēla jaunus enerģiskus virsniekus to starpā prap. Grietēnu, Ozolu, Socki un Lāni. Īsi pirms iziešanas uz fronti izlūku komandas vadību uzņēmās podporučiks E. Mednis.

Drīz vien bat-ns bija pietiekoši sagatavots savam: tālākam uzdevumam — frontes cīņai. 1916. g. janvārī tas tad arī devās pildīt šo lielo uzdevumu. Un pārējiem latvju cīnītājiem drīz vien

pievienojās vidzemnieki, karotāji. Arī viņi godam sargāja dzimtenes slavu. Viņu sirdīm pievienojās visas tautas sirdis lielajiem upuriem.

Lai tālāk par vidzemnieku gatavošanos cīņām un par pašam cīņām pastāsta vēstures kronika un atzīmju lapas:

4. Vidzemes latv. strēln. bat. formēšana sākas 1915. g. septembrī, par bat-na komandiera v. i. iecēla štāba kapt. Paulu.

21. (18.) oktobrī no Varšavas intendantūras noliktavas bataljonam pienāca pilns komplekts uzkabes un ierakšanās instrumentu. Tajā pašā dienā no 2. Terbatas zirgu rezerves nodaļas saņēma zirgu lietas. (Bat-na 7. oktobra 1915. g. pavēle).

29. (16.) novembrī bat-ns, kurā ietilpa 4. rotas, kājnieku-izlūku, velosipēdistu, sakaru un instruktoru komandas, pārgāja no Tērbatas Ķeizariskās universitātes terapeitiskās klīnikas telpām uz 95. Krasnojarskas pulka kazarmām.

10. (27. nov.) decembrī no vietējās 45. vieglās artilērijas noliktavas bat-ns saņēma 434455 3 līniju šauteņu patronas ar smailām lodēm.

11. (28. nov.) decembrī no Petrogradas artilērijas noliktavas bat-ns saņēma 1110 ar un 50 bez durkļiem 1895. g. parauga Vinčestera šautenes ar piederumiem. Tanī pašā dienā šautenes izsniedza rotām un komandām, kas iesāka pamatīgu jaunkareivju apmācīšanu ar šautenēm.

15. (2.) decembrī bat-ns iegādāja 14 komplektus 1888. g. parauga kavalērijas sedlu ar piederumiem.

16. (3.) decembrī ložmetēju komanda . — 52 kareivji un 35 zirgi pārvietojās no Marijas muižas, Tērbatas tuvumā, uz 95. Krasnojarskas pulka kazarmām, bet 19. (6.) decembrī sakaru komanda ar 10 kareivjiem un 10 zirgiem pārvietojās no Tammes muižas (Tērbatas tuvumā) uz Terbatas viesnīcas telpām, Petrogradas ielā Nr. 9.

22. (9.) decembrī no 4. Artilērijas rezerves noliktavas pienāca 4 Maksima sistēmas ložmetēji ar piederumiem un rezerves daļām, bet 24. (11.) decembrī no Petrogrādas intendantūras noliktavas telefoni ar piederumiem. Pēdējā dienā bat-ns saņēma arī kareivjiem veļu un ierakšanās instrumentus.

13. (31. dec.) janvārī 1916. g. brīvprātīgie kareivji nodeva zvērestu, un tos pārdēvēja par strēlniekiem.

1916. gads

23. (10.) janvārī no Latviešu Rezerves bataljona pienāca 1500 bašliki, 25.

(12.) janvārī no Petrogrādas intendantūras noliktavas — tūbas zābaki un teltis ar piederumiem; 28. (15.) janvārī lauku virtuves, lazaretis un saimniecības divriči ar aizjūgiem;

31. (18.) janvārī no vietējās 38. vieglās artilērijas parka 2184 gab. 3 līn. revolveru patronas, bet no Petrogrādas artilērijas noliktavas 3 patšautenes.

12. (29. janv.) februārī 4. Vidzemes bat-na papildināšanai no Latviešu Rezerves bat-nā ieradās 120 strēlnieku, un no Daugavpils mantu noliktavas bat-na komandai pienāca 58 kavalērijas sedli.

Tanī pašā dienā izveda pēdējos vingrinājumus ar kaujas patronām šaušanā. Pateicoties labai apmācībai un latvju strēlnieku augstajam attīstības līmenim rezultāti izrādījās necerēti labi.

13. (21. janv.) februārī pienāca ložmetēju lenšu pildāmās mašīnas ar rezerves daļām.

4. (22. janv.) februārī plkst. 16.30 4. Vidzemes bat-nā 1. un 2. rotas, ložmetēju un jātnieku-spridzinātāju komandas devās uz fronti. Tās izvadīja jūsmīgām ovācijām, špalerās nostādītie, Latv. Rezerves b-na strēlnieki, bet ar zaļumiem un ziediem neskaitāmi ļaužu pulki. Kara maršam skanot, minētās bat-na daļas atstātā 95. Krasnojarskas pulka kazarmas un braši soļoja uz dzelzceļa staciju, no kurienes ar pirmo ešelonu plkst. 20 izbrauca uz Rīgas fronti. Otro ešelonu, kura ietilpa 3. un 4. rotas, kājnieku, izlūku - velosipēdistu un sakaru komandas, bataljona kanceleja, izvadīja ar tādu pašu sajūsmu, kā pirmo. Otrais ešelons plkst. 23.00 atstāja Tērbatu, arī nerimstošu ovāciju. pavadīts.

5. (23. janv.) februārī abi ešeloni ieradās Rīgā, pirmais plkst. 15.00, bet otrais — plkst. 16.00. No stacijas 1. Daugavgrīvas Latv. strēln. b-na orķestra pavadībā viņi devās pa Rīgas ielām uz bij. 116. Malojaroslavas pulka kazarmām.

9. (27. janv.) februārī pulku apmeklēja 43. armijas korpusa k-ris, ģenerālleitn. Novikovs; viņš, pieņēmis dežūrējošā virsnieka praporščika Gailiša ziņojumu, apstaigāja rotas un, sasveicinājies, klātesošos uzrunāja, pie kam atkārtoti izsacīja savu prieku par izdevību sastapties ar latviešu bat-nu. Aiziedams ģenerālis noskūpstīja bat-na komandieri un apliecināja savu prieku, ka 4. Vidzemes Latv. str. bat-ns piekomandēts viņa korpusam.

11. (29. janv.) februārī plkst. 8.00 bataljons atstāja kazarmas un devās gājiena kārtībā pa šoseju caur Zolitūdes muižu līdz Babītes stacijai, no kurienes pa dzelzceļa līniju līdz Bulduru-Lielupes tiltam. Nonākot pie tilta, bat-ns ap plkst. 13.00 apmetās atpūtā pa kreisi no dzelzceļa mežā uz skaistās Lielupes labā krasta.

Strēlnieki sadalījās nelielās grupās; netraucējot vispārējo kārtību, jautri plāpāja un gaidīja pusdienas. Gara stāvoklis bija pacilāts; bija jauzama nepacietība ātrāki nokļūt pozīcijās. Laiks bija kluss un silts. Lielām pikām krita mīkstsais sniegs. Tālumā bija dzirdama atsevišķu lielgabalu šāvienu dobjā duņona. Kau-

jās "kristītie" to uzņēma, ka kaut ko pazīstamu, bet "pelēkajos" tas izsauca manāmu uztraukumu un jautājošu skatu Pēc pus dienām bat-ns turpināja ceļu un ap plkst. 17.30 nonāca Jaun-dubultos, kur novietojās vasarnīcās Jaunā un Aleksandra prospektos starp 2. un 8 līnijām. (43. arm. korpusa štāba pr-ka pavēle 10. febr. Nr. 0203).

Ar slepenu b-na pavēli, 4. (22. janv.) februārī . Nr. 1., bat-nu izņēma no 6. armijas sastāva un pārcēla no Tērbatas uz Rīgu, bet ar pavēli no 14. (1.) febr. Nr. 2. ieskaitīja 43. armijas korpusa.

Laikā no 12. (30. janv.) līdz 26. (13.) febr., bat-ns izveda naktī apkārtējos mežos taktiskās apmācības, vingrinājās izlūkošanas uzdevumu atrisināšanā un rokas granātu sviešanā.

15. (2.) febr. b-na pavēle Nr. 3.

Ar personīgo 43. arm. korpusa k-ra rīkojumu un 110. diviz. k-ra atļauju, uzdots bat-na atsevišķam komandām un rotām izvest izlūkošanu, iepriekšējās iepazīšanās nolūkā ar apkārtni, starp Ķemeru un Tīreļa purviem un, ja iespējams, arī ar pretinieka novietošanos aiz šiem purviem. Izlūkošanu izdarīt, sevi neatklājot un izvairoties sadursmju (bat-na 15. (2.) febr. pavēle Nr. 3.).

15. (2.) febr. plkst. 21 kājnieku izlūku un velosipēdistu komandas un jātnieku-spridzinātāju komanda, 113 kareivju un instruktoru sastāvā, izbrauca b-na k-rā personīgā vadībā ar vil cienu uz Ķemeriem.

16. (3) febr. plkst. 9 kājnieku izlūku un velosipēdistu komanda, ar komandas priekšnieku podporučiku Medni un jaunāko virsnieku praporščiku Bērziņu, un kājniekوتا jātnieku-spridzinātāju komanda ar praporščiku Baņģi, bat-na k-ra v. i. kapt. Paula vadībā, izveda meža izlūkošanu starp Ķemeru-Tukuma šoseju un Tīreļa purvu.

Jātnieku-spridzinātāju komanda ātri vien nodibināja sakarus ar ienaidnieku. Izlūki plkst. 17 nonāca līdz pretinieka priekšējo ierakumu dzeloņdrātīm un neviena netraucēti šos ierakumus ieņēma. Pamanījuši mūsu izlūkus, vācieši atklāja uz viņiem vieglās artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni. Neskatoties uz to, mūsu izlūki ar labi tēmēt uguni piespieda ienaidnieka priekšējo: apsardzību atkāpties, atstājot dažus kritušos. Laikā, kad izlūki apšaudīja ienaidnieku, jātnieku-spridzinātāju komanda uzbruka lauku sardzei un vienai apturei. Arī šeit ienaidnieks neizturēja un metās bēgt, atstājot kritušos. Šinī uzbrukumā sevišķu drošsirdību parādīja vecākais apakšvirsnieks Heinrichs Freibergs un jaunākais apakšvirsnieks Zdanovičs, kuri pirmie metās uzbrukumā, aizraujot līdzī sev citus, un krita varoņu nāvē.

Izpildījuši uzdevumu: noskaidrojuši pretinieka novietošanos un viņa nocietinājuma veidu, izlūki atgriezās Ķemeros, līdz ņemot savus 2 kritušos un 2 ievainotos.

23. (10.) febr. kājnieku izlūku komanda, ar viņas priekšnieku podporučiku Medni un jaunāko virsnieku praporščiku Bērziņu, un 4. rota, ar rotas k-ri praporščiku Socki un jaun. virsn., praporščikiem Sūrīti, Ziemeļi un Alpu, kapt. Paula vadībā, izgāja plkst. 10 izlūkot mežu gar abām pusēm Ķemeru-Tukuma šosejai. Iepazinušās ar apkārtni, izlūkojušas ienaidnieka novietojanos un nocietinājumu veidu pie Smārdes kroga gar ceļu no Dzeguzēm uz Ielečiem, kā arī apskatījušas ienaidnieka dzeloņdrāšu aizžogojumus, tumsai iestājoties, minētās daļas atgriezās Ķemeru.

24. (11.) febr. tā pati komanda un rota izgāja plkst. 8 tanī pašā virzienā ar izdevumu atspiest naktī pretinieka priekšpostējus viņa ierakumos, izlūkot ierakumu novietojanos, pieejas tiem un viņu apsargāšanas veidu.

Nonākot pie ienaidnieka priekšējiem ierakumiem, kur agrāki bija novietotas lauku sardzes un aptures, izlūkotos atrada tukšus, un tur mūsu izlūkus apšaudīja ar artilērijas un šauteņu uguni. Izlūki rāpus pielīda ienaidnieka drāšu žogiem, lai varētu izpildīt savu uzdevumu, bet kad ievēroja, ka pretinieks, pa mežu apejot, cenšas viņus ielenkt, nolēma atkāpties. Pēc atiešanas izrādījās, ka 4 strēlnieki bija bez vēsts pazuduši.

Naktī izlūki ar vilcienu atgriezās jaun-Dubultos.

25. (12.) febr. 2. rota, ar rotas k-ri. praporščiku Ozolu un jaun. virsn.: praporščikiem Lindi un Rotfelderu, un 3. rota, ar praporščiku Lāni un jaun. virsn.: praporščikiem Gaili un Zandbergu, izgāja plkst. 9 no Ķemeriem, lai izlūkotu, vispirms mežu starp Tukuma šoseju un dzelzceļa līniju, nolūkā atspiest ienaidnieka priekšējo apsardzību viņa pamatierakumos, un tad pretinieka pozīciju stiprumu, viņu apsardzību un pieejas tām starp Smārdes muižu un Dzeguzēm.

Izgājuši cauri mežam un nekā aizdomīga neievērojuši, izlūki apstājās mežmalā; atsevišķi strēlnieki aizvirzījās līdz ienaidnieka ierakumiem, izlūkoja viņu uzbūvi, ka arī drāšu žogus un pieejas tiem. Tie ievēroja arī vienu lauku virtuvi un nāca pie slēdziena, ka augšā minēto rajonu apsargā apmēram viena rota.

Krēslai iestājoties rota atgriezās caur Ķemeriem Jaun-Dubultos. Zaudējumu nebija.

26. (13.) febr. plkst. 24 bat-ns pilnā kaujas tērpā, gājiena kārtībā, devās Pa šoseju gar Lielupes krastu uz Salas muižu (Holmshof), lai nomainītu 437. Sestroreckas pulka bat-nu. Priecādamies par jauko ilumināciju, ko ienaidnieks sniedza ar savām raķetēm mūsu ierakumu priekšā, bat-ons klusi un mierīgi, apzinādamies savu uzdevumu, ātri vien sasniedza Salas muižu. 1. rotu novietoja ierakumos gar Lielupes krastu līdz Babītes ezeram, 2. rotu — Gātcimā, 3. rotu — brigādes un Babītes ezera ziemeļa krasta apsargāšanai Straupciemā, 4. rotu —

zemnīcās pie Salas muižas; pirmais ložmetējnieku komandas vads novietojās 1. rotas ierakumos, bet otrais — Pērnciemā. Izlūku, sakaru, jātnieku-spridzinātāju komandas un bat-na štābs novietojās Holmsgofā.

27. (14.) febr. diena pagāja mierīgi, tikai ienaidnieks izlaida dažus vieglos artilērijas šāvienus uz mūsu pozīcijām. Naktī uz 28. (15.) februāri 2. rota strādāja pie mūsu 2. līnijas ierakumu izlabošanas un nostiprināšanas.

28. (15.) febr. diena pagāja mierīgi. Tikai ienaidnieks apšaudīja ar 6- col. granātām strādniekus, kas veica pozīciju nostiprināšanu. Daudzi lādiņi nesprāga. Naktī darbus turpināja 3. rota. Naktī uz 29. (16.) febr. pirmo 3 rotu nelielas izlūku grupas, rotu komandieru ierosmē, izdarīja pretī stāvošā ienaidnieka pozīciju izlūkošanu, lai noteiktu pretinieka pozīcijas, drāšu aizžogojumus un pieejas tiem. Šinī dienā arī izlūku komanda 20 cilvēku sastāvā, komandas pr-ka podporučika Medņa vadībā, izlūkoja Lielupes labo krastu un novēroja, ka pretinieka ierakumos atradās tikai sargi, bet rezerves spēki novietoti dzīvokļos.

29. (16.) febr. ap plkst. 12 bat-nu apmeklēja 110. divīzijas k-ris un apskatīja 2. un 3. rotas. Itkā priekšniecībai par godu, ienaidnieks šinī laikā atklāja diezgan stipru 6-col. šrapneļu uguni uz strādniekiem — otrās ierakumu līnijas būvētājiem. Vakarā b-nu nomainīja 438. Ohtenskas pulka b-ns. Naktī b-ns atgriezās Jaun-Dubultos.

1. (17. febr.) martā plkst. 11 b-ns pilnā sastāvā ieradās Asaros 110. divīzijas štābā, kur plkst. 13 ieradās Ziemeļu frontes virspavēlnieks ģenerāl-adjutants Kuropatkins. Ģenerālis izdarīja bat-na skati, pie kam bat-ns tam nogāja garām parādes maršā. Ģenerālis palika apmierināts, un izteica cerību, ka strēlnieki būs tikpat braši arī kaujās. Skandinot tautas dziesmas, b-ns atgriezās Jaun-Dubultos.

6. (22. febr.) martā ar korpusa komandiera pavēli, divas rotas piekomandēja 1 10. divīzijas izlūkošanas dienestam, pie kam 1. rotas pusrota praporščika Palkavnieka vadībā, ar jaunāko virsnieku praporščiku Matisonu, devās uz Mežbeltēm 440. Buguruslanas pulka komandiera rīcībā, un 1. rotas otra pusrota praporščika Grutena vadībā, ar jaunāko virsnieku prap. Lukstiņu, devās uz Jaun-Ķemeriem 439. Jeļeckas pulka komandiera rīcībā, un 2. rota prap. Ozola vadībā, ar jaunākiem virsniekiem, prap. Lindi un Rotfelderu, devās uz Zelbi 437. Sestroreckas pulka k-ra rīcībā. (B-na pavēle Nr. 8. 4. (22. febr.) martā.

7. (23. febr.) martā ar korpusa k-ra pavēli 3. rotas pusrota, prap. Gaiļa vadībā, devās uz Dzilnām 109. divīzijas k-ra rīcībā, bet 2. rotas pusrota prap. Rotfeltera vadībā pārvietojās uz Ķe-

Kritušo strēlnieku apglabāšanu

meriem, atsevišķās partizāņu nodaļās pr-ka, poručika Puniņa, rīcībā — izlūku dienestam.

8. (24. febr.) martā 1. rotas pusrota prap. Grutēna vadībā, ar jaunāko virsnieku prap. Lukstiņu, līdz ar 2 ceļa rādītājiem no 439. Iļeckas pulka, devās izlūkot ienaidnieka pozīcijas un drāšu aizžogojumus. Atstājis rezervē prap. Lukstiņu ar vienu vadu, prap. Grutēns ar otru vadu devās gar jūrmalu ienaidnieka ierakumu virzienā. Sāka satumst. Prap. Grutēns, atstājis pārējos ļaudis iepakaļ, ar diviem pavadoņiem pielīda ienaidnieka drāšu žogiem. Neskatoties uz to, ka ienaidnieks apkārtni apgaismoja ar raķetēm, visi trīs izgāja cauri drāšu aizžogojumu joslai un raķetes gaismā pamanīja 2 ienaidnieka sargus, brīvi staigājam gar saviem ierakumiem. Vienu no stundeniekiem nošāvuši, mūsu izlūki devās uz drāšu žogu pirmo joslu. Šinī brīdī ienaidnieks atklāja uguni zāvēm. Praporščiks Grutēns nepaspēja nogulties un krita no ienaidnieka lodēm. Ienaidnieka pozīciju tuvuma un stipras, nepārtrauktas uguns dēļ, viņa līķi iznest nebija iespējams. Praporščiks Grutēns, Žanno-Rudolfs, Miķeļa dēls, krita no 4. Vidzemes Latv. str. b-na kā pirmais virsnieks, ar ko b-na virsnieki zaudēja mīļu. kolēģi un vienu no drošsirdīgākiem virsniekiem. (Pielikumā prap. Lukstiņa ziņojums Nr. 1.)

9. (25. febr.) martā 1. rotas pusrota prap. Palkavnieka vadībā, ar jaun. virsn. prap. Matisonu, pamatojoties uz 440. pulka k-ra pavēli, devās izlūkošanā gar Tīreļa purvu dienvidos no Punduriem. Iznākot no meža, priekšā atklājās plašs purvs, apaudzis sīkiem krūmiņiem. Kaut kur tālu, tālu priekšā bija manāmi pretinieka kareivju silueti. Ietarkšķējās ienaidnieka ložmetējs, un ap izlūkiem sāka džinkstēt ienaidnieka lodes. Ienaidnieks izlūkus bija pamanījis, izlūkošanu turpināt nebija iespējams un izlūki atgriezās bez zaudējumiem. (Pielikumā prap. Palkavnieka ziņojums Nr. 4. no 1916. 25. II.)

2. rotas pusrota. prap. Rotfeldera vadībā, kopā ar por. Puniņa partizāniem, devās izlūkošanā nolūkā saņemt gūstekņus. Ap mainījušies ar ienaidnieku retiēm šāvieniem, izlūki atgriezās atpakaļ.

2. rotas pusrota prap. Ozola vadībā, ar jaunāko virsn. prap. Lindi, kopā ar 437. pulka izlūkiem, devās izlūkošanā. Novēroja, ka dienvidos no Tīreļa purva ienaidnieks strādā pie pozīciju nostiprināšanas. Ienaidnieks bija izlūkus ievērojis un, apmēram, ar pusrota centās apiet mūsu labo spārnu, bet mūsu izlūku veiklā rīcība viņu apstādināja, pie kam ienaidnieks zaudēja 3 kritušos. Neskatoties uz ienaidnieka stipro uguni, mūsējie atkāpās bez zaudējumiem. (Prap. Ozola ziņ. Nr. 9. no 25. II. 16.)

10. (26. febr.) marta 1. rotas izlūki prap. Lukstiņa vadībā un 439. pulka izlūki, tā paša pulka 1. rotas k-ra virsvadībā, plkst. 3 devās "noceit" ienaidnieka sargpostēņus, kurus jau iepriekšējā dienā bija novērojis prap. Lukstiņš. Nonākot minētā vietā, prap. Lukstiņš ar 31 kareivi norīkoja slazdus. Nenācās ilgi gaidīt, kad parādījās 7 vācieši, kas devās no mūsu slazda pa kreisi uz mūsu posteni kreisajā spārnā. Praporščiks Lukstiņš, noslēdzot pretiniekam atkāpšanos, uzbruka pēdējam un saņēma gūstā 4 vāciešus. Viens ienaidnieka kareivis bija kritis. Ienaidnieks atklāja no ierakumiem uguni un meta bumbas, bet tās līdz mūsējiem nenonāca un zaudējumus neradīja. Grūstekņi pastāstīja kā kritušo prap. Grutēnu vācieši paglabājuši ar kareivisku godu pie Klapkalnciema.

11. (27. febr.) martā 2. rotas pirmā pusrota prap. Lindes vadībā un 437. pulka izlūku komanda, kopējā prap. Smirnova (no 437. pulka) vadībā, tā paša pulka podporuč. Filimonovam piedaloties, izgāja nolūka saņemt gūstekņus. Ieņēmuši pauguru grēdu austrumos no Tīreļa purva, ievēroja stigas Nr. 3. ienaidnieka stundenieku. Ienaidnieka virzienā bijā labi sadzirdama koku ciršana un vienmuļīga ratu rībēšana. Izlūki virzījās uz priekšu. Ienaidnieks izlūkus ievērojis, pārtrauca darbus un noslēpās ierakumos. Tīreļa purvā, vairāk uz rietumiem, bija pamanīti ienaidnieka

Strēlnieki zemnīcā

izlūki ar suni. Neredzēdami iespēju bez uzbrukuma gūstekņus saķert, izlūki atgriezās.

3. rotas pusrota ar prap. Gaili priekšgalā pārgāja uz zemnīcām 433. Novgorodas pulka 3. b-na rajonā.

12. (28. febr.) martā 1. rotas pusrota prap. Palkavnieka, vadībā apskatīja ienaidnieka pozīciju novietojumu Cīruļu māju virzienā.

13. (29. febr.) martā 1 rotas pusrota prap. Palkavniekā vadībā, ar jaunāko virsnieku prap. Matisonu un 440. pulka 5 kareivjiem, devās izlūkot pretinieka novietošanos starp Mazo Zaļo purvu un Tukuma dz. c. Tuvojoties Mežniekām, tie izdzirda meža ciršanu un koku nešanu. Ienaidnieks izlūkus pamanījis, atklāja uguni ar sprāgstošām lodēm un izšāva arī 6 šrapneļus. Spriežot pēc šrapneļu lidojuma, ienaidnieka batarēja atradās pie Smārdes ienaidnieks centās atgriezt izlūku atkāpšanos, bet pēdējie, atklājot stipru uguni, to aizkāvēja un atgriezās bez zaudējumiem. (Prap. Palkavnieka ziņ. Nr.13. no 29. II. 16.)

3. rotas pusrota ar prap. Gaili priekšgalā izgāja notvert gūstekņus. Piegāja ienaidnieka ierakumiem, apmēram, uz 180 soļiem. Apgaismojis raķetēm, ienaidnieks tos pamanīja un atklāja

uguni. Neskatoties uz to, izlūki pavisam vēl, apmēram, 100 soļus uz priekšu. Ienaidniekam piesteidzās palīga spēki 30 cilvēku apmērā. Redzēdami, ka bez lieliem zaudējumiem nav iespējams gūstekņus saņemt un ka nav rīkojuma ievilkties kaujā, prap. Gailis deva rīkojumu atkāpties. Bez vēsts pazuda strēlnieks Augusts Pētersons, kas, pēc pārējo kareivju nostāstiem, it kā esot uzdūries ienaidnieka sargpostenim un nošauts. (Prap. Gaiļa ziņojums Nr. 14. no 29. II. 16.)

15. (2.) jūnijā 3. rota prap. Lāņa vadībā devās uz Zelbi 438. Ochtinskas pulka k-ra rīcībā, nomainīt b-na 4. rotu, kas tur atradās; pēdējā pēc nomainīšanas atgriezās Jaun-Dubultos.

20. (7.) jūnijā izlūku komanda podpor. Medņa vadībā, ar jaunāko virsnieku prap. Bērziņu, devās izlūkošanā pie Tukuma šosejas dienvidos no Dinku (Dinke) mājām. Viscaur ienaidnieks strādāja pie pozīciju nocietināšanas. Aiz drāšu žogiem mūsu izlūki pamanīja ienaidnieka sargu. Tā "nocelšanai" tūlīt brīvprātīgi pieteicās vecākais apakšvirsnieks Žanis Lejaspols un izlūki Jānis Glīdzdenieks ar Juri Ozoliņu. Uzmanīgi pielīduši gluži klāt, izlūki atklāja, ka tas nav sargs, bet labi pagatavots lelles cilvēka augumā. No šāda veida Sargiem komandas priekš bija jau izlūkus brīdinājis, un tie zināja, ka viņos ievietotas sprāgstošas bumbas, tāpēc viņi uzmanīgi lelli noņēma, iznesa cauri trijām rindām drāšu žogu un nogādāja Ķemeros. Par lelli un viņa iekārtoto bumbu, tika ziņots. 110. divīzijas štāba priekšniekam. (Podpor. Medņa ziņ. Nr. 22. no 9. VI. 1916.)

20. (7.) jūnijā 1. rotu nomainīja 2. rota, un 1. rota ieradās Jaun-Dubultos.

23. (10.) jūnijā bat-ns saņēma no 3. vietējās Martinova noliktavas 225 "Vinčestera" sistēmas šautenes.

26. (13.) jūnijā saņemti no 43. korpusa inženiera 400 gab. "Deltas" šķēres dzelžu drāšu griešanai.

Turpinājums sekos

LATVIEŠU STRĒLNIEKI

LATVIEŠU VECO STRĒLNIEKU VĒSTURISKO
DOKUMENTU UN ATMIŅU KRĀJUMS

"LATVIEŠU STRĒLNIEKI" sniedz visus pieejamos apcerējumus, faktus, ziņas un atmiņas par latviešu veco strēlnieku kauju gaitām un viņu dzīvi kā frontē, tā aizmugurē.

"LATVIEŠU STRĒLNIEKI" sniedz plašas ainas un datus arī par latviešu tautas bēgļu gaitām svešumā.

"LATVIEŠU STRĒLNIEKI" ir ar plašu, bagātu rakstniecības un mākslas pielikumu, kurā 50 krāsainas mākslinieku darbu reprodukcijas un 900 attēli tekstā.

"LATVIEŠU STRĒLNIEKI" savos līdzstrādniekos saista daudzas, sabiedrībā plaši pazīstamas personas.

"LATVIEŠU STRĒLNIEKI" iznāks 10 sējumos ar 5 burtnīcām katrā.

Izdevuma atsevišķa burtnīca Ls 1.20.

5 burtnīcu abonements Ls 5.—. Parakstoties visam izdevumam (50 burtnīcām), abonēšanas maksa Ls 45.

Parakstīties krājumām "LATVIEŠU STRĒLNIEKI" var:

Latviešu veco strēlnieku birojā, Rīgā, Skolas ielā No 1. un Valtera un Rapas grāmatnīcā tieši vai viņas pasta tek. rēķ. 675.

Parakstīšanās turpinās.

LATV. VECO STRĒLNIEKU BIEDRĪBA.